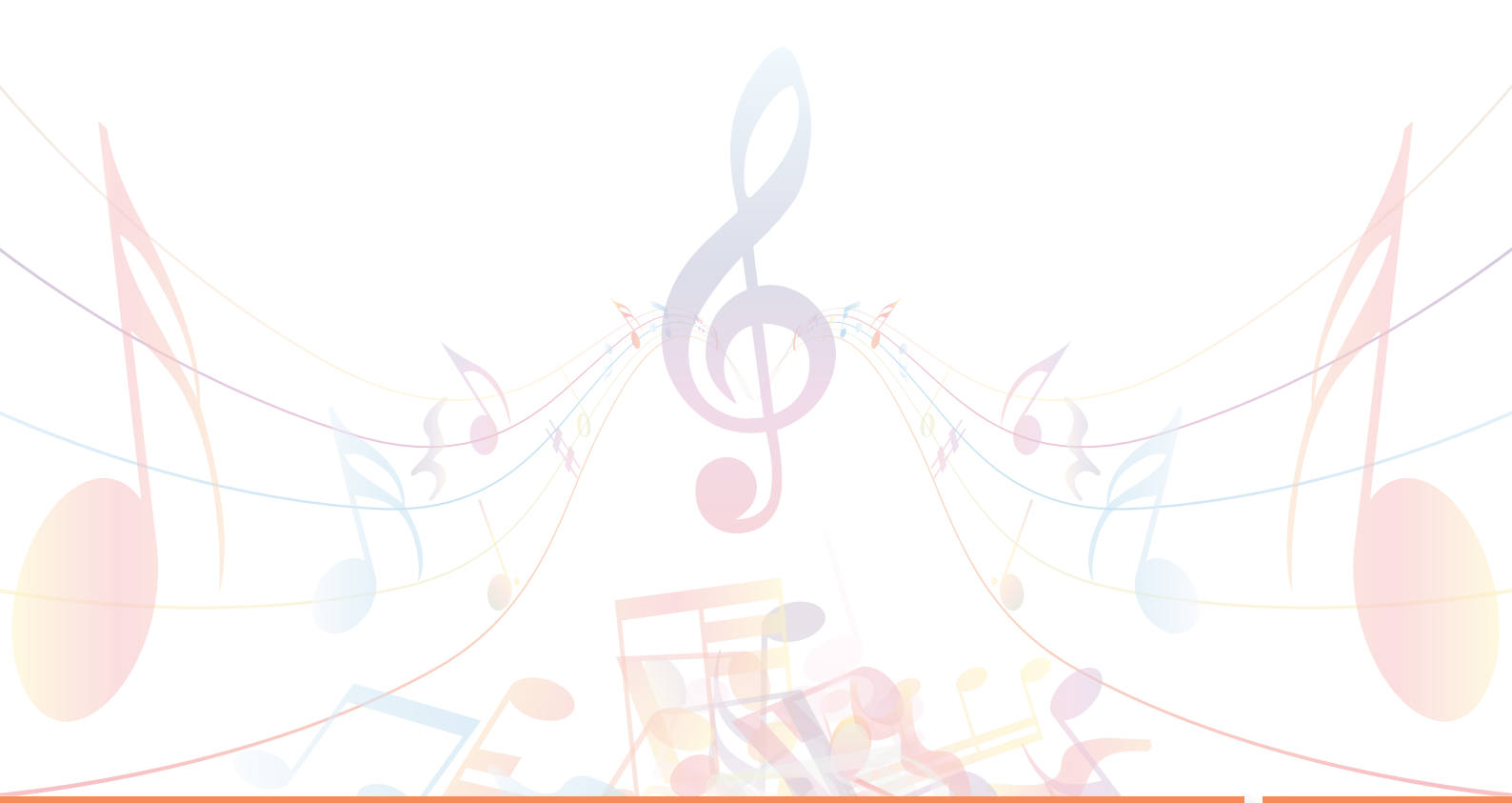

INSPIRACJE MUZYCZNE
do podręcznika *Nasza szkoła*

3
KLASA

nasza
SZKOŁA

Michał Józwiak, Agnieszka Putkiewicz,
Katarzyna Rozmus, Karolina Szczerbakowska-Biniszewska

INSPIRACJE MUZYCZNE **do podręcznika *Nasza szkoła***

Kompendium metodyczne

Piosenki z praktycznymi wskazówkami do pracy

Zabawy muzyczne do wykorzystania przez cały rok

Aktywne słuchanie

ZESPÓŁ AUTORSKI

**Michał Józwiak, Agnieszka Putkiewicz, Katarzyna Rozmus,
Karolina Szczerbakowska-Biniszewska**

REDAKTORZY PROWADZĄCY

Katarzyna Koletyńska, Magdalena Rodowska

REDAKCJA MERYTORYCZNA

Monika Gromek, Grażyna Kilbach

REDAKCJA JĘZYKOWA

Agnieszka Cieślak

PROJEKT I OPRACOWANIE GRAFICZNE

**Dariusz Mazur,
Paweł Jaros, Katarzyna Trzeszczkowska**

(z wykorzystaniem motywu z okładki *Naszego elementarza*
zaprojektowanej przez Katarzynę Trzeszczkowską)

RYSUNKI, ZDJĘCIA I GRAFIKI

Elżbieta Śmietanka-Combik;
Fotolia.com; okładka © Konovalov Pavel;

WYDAWCA

Ośrodek Rozwoju Edukacji
Al. Ujazdowskie 28, 00-478 Warszawa
tel. 22 345 37 00, fax: 22 345 37 70
www.ore.edu.pl

Wydanie I

Warszawa 2017

ISBN 978-83-65450-28-9 *Inspiracje muzyczne do podręcznika Nasza szkoła. Klasa 3.*

Poradnik *Inspiracje muzyczne. Klasa 3* do podręcznika *Nasza szkoła. Klasa 3.* jest rozpowszechniany na zasadach wolnej licencji Creative Commons – Uznanie Autorstwa 3.0 Polska, z wyjątkiem:

- a) rysunków, zdjęć i grafik z agencji fotograficznej Fotolia.com;
- b) utworów muzyki klasycznej i współczesnej udostępnionych na licencji niewyłącznej przez Apollo Music

Szczegółowe warunki korzystania z poradnika znajdują się na s. 170 poradnika.

SPIIS TREŚCI PORADNIKA

1. WPROWADZENIE	6
2. KOMPENDIUM METODYCZNE	7
3. TYGODNIOWE PLANY PRACY	14
4. UTRWALANIE NUT, NAZW POJĘĆ.....	20
5. EMISJA GŁOSU DZIECKA – PRAKTYCZNE WSKAZÓWKI.....	23
6. PIOSENKI Z PRAKTYCZNYMI WSKAZÓWKAMI DO PRACY	28

Wrzesień:

RAP NA KONIEC LATA.....	30
PANI JESIEŃ GOŚCI W LESIE	34

Październik:

W TRZECIEJ KLASIE.....	38
------------------------	----

Listopad:

SZARA PIECHOTA.....	41
SIEDEM WALIZ.....	44

Grudzień:

KOLĘDA „LULAJŻE JEZUNIU”	47
KOLĘDA „OJ MALUŚKI”	49
KOLĘDA „MIZERNA, CICHA”	51
KOLĘDA „CICHA NOC”	53
KOLĘDA „DZISIAJ W BETLEJEM”	55

Styczeń:

LUBIĘ BALE	56
ZAPUSTY.....	59

Luty:

ORDER UŚMIECHU.....	62
---------------------	----

Marzec:

KOSMICZNA PRZYGODA.....	66
GDY SIĘ MARZY	70

Kwiecień:

TO KUJAWIAK	73
PRZYJACIEL NA MEDAL.....	76

Maj:

WŚRÓD OBRAZÓW.....	80
W MOIM DOMU	83

Czerwiec:

MOJE SNY.....	87
---------------	----

7. OPRACOWANIA MUZYCZNE TEKSTÓW Z PODRĘCZNIKA..... 91

„CZTERY ŻYWIOŁY”	92
WIERSZ „OPOWIEŚĆ ZIMOWA”	95
WIERSZ „ZNAKI INTERPUNKCYJNE”	97
„LEGENDA O POZNAŃSKICH KOZIOŁKACH”	99

8. ZABAWY MUZYCZNE DO WYKORZYSTANIA PRZEZ CAŁY ROK 102

9. KĄCIK INSTRUMENTÓW MUZYCZNYCH 107

10. KĄCIK FOLKLORYSTYCZNY 113

11. KĄCIK TWÓRCZOŚCI DZIECIĘCEJ..... 133

12. MATERIAŁY DODATKOWE DO ZAJĘĆ..... 136

a) Lista utworów do słuchania ze wskazówkami	137
b) Muzyka klasyczna - aktywne słuchanie	147
c) muzyka symfoniczna	152
d) muzyka dworska	153
e) opera i balet	157
f) muzyka filmowa	158
g) Słowniczek terminów muzycznych	159
h) Przydatne linki	160

13. KARTY PRACY 163

14. AUTORZY I WYKONAWCY PIOSENEK 165

15. WARUNKI KORZYSTANIA Z PORADNIKA 169

WAŻNE!

Aby w pełni korzystać z interaktywności poradnika, należy przed otwarciem pliku pobrać go i zapisać na dysku komputera.

WPROWADZENIE

*Muzyka nigdy nie może wyjawić nam ostatecznej swej tajemnicy,
dlatego też jest najdoskonalszym typem sztuki.*
Oscar Wilde

W poprzednich latach edukacji muzycznej uczniowie łączyli zdobywanie doświadczeń i wiedzy z działaniami praktycznymi. W łagodny sposób przechodzili od zabaw muzyczno-ruchowych, głosowych i innych do aktywnego muzykowania w różnych formach.

Klasa trzecia stanowi uzupełnienie i wzbogacenie zdobytych umiejętności i niezbędnego zakresu wiedzy o muzyce. Podobnie jak w latach poprzednich, tak i tym razem edukacja muzyczna opiera się na pięciu podstawowych formach aktywności: śpiewie, graniu na instrumentach, ruchu przy muzyce, słuchaniu i percepcji muzyki oraz tworzeniu w oparciu o działania kreatywne.

Wypracowana i modyfikowana przez kolejne lata forma poradnika zyskała aprobatę nauczycieli, którzy dotychczas z niego korzystali. Dlatego pozostajemy przy podziale na stałe moduły, w naturalny sposób przewartościowując je zgodnie z ewolucją procesu edukacyjnego uczniów klas 1–3 oraz wypełniając je nowymi treściami.

W *Inspiracjach muzycznych do klasy 3* znajdują się więc:

- nuty i teksty piosenek przeznaczonych do nauki w poszczególnych miesiącach oraz związane z nimi zabawy;
- praktyczne porady i wskazówki dotyczące nauki i wykorzystania piosenek;
- zabawy do realizacji przez cały rok szkolny;
- opisy sposobów wprowadzania niezbędnych pojęć muzycznych;
- karty pracy służące utrwalaniu wiedzy i umiejętności muzycznych;
- wskazówki metodyczne w zakresie emisji głosu dziecka;
- materiały dodatkowe: propozycje utworów do słuchania, różne formy wizualizacji muzyki oraz wyrażania jej środkami pozamuzycznymi;
- słowniczek użytych terminów i pojęć;
- „kąciki” muzyczne, czyli miejsca na działania aktywne i kreatywne, zostały wzbogacone i rozszerzone.

W poradniku nie mogło także zabraknąć kompendium metodycznego, tym razem zawierającego sugestie dotyczące oceniania uczniów, co w przypadku działań muzycznych, które są niematerialne, nie należy do łatwych. Znajduje się w nim także omówienie sposobów integrowania muzyki z innymi dziedzinami wiedzy, czyli metody portfolio i projektu, co pozwala na interdyscyplinarne ujęcie edukacji muzycznej już na pierwszym etapie edukacyjnym.

Podobnie jak w przypadku poradnika dla klasy pierwszej i drugiej, także i teraz wyrażamy nadzieję na to, że zawarte w nim treści okażą się przydatne zarówno dla nauczycieli, którzy nie mają przygotowania muzycznego, jak i dla tych, którzy są na początku swojej drogi zawodowej. Chcielibyśmy, by zgodnie ze swoim tytułem, będzie inspirował on Państwa do przygotowywania i prowadzenia ciekawych oraz niepowtarzalnych zajęć muzycznych dla dzieci.

Wygodna forma elektroniczna *Inspiracji* daje nieograniczone możliwości ich modyfikacji i aktualizacji stosownie do potrzeb, sugestii i oczekiwań nauczycieli.

**KOMPENDIUM
METODYCZNE**

nasza
SZKOŁA

KOMPENDIUM METODYCZNE

Często uczniowie, rodzice, a szczególnie nauczyciele mają wątpliwości związane z rzetelnością oceniania poszczególnych form aktywności muzycznej. Najbardziej powszechny jest stereotyp o wpływie uzdolnień na wysokość oceny, co w rzeczywistości podważa sprawiedliwość i bezstronność nauczyciela. Podstawa programowa wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego jasno precyzuje tę kwestię za pomocą zapisu: „Wymagania edukacyjne i kryteria oceniania powinny uwzględniać różnorodność uzdolnień muzycznych uczniów oraz przede wszystkim stosunek do przedmiotu”.

Wynika z tego, że każdy uczeń, bez względu na stopień predyspozycji i kompetencji muzycznych, może uczestniczyć i odnaleźć się w różnych formach muzykowania. Nie ma to na celu wykształcenia wybitnych artystów, lecz przede wszystkim kształtowanie postaw:

- aktywnego uczestnika w życiu kulturalnym,
- świadomego odbiorcy kultury,

a także:

- patriotycznej,
- tolerancyjnej,
- poznawczej (otwarcie na nową wiedzę i doświadczenia),
- prospołecznej (współpraca w grupie).

Ocenianie jako informacja o stopniu przyrostu wiedzy i umiejętności jest niezbędne w celu monitorowania procesu edukacji. Stosowana w klasach 1–3 szkoły podstawowej ocena opisowa sprzyja uszczegółowieniu tych informacji. Należy jednak pamiętać, że w powszechnej edukacji muzycznej na pierwszym miejscu stawia się zaangażowanie i pracę włożoną w realizację zadania. Chodzi bowiem o to, by nie selekcjonować uczniów na mniej lub bardziej uzdolnionych muzycznie, bo nie jest to wina lub zasługa żadnego z nich. Warto pamiętać też o tym, że na równi ze stopniami w dzienniku bądź zeszyt ucznia ważna jest także ocena ustna. To ona, jako natychmiastowy komunikat, mobilizuje go do dalszej pracy. W każdym przypadku: wyższa – daje poczucie sukcesu, podnosi samoocenę, dając informację: „umiesz, potrafisz”, niższa – motywuje do podnoszenia kompetencji, niosąc przekaz: „nad tym jeszcze musisz popracować”. Istotne jest przy tym, by ocena ustna bądź uzasadnienie pisemnej były pozbawione informacji, pod wpływem których uczeń będzie myślał o sobie jako o wybitnym artyście lub uważał siebie za nieudacznika. Należy także pamiętać, że właśnie na zajęciach muzycznych ocena absolutnie nie może wynikać z porównywania uczniów. Indywidualizacja oceniania jest tu wręcz konieczna! Przy tak pojętym ocenianiu nauczyciel nie narazi się na zarzuty oceniania subiektywnego, według uzdolnień itp.

W klasie pierwszej dzieci były umuzykalniane poprzez zabawę i różnorodne działania praktyczne związane z szeroko pojętym muzykowaniem. W klasie drugiej dołączyło do tego bardziej świadome poznawanie muzyki poprzez wprowadzanie niezbędnych pojęć. Trzeci, ostatni rok edukacji muzycznej w kształceniu zintegrowanym powinien być przede wszystkim utrwaleniem niezbędnej wiedzy i umiejętności zdobywanych w poprzednich latach nauki, przy jednoczesnym ich rozwijaniu. Wzorem lat ubiegłych powstał w tym celu usystematyzowany zakres kompetencji muzycznych i związanych z nimi form aktywności będących inspiracją dla nauczycieli.

ŚPIEW

1. Zakres pojęciowy:

- piosenki o różnej tematyce, dostosowane do treści programowych;
- elementy emisji głosu na bazie ćwiczeń logopedycznych poznanych w poprzednich klasach.

2. Sposoby realizacji:

- rytmizacja tekstów piosenek zgodnie z ich rytmem;
- śpiewanie melodii zgodnie z ruchem dłoni pokazującej jej kierunek;
- konsekwentne zwracanie uwagi na prawidłową postawę i emisję głosu uczniów podczas śpiewu.

3. Wskazówki metodyczne:

- Niezbędne wskazówki dotyczące nauki piosenek znajdują się w *Inspiracjach muzycznych do klasy 1* oraz w *Inspiracjach muzycznych do klasy 2* (w części *Kompendium metodyczne*).
- Podczas nauki piosenki warto pokazywać dłonią kierunek linii melodycznej – dotyczy to szczególnie melodii, w których występują dźwięki od siebie oddalone (tzw. skoki melodyczne). Dzieci, śledząc wzrokiem ruch ręki nauczyciela i odtwarzając ten ruch równolegle ze śpiewem, stopniowo osiągają właściwą intonację.
- Śpiewając z dziećmi, należy zawsze zwracać uwagę na ich postawę, oddech, pracę aparatu mowy oraz prawidłową artykulację.
- Warto sięgać po ćwiczenia logopedyczne i ortofoniczne poznane w klasach 1 i 2 – przykłady ich zastosowania w formie rozśpiewanek znajdują się w materiale dodatkowym.

GRANIE NA INSTRUMENTACH

1. Zakres pojęciowy:

- wykorzystanie instrumentów perkusyjnych jako wspomaganie melodyczne i rytmiczne podczas realizacji pozostałych form aktywności muzycznej;
- realizacja schematów rytmicznych na instrumentach perkusyjnych niemelodycznych;
- doskonalenie gry na dzwonkach – wprowadzenie dźwięków chromatycznych: fis, gis, b.

2. Sposoby realizacji:

- tworzenie i wykonywanie schematów rytmicznych;
- akompaniament do piosenek;
- towarzyszenie instrumentalne słuchanej muzyce podczas aktywnej percepcji;
- tworzenie ilustracji dźwiękowych;
- dzwonki: proste akompaniamenty i melodie oparte na poznanych dźwiękach;
- konstruowanie i realizacja prostych partytur rytmicznych graficznie i za pomocą nut.

3. Wskazówki metodyczne:

- Niezbędne wskazówki dotyczące gry na instrumentach znajdują się w *Inspiracjach muzycznych do klasy 1* oraz w *Inspiracjach muzycznych do klasy 2* (w części *Kompendium metodyczne*).
- Wprowadzając dźwięki fis, gis oraz b, nie trzeba tłumaczyć zasad stosowania krzyżyków i bemoli – wystarczy wskazać odpowiednią płytkę na dzwonkach oraz nutę wraz ze znakiem chromatycznym.
- W celu utrwalenia umiejętności gry na dzwonkach można skorzystać z krótkich filmów instruktażowych.

SŁUCHANIE MUZYKI (PERCEPCJA)

1. Zakres pojęciowy:

- aktywne słuchanie muzyki;
- kształcenie umiejętności formułowania wypowiedzi o słuchanych utworach;
- poznawanie muzyki różnych narodowości, regionów i krajów;
- rozpoznawanie aparatu wykonawczego;
- rozpoznawanie struktury utworu muzycznego.

2. Sposoby realizacji:

- słuchanie muzyki programowej, ilustracyjnej, absolutnej;
- wprowadzanie percepcji świadomej w oparciu o zdobyte doświadczenia i wiedzę

3. Wskazówki metodyczne:

- Niezbędne wskazówki dotyczące percepcji muzyki znajdują się w *Inspiracjach muzycznych do klasy 1* oraz w *Inspiracjach muzycznych do klasy 2* (w części *Kompendium metodyczne*).
- Stosując Metodę Aktywnego Słuchania Muzyki B. Strauss, należy stopniowo wprowadzać elementy słuchania świadomego, odwołując się do wiedzy i doświadczeń, jakie uczniowie zdobyli w latach poprzednich. Warto ukierunkować ich percepcję poprzez informację o tym, pod jakim kątem powinni wysłuchać podanego przykładu z literatury muzycznej.

RUCH PRZY MUZYCE**1. Zakres pojęciowy:**

- zabawy ruchowe przy muzyce;
- zabawy i tańce charakterystyczne dla wybranych regionów i narodowości;
- taniec;
- ruch improwizowany;
- zabawy ruchowe oparte na melodiach ludowych.

2. Sposoby realizacji:

- fabularyzowane zabawy muzyczno-ruchowe;
- układy ruchowe;
- tańce: integracyjne, w kręgu, terapeutyczne;
- płąsy;
- tańce i zabawy ludowe polskie i różnych narodów.

3. Wskazówki metodyczne:

- Niezbędne wskazówki dotyczące ruchu przy muzyce znajdują się w *Inspiracjach muzycznych do klasy 1* oraz w *Inspiracjach muzycznych do klasy 2* (w części *Kompendium metodyczne*).
- Oprócz ruchu uporządkowanego nie należy zapominać także o rozmaitych improwizacjach, które służą nie tylko wspieraniu rozwoju dzieci, lecz także stymulują ich kreatywność.

TWORCZOŚĆ (DZIAŁANIA KREATYWNE)**1. Zakres pojęciowy:**

- różne aspekty improwizacji swobodnej i ukierunkowanej.

2. Sposoby realizacji:

- tworzenie akompaniamentów rytmicznych do piosenek;
- improwizacje ruchowe i głosowe;
- improwizacje instrumentalne;
- wyrażanie nastroju w muzyce środkami pozamuzycznymi.

3. Wskazówki metodyczne:

- Niezbędne wskazówki dotyczące działań kreatywnych znajdują się w *Inspiracjach muzycznych do klasy 1* oraz w *Inspiracjach muzycznych do klasy 2* (w części *Kompendium metodyczne*).
- Należy stwarzać uczniom jak najwięcej okazji do działań twórczych, ponieważ rozwijają one ich kreatywność.

- Inspirację do działań twórczych mogą stanowić przykłady zaprezentowane w dziale Kącik twórczości dziecięcej zamieszczonym w niniejszym poradniku.

WIEDZA O MUZYCE (WPROWADZANIE POJĘĆ MUZYCZNYCH)

1. Zakres pojęciowy:

- muzyka romska, azjatycka, afrykańska, indiańska, australijska;
- muzyka górali beskidzkich, wielkopolska;
- muzyka dworska;
- hymn;
- rap;
- instrumenty: fortepian;
- orkiestra;
- nastrój w muzyce;
- artykulacja: *glissando*, *staccato*, *legato*;
- kompozytorzy: F. Chopin, S. Moniuszko, G. Bacewicz, W. Lutosławski.

2. Sposoby realizacji:

- pogadanka;
- metody pogładowe;
- wizualizacja;

3. Wskazówki metodyczne:

- Niezbędne wskazówki dotyczące wprowadzania pojęć muzycznych znajdują się w *Inspiracjach muzycznych* do klasy 1 oraz w *Inspiracjach muzycznych* do klasy 2 (w części *Kompendium metodyczne*) oraz w materiale zamieszczonym w tym poradniku.
- Utrwalanie wprowadzonych pojęć może się odbywać za pomocą krótkich quizów lub gier dydaktycznych oraz zaproponowanych kart pracy. Dla nauczyciela pomocny będzie także słowniczek zamieszczony na końcu poradnika.
- W rozkładzie materiału (cyklicznie, na koniec każdego miesiąca nauki) zostały zaproponowane zajęcia utrwalające wiedzę i umiejętności uczniów.

KONSTRUKCJA I PRZEBIEG ZAJĘĆ MUZYCZNYCH

- Niezbędne wskazówki dotyczące konstrukcji i przebiegu zajęć znajdują się w *Inspiracjach muzycznych* do klasy 1 oraz w *Inspiracjach muzycznych* do klasy 2 (w części *Kompendium metodyczne*).
- Przegląd metod: portfolio, projekt.

Portfolio

Metoda ta doskonale sprawdza się zarówno w przypadku uczniów, jak i nauczycieli. Pozwala na tworzenie i wzbogacanie indywidualnego zbioru przydatnych materiałów oraz dokumentowanie przebiegu edukacji muzycznej.

Uczeń może gromadzić materiały na określony temat, tworząc: śpiewnik, album poświęcony kompozytorowi, zbiór ciekawostek muzycznych, fotografie i opisy instrumentów itp. Już sama ta czynność uczy selekcjonowania rzeczy potrzebnych i odrzucania nieprzydatnych. Ponadto, tworząc kolekcję tematyczną, w sposób niewymagający większego wysiłku można pogłębić swoją wiedzę o znajomość zagadnienia, którego dotyczą gromadzone materiały. Warto zadbać także o odpowiednią szatę graficzną.

Nauczyciel może ogłosić konkurs na najciekawszy zbiór.

Dla nauczyciela portfolio lub e-portfolio jest przydatnym w codziennej pracy swoistym zapleczem pomysłów na ciekawe zajęcia. Warto gromadzić ciekawostki, materiały ikonograficzne, piosenki czy opisy zajęć lub metod. Zapobiegnie to rutynie i wzbogaci nauczyciela nie tylko o nowe materiały, lecz także pozwoli na wykorzystanie ich do wizualizacji, prezentacji multimedialnych itp.

Projekt

Za głównego przedstawiciela metody projektu (zwanej także metodą projektów), powstałej na przełomie XIX i XX w., uważa się W.H. Kilpatricka. Metodę tę dzieci poznają już w przedszkolu. Pozwala ona w niekonwencjonalny sposób poznać oraz przedstawić różne zagadnienia.

Główne założenia metody projektu:

- samodzielność w zdobywaniu wiedzy, doświadczeń i umiejętności poprzez indywidualne formułowanie problemu, planowanie sposobu jego rozwiązania i realizację prowadzącą do jego rozwiązania;
- kształtowanie umiejętności planowania z uwzględnieniem myślenia perspektywicznego i odpowiedzialności za skutki działania;
- nastawianie na czynny udział i zaangażowanie uczniów, przy całkowitym odrzuceniu biernego zdobywania wiadomości poprzez stwarzanie sytuacji, w których mogą w całości wykorzystywać;
- stymulowanie uczniów do ciągłej aktywności: od ustalania celu, poprzez wybór sposobów jego realizacji, po rozwiązywanie problemów aż do wcielania pomysłów w konkretne działania;
- stworzenie uczniom możliwości wykazania się swoimi zainteresowaniami, zdolnościami, inwencją twórczą oraz do dzielenia się wiedzą.

Cele osiąmane dzięki metodzie projektu:

- rozwijanie zainteresowań i zdolności dziecka;
- integracja działań praktycznych z wykorzystaniem wiedzy i umiejętności oraz zdobywaniem nowych doświadczeń w różnym zakresie;
- indywidualizacja procesu edukacyjnego poprzez dostosowanie poziomu osiągnięć do możliwości, elastyczne dopasowanie czasu pracy do zróżnicowanego tempa przyswajania wiadomości i nabywania umiejętności;
- zdobywanie umiejętności: samodzielnego działania, planowania czynności;
- motywacja dotycząca wszystkich zakresów rozwoju ucznia: poznawczego, społecznego, emocjonalnego;
- kształcenie kompetencji społecznych: współpracy, współdziałania w grupie, dbałość o pozytywne relacje interpersonalne.

Zasady i warunki realizacji:

- wzajemnie uzgadnianie, wspólne planowanie, podejmowanie decyzji;
- uwzględnianie różnych form aktywności przy podziale zadań;
- elastyczne zróżnicowanie czynności w zależności od tematu;
- uwzględnienie czasu na zaplanowanie, dyskusję i opracowanie przydzielonych zadań;
- etapy działania: przygotowanie, realizacja, prezentacja i ocena
- zróżnicowanie czasu pracy i przerw - określenie czasu pracy nad poszczególnymi;
- etapami oraz terminu prezentacji efektów końcowych;
- umożliwienie refleksji po prezentacji projektu.

Pojedynczy uczniowie mogą przedstawić swój projekt w formie przestrzennej, np. instrument, makietę, instalację. Natomiast grupy uczniów lub cała klasa mogą pracować nad zagadnieniem o szerszej tematyce, np. poznawać i dokumentować muzykę własnego regionu. Kilka klas może metodą projektu przygotować przedstawienie, np. szkolne jasełka, Święto Odzyskania Niepodległości, powitanie wiosny itp.

Ważne jest, by odpowiednio zaplanować czas realizacji projektu, a po zakończeniu doprowadzić do jego prezentacji i podsumowania pracy. Należy pozwolić uczniom na refleksje dotyczące pracy nad projektem, ponieważ takie informacje są bardzo ważne dla przyszłych działań tego typu.

Nauczyciel powinien pełnić rolę koordynatora oraz konsultanta, pamiętając przy tym, by nie narzucać uczniom swojego zdania i pozwolić im na samodzielność, dając jednocześnie poczucie, że w każdej chwili mogą oni skorzystać z jego pomocy i doświadczenia.

W procesie edukacji muzycznej nie wolno pomijać technologii informacyjno-komunikacyjnych. Pomocne będą przede wszystkim:

MUZYKOTEKA SZKOLNA (muzykotekaszkolna.pl) jest łatwo dostępną i niewymagającą logowania bazą. Znajdują się tam: utwory muzyczne, które można wykorzystać do słuchania, opisy i prezentacje instrumentów, materiały do nauki nut, definicje pojęć, bogata ikonografia, gry muzyczne, scenariusze lekcji i wiele innych ciekawych rozwiązań, które pomogą urozmaicić prowadzenie zajęć muzycznych. Baza dostępnych materiałów jest stale aktualizowana i powiększana.

SCHOLARIS (scholaris.pl) – projekt realizowany przez Ośrodek Rozwoju Edukacji – to bezpłatny portal dla nauczycieli, który oferuje ogromną ilość materiałów edukacyjnych w wersji interaktywnej. Mogą one zostać wykorzystane na różnych urządzeniach multimedialnych: od tablic interaktywnych po tablety. Na portalu można znaleźć: scenariusze lekcji, ćwiczenia, teksty, animacje, slajdy, symulacje, gry dydaktyczne, filmy itp.

Wiadomo nie od dziś, że wszelkie formy aktywności muzycznej zestawione w różnorodne konfiguracje (np. zajęcia muzyczno-ruchowe, twórcze, słuchowo-ruchowe i inne) sprzyjają ogólnemu rozwojowi psychofizycznemu dziecka, a w szczególności jego wrażliwości oraz kreatywności. Przekłada się to bezpośrednio na interdyscyplinarne uczenie się, komunikację interpersonalną, dbałość o precyzję wypowiedzi (wszelkich, nie tylko artystycznych). Działania skojarzone z muzyką gwarantują harmonijny rozwój uczniów sprzyjający odnoszeniu sukcesów w różnych dziedzinach, wręcz odległych od artystycznych.

TYGODNIOWE PLANY PRACY

nasza
SZKOŁA

TYGODNIOWE PLANY PRACY

WRZESIEŃ

1. TYDZIEŃ NAUKI

- Nauka piosenki *Rap na koniec lata*. (3.1a)
- Odczytywanie schematów rytmicznych, tataizacja. (3.1a)

2. TYDZIEŃ NAUKI

- Utrwalenie piosenki *Rap na koniec lata*. (3.1a)
- Improwizacja muzyczno-ruchowa do piosenki. (3.2a)
- Wprowadzenie pojęcia: „rap”. (3.1b)

3. TYDZIEŃ NAUKI

- Nauka piosenki *Pani Jesień gości w lesie*. (3.1a)
- Rozpoznawanie nastroju w muzyce. (3.1c)
- Odgłosy lasu – tworzenie ilustracji dźwiękowych. (3.2a, b)

PAŹDZIERNIK

4. TYDZIEŃ NAUKI

- Utrwalenie piosenki *Pani Jesień gości w lesie*. (3.1a)
- Utrwalenie pojęć: „rap”, „nastrój w muzyce”. (3.1b)

5. TYDZIEŃ NAUKI

- Nauka piosenki *W trzeciej klasie*. (3.1a)
- Słuchanie muzyki romskiej. (3.1c)

6. TYDZIEŃ NAUKI

- Utrwalenie piosenki *W trzeciej klasie*. (3.1a)
- Inscenizacja tekstu Agnieszki Frączek *Cztery żywioły*. (3.2a, b)

7. TYDZIEŃ NAUKI

- Słuchanie hymnu Zjednoczonej Europy. (3.1c)
- Muzyka wybranych krajów europejskich. (3.1c)
- Słuchanie przykładów muzyki orkiestrowej. (3.1c)

8. TYDZIEŃ NAUKI

- Muzyka Fruderyka Chopina. (3.1c)
- Fortepian i muzyka fortepianowa. (3.1c)

9. TYDZIEŃ NAUKI

- Wybrani kompozytorzy polscy: Stanisław Moniuszko, Grażyna Bacewicz, Witold Lutosławski. (3.1c)
- Aktywne słuchanie muzyki – przykłady twórczości polskich kompozytorów. (3.1c)
- Utrwalenie pojęć: „hymn”, „orkiestra”, „fortepian”. (3.1c)

LISTOPAD

10. TYDZIEŃ NAUKI

- Nauka piosenki *Szara piechota*. (3.1a)
- Zabawy marszowe do melodii pieśni. (3.1a)
- Tworzenie akompaniamentu do piosenki na instrumentach perkusyjnych. (3.2b)
- Słuchanie muzyki dworskiej. (3.1c)

11. TYDZIEŃ NAUKI

- Nauka piosenki *Siedem waliz.* (3.1a)
- Muzyka azjatycka. (3.1c)

12. TYDZIEŃ NAUKI

- Utrwalenie piosenki *Siedem waliz.* (3.1a)
- Wprowadzenie dźwięku b1 – granie na dzwonek części wolnej trojaka. (3.1a, b)
- Nauka kroku podstawowego i figur trojaka. (3.1a)

13. TYDZIEŃ NAUKI

- Utrwalenie kroku podstawowego i figur trojaka. (3.1a)
- Utrwalenie pojęć: „muzyka dworska”, „muzyka azjatycka”, dźwięk **b1**. (3.1c)

GRUDZIEŃ

14. TYDZIEŃ NAUKI

- Nauka kolęd *Lulajże Jezuniu, Dzisiaj w Betlejem*. (3.1a)
- Słuchanie uwertury koncertowej Stanisława Moniuszki *Bajka, czyli opowieść zimowa*, połączone z wykonaniem pracy plastycznej inspirowanej słuchaną muzyką. (3.1c)

15. TYDZIEŃ NAUKI

- Nauka kolęd *Mizerna, cicha i Oj, maluśki*. (3.1a)
- Wprowadzenie dźwięku **gis1** – granie na dzwonek kolędy *Jezus malusieńki*. (3.1a, b)
- Poznawanie muzyki górali beskidzkich. (3.1c)

16. TYDZIEŃ NAUKI

- Nauka kolędy *Cicha noc*. (3.1a)
- Śpiewanie poznanych kolęd. (3.1a)
- Utrwalenie pojęć: „muzyka górali beskidzkich”, „dźwięk **gis1**”. (3.1c)

STYCZEŃ

17. TYDZIEŃ NAUKI

- Nauka piosenki *Lubię bale*. (3.1a)
- Słuchanie muzyki: C. Saint-Saëns, *Karnawał zwierząt*. (3.1c)
- Improwizacja ruchowa do utworu C. Saint-Saënsa, *Karnawał zwierząt*. (3.2a)

18. TYDZIEŃ NAUKI

- Nauka piosenki *Zapusty*. (3.1a)
- Improwizacja muzyczno-ruchowa do piosenki. (3.2a)

19. TYDZIEŃ NAUKI

- Muzyczna opowieść zimowa – ilustracja muzyczna wiersza Natalii Usenko *Opowieść zimowa*. (3.1a, 3.2a, b)
- Utrwalenie pojęć muzycznych poznanych w semestrze pierwszym. (3.1c)

20. TYDZIEŃ NAUKI

- Muzyka afrykańska. (3.1c)
- Zabawy afrykańskich dzieci – improwizacja wokalnno-taneczna z towarzyszeniem instrumentów perkusyjnych. (3.2a, b)

LUTY**21. TYDZIEŃ NAUKI**

- Nauka piosenki *Order uśmiechu*. (3.1a)
- Układanie i wykonanie akompaniamentu perkusyjnego do piosenki. (3.1a, 3.2b)

MARZEC**22. TYDZIEŃ NAUKI**

- Słuchanie piosenki *Kosmiczna przygoda*. (3.1a)
- Zabawy z piosenką. (3.2a)
- Muzyka filmowa. (3.1b, c)

23. TYDZIEŃ NAUKI

- Piosenka *Kosmiczna przygoda* – nauka refrenu. (3.1a)
- Improwizacja ruchowa do piosenki. (3.2a)
- Słuchanie przykładów muzyki filmowej. (3.1c)

24. TYDZIEŃ NAUKI

- Piosenka *Gdy się marzy* – nauka. (3.1a)
- Muzyka Indian z Ameryki Północnej. (3.1b, c)
- Improwizacja plastyczno-muzyczno-ruchowa: Indiańskim krokiem. (3.2a, b)

25. TYDZIEŃ NAUKI

- Piosenka *Gdy się marzy* – utrwalenie. (3.1a)
- Mapa marzeń – wyrażanie muzyki środkami plastycznymi. (3.1c)
- Utrwalenie pojęć: „muzyka filmowa”, „muzyka Indian Ameryki Północnej”. (3.1b)

KWIECIEŃ**26. TYDZIEŃ NAUKI**

- Piosenka *To kujawiak* – nauka. (3.1a)
- Zatańczenie podstawowego kroku i wybranych figur kujawiaka. (3.1a)
- Poznanie muzyki ludowej Mazowsza i Kujaw. (3.1b, c)
- Zabawy ludowe: *Przepióreczka*, *Konik*. (3.1a)

27. TYDZIEŃ NAUKI

- Piosenka *To kujawiak* – utrwalenie. (3.1a)
- Wprowadzenie dźwięku **fis1**. (3.1b)
- Granie na dzwonek fragmentu melodii *Czerwone jabłuszko*. (3.1a)
- Muzyka wiosny: odgłosy łąki i ogrodu – słuchanie. (3.1c)

28. TYDZIEŃ NAUKI

- Piosenka *Przyjaciół na medal* – nauka. (3.1a)
- Odgłosy ssaków – słuchanie i rozpoznawanie. (3.1c)
- Muzyka Indian Ameryki Południowej. (3.1b)
- Słuchanie utworu *El condor pasa*. (3.1c)

29. TYDZIEŃ NAUKI

- Piosenka *Przyjaciół na medal* – utrwalenie. (3.1a)
- Przypomnienie piosenek o wiosnie z kl. 1 i 2. (3.1a)
- Utrwalenie nut i pojęć: „kujawiak”, „**fis1**”, „muzyka Mazowska i Kujaw”, „muzyka Indian Ameryki Południowej”. (3.1b)

MAJ

30. TYDZIEŃ NAUKI

- Piosenka *Wśród obrazów* – nauka. (3.1a)
- Zabawy z piosenką. (3.2a)
- Słuchanie muzyki: Modest Musorgski: *Obrazki z wystawy*, połączone z działaniami plastycznymi. (3.1c)

31. TYDZIEŃ NAUKI

- Piosenka *Wśród obrazów* – utrwalenie. (3.1a)
- Wprowadzenie pojęć z zakresu artykulacji: *glissando*, *staccato*, *legato*. (3.1b)
- Tworzenie ilustracji dźwiękowej na dzwonek i wybranych instrumentach perkusyjnych z wykorzystaniem poznanych rodzajów artykulacji. (3.2b)

32. TYDZIEŃ NAUKI

- Piosenka *W moim domu* – nauka. (3.1a)
- Muzyka ludowa z regionu Wielkopolski. (3.1b, c)

33. TYDZIEŃ NAUKI

- Piosenka *W moim domu* – utrwalenie. (3.1a)
- Muzyczna wersja *Legenda o poznańskich koziołkach* Agnieszki Frączek – ilustracja dźwiękowa. (3.1a, 3.2a, b)
- Utrwalenie i pojęć: *glissando*, *staccato*, *legato*, „muzyka Wielkopolski”. (3.1b)

CZERWIEC

34. TYDZIEŃ NAUKI

- Piosenka *Moje sny* – nauka. (3.1a)
- Odgłosy wody – słuchanie i rozpoznawanie. (3.1 c)
- Wprowadzenie pojęcia szanta. (3.1b)

35. TYDZIEŃ NAUKI

- Piosenka *Moje sny* – utrwalenie. (3.1a)
- Zabawy z piosenką. (3.2a)
- Muzyka australijska. (3.1b, c)

36. TYDZIEŃ NAUKI

- Utrwalenie poznanych pojęć: „szanta”, „muzyka australijska”. (3.1b)
- Utrwalenie pojęć poznanych w semestrze II. (3.1b)

UTRWALENIE NUT, NAZW I POJĘĆ

W klasie trzeciej dzieci poznają kolejne pojęcia związane z muzyką potrzebne do jej rozumienia i praktykowania. Dlatego, podobnie jak miało to miejsce w klasie drugiej, ważne jest utrwalanie poznanych wiadomości – korzystne zarówno dla uczniów, jak i dla nauczycieli. Jedni – uporządkują swoją wiedzę, drudzy – otrzymają informację o stopniu jej przyrostu. Moduł powtórzeniowy został zaplanowany w ostatnim tygodniu każdego miesiąca.

Do utrwalania poznanych nut i pojęć mogą posłużyć nauczycielowi:

- ćwiczenia z kart pracy – można je od razu odpowiednio rozplanować lub wrócić do tych, których nie udało się zrealizować podczas zajęć;
- rebusy;
- różne formy zabaw lub gier dydaktycznych, np.: quiz, podchody z rozwiązywaniem muzycznych zadań, kalambury, układanie zgadywanek lub zadań przez jedną grupę dzieci dla pozostałych uczniów itp.

Przygotowując zajęcia powtórzeniowo-utrwalające, można posłużyć się poniższymi propozycjami:

wrzesień

Utrwalenie pojęć: rap, nastrój w muzyce

- rytmiczne wypowiadanie fragmentów tekstu wybranej piosenki (np. refrenu)
- układanie i śpiewanie prostych melodii obrazujących różne nastroje (wokaliza na sylabie „la”)
- improwizacje na dzwoneczkach – muzyka wesoła, muzyka smutna

październik

Utrwalenie pojęć: hymn, orkiestra, karta pracy nr 2, ćw. 5 i 6, karta pracy nr 3, ćw. 1, karta pracy nr 12, ćw. 3

- krzyżówka „odwrotna” czyli znając hasło: **orkiestra**, trzeba dobrać muzyczne terminy w taki sposób, by w każdym z nich znalazła się jedna litera z hasła (np. pi**O**senka, **R**ytm, ósem**Ka**, ćw**l**erćnuta, m**E**lodia, **S**krzypce, nu**T**a, ref**R**en, pauz**A**); hasło można zamienić na: fortepian
- rebusy
- kalambury (np. pokazywanie i rozpoznawanie instrumentów grających w orkiestrze, dyrygowanie itp.)

listopad

Utrwalenie pojęć: muzyka dworska, muzyka azjatycka, dźwięk **bl**

- inscenizacja: bal u króla – zatańczenie jednego z poznanych tańców dworskich
- stworzenie mapy skojarzeniowej z informacji o muzyce dworskiej
- towarzyszenie słuchanej muzyce azjatyckiej uderzeniami w pałeczki do ryżu
- proste melodie na dzwoneczkach z dźwiękiem **b**

grudzień

Utrwalenie pojęć: muzyka górali beskidzkich, dźwięk **gis**

- improwizacja ruchowa: taniec górali przy ognisku
- proste melodie na dzwoneczkach z dźwiękiem **gis**

styczeń

Utrwalenie pojęć poznanych w pierwszym półroczu nauki, karta pracy nr 10

- zagadki (np. grupy uczniów otrzymują kartkę z określonym pojęciem muzycznym, do którego muszą ułożyć pytanie dla pozostałych)
- quiz

- kalambury
- stworzenie przez uczniów własnych kart pracy z ilustracjami poznanych pojęć

luty

Przypomnienie poznanych piosenek

- lista przebojów – wybranie kilku piosenek, które się najbardziej spodobały i wykonanie ich w określonej kolejności

marzec

Utrwalenie pojęć: muzyka filmowa, muzyka Indian Ameryki Północnej

- tworzenie mapy myśli wokół pojęcia muzyka filmowa
- kalambury – tytuły filmów z najbardziej znaną muzyką
- improwizacja wokalnno-ruchowa: dzień z życia Indianina

kwiecień

Utrwalenie nut i pojęć: kujawiak, fis1, muzyka Mazowsza i Kujaw, muzyka Indian Ameryki Południowej, karta pracy nr 12, ćw. 3

- granie na dzwonkach fragmentu melodii *Czerwone jabłuszko*
- proste melodie na dzwonkach z dźwiękiem fis
- kolorowanie strojów ludowych Mazowsza i Kujaw, karta pracy nr 12, ćw. 1
- konstruowanie fletni Pana z dowolnych materiałów

maj

Utrwalenie pojęć: *glissando*, *staccato*, *legato*, muzyka Wielkopolski

- wykonywanie poszczególnych rodzajów artykulacji głosem, np. podczas śpiewania piosenki (nauczyciel podnosi kartkę z nazwą lub symbolem)
- wykonywanie poszczególnych rodzajów artykulacji na dzwonkach
- zagadki (np. czy da się zagrać *glissando* na bębenku...)
- kolorowanie stroju ludowego z Wielkopolski, karta pracy nr 17, ćw. 4
- rebusy, których rozwiązaniem są poznane pojęcia, karta pracy nr 17, ćw. 3

czerwiec

Utrwalenie poznanych pojęć: szanta, muzyka australijska, karta pracy nr 18, ćw. 4

- układanie klasowej szanty
- taniec kangura – improwizacja muzyczno-ruchowa do słuchanej muzyki australijskiej

Utrwalenie pojęć poznanych w drugim semestrze nauki, karta pracy nr 19

- zagadki (np. grupy uczniów otrzymują kartkę z określonym pojęciem muzycznym, do którego muszą ułożyć pytanie dla pozostałych)
- quiz
- kalambury
- stworzenie przez uczniów własnych kart pracy z ilustracjami poznanych pojęć

Forma ABA

- przedstawienie za pomocą rysunku lub instalacji przestrzennej
- rozpoznawanie w słuchanej muzyce

Forte – piano

- śpiewanie dowolnie wybranej piosenki zgodnie ze wskazaniem na kartce: *forte* (głośno) lub *piano* (cicho)

Podsumowanie I semestru – karta pracy nr 10

Podsumowanie II semestru – karta pracy nr 19

Karta roczna podsumowująca – karta pracy nr 20

EMISJA GŁOSU DZIECKA – PRAKTYCZNE WSKAZÓWKI

Emisja głosu to proces wydobywania dźwięków podczas mowy lub śpiewu i wysyłanie go w przestrzeń. Dobra emisja jest ważna w codziennym życiu – powoduje lekkość, płynność mówienia, swobodę wypowiedzi. Słuchacze lepiej nas rozumieją, a my nie męczymy się mówieniem.

Podobnie jak w przypadku mówienia, tak i w śpiewie emisja głosu odgrywa znaczącą rolę. Właściwa – wpływa na ładne, przyjemne brzmienie uwypuklające naturalne walory głosu, nieprawidłowa – męczy zarówno uszy słuchaczy, jak i gardło śpiewaka, prowadząc nawet do poważnych schorzeń wynikających z przeciążenia krtani nadmiernym wysiłkiem.

Warto uzmysłowić sobie, w jaki sposób powstaje głos, żeby mieć świadomy wpływ na jego kształtowanie, emitowanie i higienę.

Głos powstaje w wyniku drgań brzegów fałdów głosowych (zwanых potocznie strunami głosowymi), pobudzanych przez strumień wydychanego powietrza pod odpowiednim ciśnieniem. Znajdują się one wewnątrz krtani, ta zaś – w gardle. W celu zainicjowania odpowiednich dźwięków w mowie lub śpiewie oraz nadania im określonej intonacji musi zaistnieć jednoczesne współdziałanie poszczególnych grup narządów aparatu mowy:

- aparat oddechowy (płuca, przepona, tchawica, oskrzela);
- aparat fonacyjny (krtani, więzadła głosowe, fałdy głosowe, szpara głosowa - głośnia) wspierany rezonatorami: głowowym (złożonym z kości czaszki oraz pustych miejsc, czyli zatok) i piersiowym (złożonym z kości klatki piersiowej i żeber);
- aparat artykulacyjny (nasada, czyli jamy: gardłowa, nosowa i ustna, artykulatory ruchome: wargi, język, podniebienie miękkie, żuchwa, artykulatory nieruchome: zęby, podniebienie twarde).

Kształcenie w zakresie emisji głosu – mówionego czy śpiewu – powinno obejmować ćwiczenia wpływające na rozwój w obrębie wszystkich tych czynników.

Sposób oddychania – torem piersiowym, piersiowo-brzusznym lub brzuszny (przeponowy) – determinuje efekty wydobywania dźwięków. Istotne w pracy emisyjnej jest nauczenie, wyćwiczenie świadomego oddechu, powiązanego z wypracowaniem nawyku podporządkowania go własnej woli. W tej fazie ćwiczeń istotne jest rozluźnienie mięśni oraz wydłużenie fazy oddechowej. Niezwykle pomocne mogą być różnorodne techniki relaksacyjne.

Ćwiczenia oddechowe pozwalają osiągnąć takie istotne cele jak:

- wydłużenie fazy wydechu,
- świadome i ekonomiczne gospodarowanie powietrzem,
- rozluźnienie mięśni krtani,
- dopasowanie oddechu, siły wydechu do mowy, śpiewu,
- wyćwiczenie pełnego toru oddechowego.

U dzieci szczególnie należy zadbać o stopniowe wydłużanie frazy oddechowej, mając na uwadze, że prawidłowy tor oddechowy (przeponowo-brzuszny) wykorzystują one od urodzenia. Warto przy tym zadbać, by był on wykorzystywany świadomie tak długo, jak to możliwe, szczególnie że u dziewcząt ulega on zmianie w okresie dojrzewania.

Głos staje się nośny dzięki działaniu rezonatorów: piersiowego i głowowego. W śpiewie dziecka szczególnie ważne jest uaktywnienie rezonansu głowowego. Dlatego też równie istotne są ćwiczenia fonacyjne, które pomagają wypracować:

- pobudzanie rezonatorów,
- ustawienie dźwięków,
- różne sposoby atakowania dźwięków.

Atakowanie dźwięków oznacza ich rozpoczynanie. Znane są trzy rodzaje: atakowanie twarde (kiedy wydech następuje po zwarcu więzadeł głosowych), miękkie (wówczas gdy wydech i zwarcie więzadeł głosowych następują jednocześnie) oraz chuchające (kiedy wydech wyprzedza zwarcie więzadeł głosowych, uniemożliwiając im schodzenie się, przez co powstaje tzw. przydech).

W śpiewie jedynym właściwym jest atakowanie miękkie. Natomiast atak twardy, występujący w mowie, w przypadku śpiewu jest wręcz szkodliwy, ponieważ obciąża krtań, prowadząc do powstania guzków na fałdach głosowych – najczęstszego schorzenia wynikającego z niewłaściwej emisji głosu.

Do wykształcenia zarówno prawidłowej mowy, jak i pięknego śpiewu niezbędny jest również trening samego aparatu mowy: ćwiczenia dykcyjne, usprawnianie pracy języka, warg, policzków i podniebienia, prawidłowej artykulacji, frazowania, intonacji i akcentowania.

Uczniowie klas 1–3 miewają różne wady wymowy, które z czasem zanikają samoistnie lub dzięki pomocy logopedy. Istotny jest również fakt wymiany uzębienia z mlecznego na stałe – powstające wówczas ubytki mają także istotny wpływ na artykulację i dykcję. Niezależnie od potrzeby kontaktu ze specjalistą należy stwarzać uczniom możliwość usprawniania tych właściwości głosu poprzez muzykę wokalną, dbając przy tym o zachowanie odpowiedniej głośności, tak by nie przeciążać krtani ani gardła.

Ogromnym wsparciem mogą w tym przypadku być ćwiczenia logopedyczne i logorytmiczne oraz ortofoniczne. Wiele z nich znalazło się w *Inspiracjach muzycznych* do klasy 2. Należy po nie często sięgać, a dla uatrakcyjnienia i urozmaicenia można je wzbogacać prostą melodią, tak jak w poniższych przykładach.

NA ZIELONEJ ŁĄCE – PIOSENKA ORTOFONICZNA – ODGŁOSY ŁĄKI

Na zielonej łące

ćwiczenia ortofoniczne

Grażyna Kilbach

Na zie - lo - nej łą - ce sły - chać zwie - rząt kon - cert: CYK, CYK, CYK,

6 CYK, CYK, CYK, to świerszcz sko - czył so - bie w mig. KLE, KLE, KLE, KLE,

10 KLE, KLE, KLE bo - ciek zła - pać ża - bkę chce. KUM, KUM, KUM, KUM,

14 KUM, KUM, KUM ża - bka wsta - wie ro - bi szum. HOP SA SA, SA, HOP SA SA,

19 Ma - gda zKa - sią wpił - kę gra. BZY, BZY, BZY, BZY, BZY, BZY, BZY,

23 to dwa bą - czki so - bie szły. PI, PI, PI, PI PI, PI, PI, pi - szczą so - bie my - szki trzy.

Na zielonej łące słychać zwierząt koncert:

CYK, CYK, CYK,

CYK, CYK, CYK,

to świerszcz skoczył sobie w mig,

KLE, KLE, KLE,

KLE, KLE, KLE,

bociek złapać żabkę chce,

KUM, KUM, KUM,

KUM, KUM, KUM,

żabka wstawie robi szum,

HOP SA SA,

HOP SA SA,

Magda z Ka-sią w piłkę gra,

BZY, BZY, BZY, BZY,

BZY, BZY, BZY,

to dwa bączki sobie szły,

PI, PI, PI, PI

PI, PI, PI,

piszczą sobie myszki trzy.

ZABAWA FONACYJNA „ODGŁOSY”

Dzieci powtarzają kilka razy te same samogłoski (podczas jednego wydechu) na podanych dźwiękach:

- jak przy usypianiu dziecka – aaa, aaa, aaa, aaa, aaa;
- gdy dziecko płacze – eee, eee, eee, eee, eee;
- „zdziwienie” – ooo, ooo, ooo, ooo, ooo;
- „samolot” – uuu, uuu, uuu, uuu, uuu;
- „uparty osiołek” – iii, iii, iii, iii, iii.

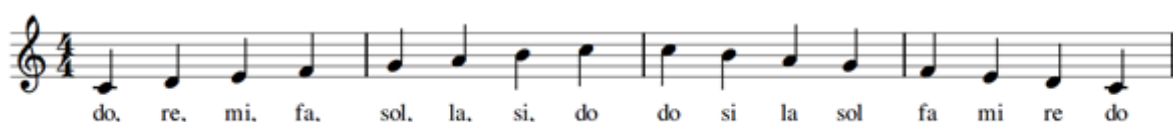
Odgłosy zabawa fonacyjna

Grażyna Kilbach

ŚPIEWANIE GAMY „DO, RE, MI, FA, SOL, LA, SI, DO”

Gama C

WERSZYK UTRWALAJĄCY GŁOSKĘ [ʃ]

SZA, SZA, SZA, Tymek ma,
SZE, SZE, SZE, szelki dwie,
SZY, SZY, SZY, koszulki trzy,
SZU, SZU, SZU, spadły mu,
SZO, SZO, SZO, na dno wielkiej szafy OOO-OO!!!!

Grażyna Kilbach

W śpiewie emisja głosu jest niezwykle ważna. Praca nad oddechem, narządem mowy, fonacją połączona z melodią i rytmem to trudne, ale niezwykle potrzebne zadanie. Daje ogromne korzyści nie tylko wokalne, ale wręcz poprawia jakość życia (np. dzięki prawidłowemu, efektywnemu oddechowi poprawia się dotlenienie mózgu i innych narządów, co ma wpływ na ich właściwe funkcjonowanie).

Praca nad emisją głosu dziecka to złożony proces. Planując ją, należy wziąć pod uwagę etapy rozwojowe małego człowieka. Już w wieku niemowlęcym dzieci mocno pracują głosem. Na początku to krzyk, pisk, płacz. Potem następuje faza gaworzenia, następnie dziecko wydobywa różne dźwięki nieartykułowane, a w końcu wymawia pojedyncze proste wyrazy, podczas zabaw wykrzykuje dźwięki interwałowe (najczęściej tercje). Są to już pierwsze nieświadome ćwiczenia głosowe.

Zmiany, wzrost i rozwój narządów mowy, krtani, podniebienia, płuc, okresowe braki w uzębieniu (wypadanie zębów mlecznych) zmieniają okresowo warunki artykulacyjne i głosowe. To wszystko powoduje trudności w pracy emisyjnej z dziećmi. Jednak równocześnie wskazuje, że im wcześniej zaczniemy wdrażać dziecko do prawidłowej wymowy, tym lepiej wesprzemy jego rozwój.

W kształceniu głosu dziecka należy zachować dużą ostrożność.

Jedną z umiejętności, którą dziecko powinno opanować, to właściwa postawa podczas śpiewu:

- na siedząco: proste, ale nie usztywnione plecy, obie nogi ustawione na podłodze;
- na stojąco: ciężar ciała rozłożony równomiernie na obie nogi, stopy równoległe do siebie w niewielkim rozkroku, prosta, ale nie usztywniona sylwetka.

Pamiętać należy, że nieprawidłowa postawa utrudnia lub wręcz uniemożliwia śpiewanie. Warunkiem dobrej emisji głosu jest prawidłowy oddech, rozluźnienie mięśni, zupełna swoboda ciała.

Bardzo ważne jest również zwrócenie uwagi na prawidłową dynamikę głosu. Krzyk, zbyt głośny śpiew – „na siłę”, „gardłem” – powodować może poważne uszkodzenia krtani, gardła. Co innego oznacza głośność podczas porozumiewania się, a co innego nadmierne napięcie głosu w śpiewie. Niestety, jednym z najczęściej popełnianych błędów jest nakłanianie dzieci do nienaturalnego dla nich głośnego śpiewania. Właściwa dynamika głosu wokalnego dziecka nie jest wbrew pozorom zbyt duża – na jej siłę wpływają emocje uwalniane przez dziecko podczas śpiewu i tylko na tych czynnikach należy się opierać. Często jednak słyszy się dzieci śpiewające bardzo głośno, przekrzykujące się wręcz z akompaniamentem.

Ogólny rozwój sprawności emisyjnej wpływa na lekkość wypowiedzi tak słownej, jak i wokalne, na jej zrozumiałość oraz zwiększone zainteresowanie słuchaczy. Są to pożądane cechy każdego, kto chce czuć się swobodnie, prezentować odważnie i czytelnie swoje wykonania. Do tego właśnie należy przygotowywać uczniów od samego początku edukacji.

**PIOSENKI Z PRAKTYCZNYMI
WSKAZÓWKAMI DO PRACY**

nasza
SZKOŁA

PIOSENKI I ZABAWY

Zaproponowane piosenki odnoszą się do treści zawartych w podręczniku do klasy trzeciej *Nasza szkoła*, a także do kalendarza roku szkolnego. Są dostosowane do możliwości wokalnych i muzycznych predyspozycji ośmiolatków. Każda z nich ma dwie wersje: wokально-instrumentalną, którą można wykorzystać zarówno do demonstracji, jak i do zabaw ruchowych, oraz instrumentalną, będącą atrakcyjnym, profesjonalnym akompaniamentem do wykorzystania podczas utrwalenia nauczonej piosenki lub jej prezentacji na klasowych bądź szkolnych uroczystościach. Do piosenek dołączone są krótkie opisy, wskazówki praktyczne dotyczące problematyki wykonawczej oraz propozycje zabaw – inspiracje do różnorodnych działań muzycznych, plastycznych itd.

Piosenki w wersjach wokально-instrumentalnych i instrumentalnych oraz sample (przykłady dźwiękowe) to pliki w formacie mp3, natomiast teksty piosenek oraz zapisy nutowe – w formacie PDF.

Legenda:

wersja wokально-instrumentalna

wersja instrumentalna

wersja instrumentalna z linią melodyczną

tekst piosenki

zapis nutowy

sample (przykłady dźwiękowe)

W R Z E S I E Ń

RAP NA KONIEC LATA

muzyka: Andrzej Kijanowski, słowa: Andrzej Michalski

♩ = 98

Wczo - raj wa - ka - cje, pla - ża i mo - rze,

dziś w gło - wie pla - ny już no - we two - rzę. I

choć be - ztro - ski bę - dzie nam szko - da,

zno - wu się za - cznie szko - lna przy - go - da. Po -

wta - rza ma - ma, po - wta - rza ta - ta:

ko-niec wa-ka - cji to ko-niec la - ta. A ja po - wta rzam ko-mu się da:

la - to w mym se - rcu za - wsze trwa. Choć

do - brze spe - łniać le - tnie ma - rze - nia i

w se - rcach mieć wa - ka - cy - jne wspo - mnie - nia, to

je - dnak ka - żdy jest dziś we - so - ły, bo

14
wszy - scy prze - cież wra - ca - my do szko - ły. Po -

15
wta - rza ma - ma, po - wta - rza ta - ta:

16
ko-niec wa-ka - cji to ko-niec la - ta. A ja po - wta rzam ko-mu się da:

18
la - to w mym se - rcu za - wsze trwa.

21
Znów bę - dą dni pra - co - wi - te, spę -

22
dza - ne nad ksią - żką i ze - szy - tem. Lecz

23
za - pał ni - gdy nie zga - śnie w nas, to

24
na - szej szko - łnej przy - go - dy czas. Po -

25
wta - rza ma - ma, po - wta - rza ta - ta:

26
ko-niec wa-ka - cji to ko-niec la - ta. A ja po - wta rzam ko-mu się da:

28
la - to w mym se - rcu za - wsze trwa.

1. Wczoraj wakacje, plaża i morze,
dzisiaj w głowie plany już nowe tworzę.
I choć beztroski będzie nam szkoda,
znowu się zacznie szkolna przygoda.

*Ref. Powtarza mama, powtarza tata:
koniec wakacji to koniec lata.
A ja powtarzam komu się da:
lato w moim sercu zawsze trwa.*

2. Choć dobrze spełniać letnie marzenia
i w sercach mieć wakacyjne wspomnienia,
to jednak każdy jest dzisiaj wesoły,
bo wszyscy przecież wracamy do szkoły.

Ref. Powtarza mama, powtarza tata...

3. Znow będą dni pracowite,
spędzane nad książką i zeszytem.
Lecz zapal nigdy nie zgaśnie w nas,
to naszej szkolnej przygody czas.

Ref. Powtarza mama, powtarza tata...

► O PIOSENCE...

Piosenka o powakacyjnym powrocie do szkoły jest utrzymana w stylu rapu.

► PRAKTYCZNE WSKAZÓWKI

Przed rozpoczęciem nauki piosenki warto przeprowadzić z dziećmi ćwiczenia dykcyjne. Uczniowie śpiewają tylko refren piosenki, zwrotki improwizują, wykonując raperskie ruchy.

Przykłady ćwiczeń i zabaw logopedycznych znajdują się w *Inspiracjach muzycznych. Klasa 2* s. 128–139.

► WYKORZYSTANIE PIOSENKI

1. Wprawki dykcyjne

Uczniowie wraz z nauczycielem czytają równo i miarowo, głośno, z przesadną dykcją słowa piosenki.

Następnie dzieci czytają tekst piosenki w zróżnicowanym tempie z zatrzymaniem po kolejno wypowiadanych wyrazach.

2. Muzyczne skoki

Uczniowie na kartkach wypisują słowa piosenki w taki sposób, by na każdej z kartek był tylko jeden wyraz. Układają kartki zgodnie z kolejnością poszczególnych słów śpiewanych w piosence. Dzieci przeskakują kolej-

no ułożone kartki, robiąc pomiędzy nimi krótkie przerwy tak, by wypowiedane słowa zaczęły przypominać rapowany tekst.

3. Wakacyjna przygoda

Uczniowie układają opowiadanie o wakacjach, następnie rapując, prezentują swoje teksty.
Wykonaniu towarzyszy wystukiwanie rytmu na bębenkach.

Karta pracy nr 2, ćw. 5,6

Karta pracy nr 3, ćw. 1

Karta pracy nr 12, ćw. 3

W R Z E S I E Ń

PANI JESIEŃ GOŚCI W LESIE

muzyka: Michał Józwiak, Monika Gromek, słowa: Arleta Niciewicz-Tarach

5 9 13 17 21 25 30

D A h f#

Pa - ni Je - sień go - ści w le - sie, do - brze już to mie - jsce zna...

G A D E A

Jak ma - la - rka w dło - niach nie - sie pe - dzel i pa - le - tę barw.

D A h f#

Pu - rpu - ro - wą ma je - sio - nkę, zło - te wło - sy, ru - dy szal...

G A D h G A D

Na - ma - lu - je wraz ze sło - nkiem o - brazka - żdejce - ny wart!

D A h F#

Tu cze rwo - ne drzew ko - ro - ny, tam zło - ci - ste, kru - che li - ście,

G D E A

rdza - wa tra - wa, a na tra - wie mu - chomo - ry dwa ja - skra - we,

D A h F# G

na po - la - nie żół - te ku - rki, na ga - lę - zi pstre wie - wió - rki... Gdy je - sie - ni

D e7 A7 D D6

przy - jdzie czas, w o - braz się za - mie - nia las!

*1. Pani Jesień gości w lesie,
dobrze już to miejsce zna...
Jak malarka w dłoniach niesie
pędzel i paletę barw.*

*Purpurową ma jesionkę,
złote włosy, rudy szal...
Namaluje wraz ze słonkiem
obraz każdej ceny wart!*

*Ref. Tu czerwone drzew korony,
tam złociste, kruche liście,
rdzawa trawa, a na trawie,
muchomory dwa jaskrawe,
na polanie żółte kurki,
na gałęzi – pstre wiewiórki...
Gdy jesieni przyjdzie czas,
w obraz się zamienia las!*

*2. Pani Jesień gości w lesie...
Bardzo miły to jest gość!
Zaprosiła ciepły wrzesień
– i już wokół kwitnie wrzos!*

*Aż uchyla kapelusza
Pan Borowik, grzybów król:
„Jakie piękne tve obrazy!
Ach, Jesieni, zostań tu!”*

*3. Pani Jesień gości w lesie
i radosne spędza dni,
w brązy, beże i czerwienie
zamieniła zieleń w mig.*

*Nikt już lata nie żałuje,
gdy kolorów widzi czar...
Bo z natury się maluje
obraz każdej ceny wart!*

► O PIOSENCE...

Piosenka o tematyce jesiennej, słowa piosenki mówią o wielobarwności liści oraz urokach lasu o tej porze roku. Magiczny świat lasu podkreślają dary jesieni (grzyby, żołędzie, kasztany, orzechy), zwierzęta. Tempo piosenki umiarkowane, charakter ragtimowy.

► PRAKTYCZNE WSKAZÓWKI

Naukę piosenki należy rozpocząć od refrenu, następnie wprowadzać kolejne zwrotki.

Warto wcześniej z dziećmi przećwiczyć wymowę pewnych fraz, np. „pstre wiewiórki”, „rdzawa trawa”.

Przykłady ćwiczeń i zabaw logopedycznych znajdują się w *Inspiracjach muzycznych. Klasa 2*, s. 128–139.

► WYKORZYSTANIE PIOSENKI

1. Ćwiczenia dykcyjne

Wymawiamy słowa piosenki bardzo powoli i wyraźnie. Stopniowo coraz bardziej przyspieszamy tempo, aż będziemy mówić szybko, zachowując jednak przy tym wyrazistość mowy. Ćwiczenie rozpoczynamy od przesadnej artykulacji głosek i dążymy do naturalnego wypowiedzienia zdań bez hiperpoprawności.

Przed rozpoczęciem nauki piosenki nauczyciel wraz z dziećmi czyta słowa piosenki, wyraźnie akcentując głoski.

2. Rytm i rymy

Uczniowie szukają w tekście piosenki rymów, początkowo samodzielnie, później wraz z nauczycielem:

- gości w lesie – w dłoniach niesie,
- ma jesionkę – wraz ze słonkiem,
- na trawie – jaskrawie,
- żółte kurki – pstre wiewiórki,
- czas – las,
- gości w lesie – ciepły wrzesień,
- nie żałuje – się maluje.

Wskazówki: Nauczyciel przypomina uczniom wartości nut. Wykonuje wraz z dziećmi ćwiczenie (karta pracy nr 2, ćw. 1, 2).

Uczniowie zapisują według własnego pomysłu wybrany przez siebie dowolny rym oraz samodzielnie go wykonują (karta pracy nr 2, ćw. 3).

3. Jesienny obraz

Umiarkowane tempo oraz spokojny charakter piosenki mogą być alternatywą relaksacyjnej formy kończącej dzienną aktywność uczniów w klasie.

Dzieci kładą się na dywanie, zamykają oczy (elementy wizualizacji). Nauczyciel prosi uczniów, by przyjęli wygodną pozycję i wsłuchali się w muzykę oraz słowa piosenki, po czym włącza piosenkę, dostosowuje jej głośność do atmosfery panującej w klasie, pamiętając, by dążyć do wyciszenia dzieci muzyką niezbyt głośną). Zadaniem uczniów jest wyobrazić sobie to, o czym mówi piosenka, i spróbować przenieść się do lasu, zobaczyć jesień...

Po wykonanym ćwiczeniu nauczyciel rozmawia z uczniami o tym, co udało im się zobaczyć oczami wyobraźni, i zaprasza do malowania tego obrazu farbami na papierze. Podczas wykonywania pracy w tle słyszeć piosenkę.

4. Muzyczne nastroje (karta pracy)

5. Spacer po lesie

Dzieci swobodnie spacerują po sali: szurają w liściach (np. zwrotka), zbierają żółędzie, kasztany, grzyby (np. refren). Uczniowie wykonują dowolne, swobodne ruchy, tzn. podskakują, tańczą, spacerują.

6. Zabawa ruchowa do piosenki – „Żywe obrazy”

Nauczyciel pyta dzieci, z jakimi kolorami kojarzy im się jesień oraz jakich barw użyli, tworząc „Jesienny obraz”. Wspólnie z dziećmi wybiera 3 lub 4 kolory i dzieli uczniów na tyle grup. Przygotowuje tasiemki w wybranych kolorach (mogą być z krepiny) i wręcza je uczniom. Sam staje się jesiennym czarodziejem wprowadzającym w ruch dzieci z kolorowymi wstążkami. Uczniowie w swobodnej improwizacji ruchowej do piosenki są włączani kolorami. Do piosenki tańczy tylko wskazany przez nauczyciela kolor, reszta grupy stoi nieruchomo, np. pierwsza zwrotka – żółty, refren (do słów „muchomory dwa jaskrawe”) – czerwony, refren (od słów „na polanie żółte kurki”) – brązowy.

7. Odgłosy lasu

Wysłuchanie odgłosów lasu oraz nazwanie ich.

odgłosy lasu – przykłady dźwiękowe

8. Ilustracje dźwiękowe

Uczniowie wykonują ilustrację muzyczną do piosenki według schematu (karta pracy nr 2, ćw. 4).

9. Improwizacje dźwiękowe

Uczniowie, korzystając z instrumentarium C. Orffa, ilustrują muzykę dźwiękami według własnego pomysłu. Idąc spokojnym, miarowym krokiem, wydobywają dźwięk z instrumentu, który trzymają w dłoni.

PAŹDZIERNIK

W TRZECIEJ KLASIE

muzyka: Mariusz Matuszewski, słowa: Marcin Przewoźniak

Allegro

1 **G7** **C** **A7/C#**

Z ko - le - ża - nką i ko - le - gą zbu - du -

2 **Dm** **F#°** **C/G** **A7/C#** **Dm** **G7**

je - my coś z ni - cze - go. Coś, z ni - cze - go, czym zdi - wi - my ca - ły

4 **C** **F** **G7** **C** **A7/C#**

świat. Ra - zem przy - jaźń, ra - zem pra - ca, ra - zem

6 **Dm** **F#°** **C/G** **A7/C#** **Dm** **G7**

się do kla - sy wra - ca! Rę - ka w rę - kę, ra - mię w ra - mię, ty i

8 **C** **G7** **C** **C7** **F** **C** **G7** **C** **C7**

ja! W kla-sie ty - le przy ja - źni. Tu wszy - scy są wa - żni. Tu

11 **F** **C** **F#°** **C/G** **A7/C#** **Dm** **G7** **C**

za - wsze we-se - lej. W na-szej kla - sie przygód jest wie-le!

1. Z koleżanką i kolegą
zbudujemy coś z niczego.
Coś z niczego, czym zdziwimy cały świat.
Razem przyjaźń, razem praca,
razem się do klasy wraca!
Ręka w rękę, ramię w ramię, ty i ja!

Ref. W klasie tyle przyjaźni.
Tu wszyscy są ważni.
Tu zawsze weselej.
W naszej klasie przygód jest wiele!

2. Jeszcze mali, a już wielcy,
chcemy się nauczyć więcej.
Wiedzieć więcej, umieć więcej, mądrym być!
Razem zbierzmy się w gromadę,
razem zawsze damy radę.
Razem łatwiej uczyć się i razem żyć!

Ref. W klasie tyle przyjaźni...

3. My się trudów nie lękamy,
co dzień sto zagadek mamy.
Wspólnie znajdziemy dobry pomysł, dobrą myśl.
Razem czytać, wspólnie tworzyć,
kłopot dzielić, dobro mnożyć.
Więc do szkoły razem warto dzisiaj przyjść!

Ref. W klasie tyle przyjaźni...

► O PIOSENCE...

Piosenka jest wesoła, utrzymana w dość szybkim tempie. Mówi o przyjaźni oraz więziach, które tworzą się podczas wspólnego spędzania czasu z rówieśnikami. Słowa piosenki podkreślają, jakie korzyści daje działanie w grupie, wspieranie siebie nawzajem, dzielenie radości i trosk.

► PRAKTYCZNE WSKAZÓWKI

Naukę piosenki należy rozpocząć od refrenu, następnie wprowadzać kolejne zwrotki. W piosence mocno słyszalne są przygrywki.

► WYKORZYSTANIE PIOSENKI

1. Zabawa ruchowa do piosenki

Uczniowie ustawieni parami w kole, twarzą do siebie, śpiewają naprzemiennie po trzy wersy zwrotki:

1. *Z koleżanką i kolegą
zbudujemy coś z niczego.
Coś z niczego, czym zdziwimy cały świat. (koło zewnętrzne)
Razem przyjaźń, razem praca,
razem się do klasy wraca!
Ręka w rękę, ramię w ramię, ty i ja! (koło wewnętrzne)*

Na słowa refrenu (W klasie tyle przyjaźni. / Tu wszyscy są ważni. / Tu zawsze weselej. / W naszej klasie przygód jest wiele!) uczniowie, trzymając się za ręce (koło zewnętrzne i koło wewnętrzne), poruszają się wesoło i podskakują po kole w dowolnym kierunku. Na przygrywce przed kolejną zwrotką zatrzymują się twarzą do osoby z drugiego koła, tworząc nową parę. Kolejne zwrotki śpiewane są w taki sam sposób jak pierwsza:

2. *Jeszcze mali, a już wielcy,
chcemy się nauczyć więcej.
Wiedzieć więcej, umieć więcej, mądrym być! (koło zewnętrzne)
Razem zbierzmy się w gromadę,
razem zawsze damy radę.
Razem łatwiej uczyć się i razem żyć! (koło wewnętrzne)*
3. *My się trudów nie lękamy,
co dzień sto zagadek mamy.
Wspólnie znajdziemy dobry pomysł, dobrą myśl. (koło zewnętrzne)
Razem czytać, wspólnie tworzyć,
kłopot dzielić, dobro mnożyć.
Więc do szkoły razem warto dzisiaj przyjść! (koło wewnętrzne)*

2. Ekspresja dźwięku

Uczniowie wykonują ilustrację muzyczną do piosenki przy użyciu farb. Słuchają wersji instrumentalnej piosenki, dmuchają ze zróżnicowaną siłą w plastikowe słomki i rozprowadzają farbę na papierze podczas wykonywania obrazu muzycznego. Słyszalne przygrywki oraz zmiany dynamiczne utworu pozwolą na wyrażenie ekspresji poprzez mocniejsze lub słabsze/cienkie lub grubsze/jasne lub bardziej intensywne kreski na papierze.

Materiały potrzebne do wykonania zadania: blok formatu A3, farby plakatowe, plastikowe słomki, woda.

Wskazówki: Należy pozwolić uczniom pracować na większym formacie papieru i zaznaczyć, że zadanie nie polega na wykonaniu szablonowej pracy, lecz na wstłuchaniu się w melodię piosenki i wyrażeniu jej w dowolny sposób.

3. Zabawa z piłką

Uczniowie siedzą w kole. W rytm piosenki podają sobie piłkę, trzymając ją w dłoniach: w czasie zwrotki wolniej (licząc rytmicznie do dwóch, na dwa), podczas refrenu dwa razy szybciej.

L I S T O P A D

SZARA PIECHOTA

muzyka i słowa: Leon Łuskino

♩ = 115 Moderato

Nie no - są la-mpa sów, lecz sza - ry ich strój, nie no - są ni sre - bra, ni
 zło - ta, lecz w pie - rwszym sze-re - gu po - dą - ża na bój pie -
 cho - ta, ta sza - ra pie - cho - ta. Lecz w pie - rwszym sze-re - gu po -
 dą - ża na bój pic - cho - ta, ta sza - ra pic - cho - ta. Ma-sze - ru - ją strze - lcy,
 ma - sze - ru - ją, ka - ra - bi - ny błę - szczą, sza - ry - strój, a przed ni - mi drze - wa
 sa - lu - tu - ją, bo za na - są Po - lskę i - dą w bój!

1. *Nie noszą lampasów, lecz szary ich strój,
Nie noszą ni srebra, ni złota,
Lecz w pierwszym szeregu podąża na bój, x2
Piechota, ta szara piechota.*

*Ref. Maszerują strzelcy, maszerują,
Karabiny błyszczą, szary strój,
A przed nimi drzewa salutują, x2
Bo za naszą Polskę idą w bój!*

2. *I idą, a w słońcu kołysze się stal,
Dziewczęta zerkają zza płota,
A oczy ich dumnie utkwione są w dal,
Piechota, ta szara piechota.*

Ref. Maszerują strzelcy, maszerują...

3. *Nie grają im surmy, nie huczy im róg,
A śmierć im pod stopy się miota,
Lecz w pierwszym szeregu podąża na bój: x2
Piechota, ta szara piechota.*

Ref. Maszerują strzelcy, maszerują...

► O PIOSENCE...

Ta pieśń patriotyczna o charakterze marszowym, tempie umiarkowanym jest jedną z najpopularniejszych pieśni żołnierskich pochodzących z okresu I wojny światowej. Utwór opisuje legionistów, którzy walczyli w obronie kraju pod dowództwem Józefa Piłsudskiego, ich strój oraz odwagę.

► PRAKTYCZNE WSKAZÓWKI

Należy wyjaśnić dzieciom takie pojęcia jak:

- lampas – pas ozdobnego materiału naszywany wzdłuż nogawek spodni;
- surma – instrument dęty wykonany z drewna lub kości słoniowej, dawniej w wojsku używany do przekazywania wiadomości;
- piechota – wojsko walczące pieszo;
- szara piechota – określenie polskich żołnierzy; nazwa pochodzi od stroju (szarego munduru), który dawniej nosili żołnierze oraz ich dowódca.

Naukę piosenki należy rozpocząć od refrenu.

Marszowy charakter utworu sprawia, że piosenka posiada miarowe tempo i dobrze słyszalny rytm. Melodia stanowi doskonały podkład do zabaw marszowych.

► WYKORZYSTANIE PIOSENKI

1. Akompaniament

Uczniowie przy pomocy nauczyciela na kartkach w czterech kolorach wypisują słowa pieśni, po czym układają je na podłodze w takiej kolejności, w jakiej należy je śpiewać. Każdy kolor stanowi informację dla innej grupy akompaniującej do pieśni, że ma wykonać swój akompaniament, np.

- kartki zielone – grają na bębenkach,
- kartki niebieskie – uderzają dłońmi w kolana,
- kartki czerwone – maszerują i tupią nogami,
- kartki brązowe – grają na trójkątach.

*1. Nie noszą lampasów, lecz szary ich strój,
Nie noszą ni srebra, ni złota.
Lecz w pierwszym szeregu podąża na bój,
Piechota, ta szara piechota.*

*Ref. Maszerują strzelcy, maszerują,
Karabiny błyszczą, szary strój.
a przed nimi drzewa salutują,
Bo za naszą Polskę idą w bój.*

Materiały potrzebne do wykonania zadania: Kolorowy papier ksero (zielone, niebieskie, żółte, czerwone kartki), marker, nożyczki, taśma klejąca.

Po wykonaniu akompaniamentu spróbuj wykonać go ponownie, tym razem według własnego pomysłu.

2. Zabawa ruchowa 1

Uczniowie stają w dwóch rzędach, twarzami do siebie, w odległości kilku metrów. Podczas zwrotek stojąc w miejscu, śpiewają pieśń. Na słowa refrenu maszerują do przodu (8 kroków), spotykają się na środku i maszerują do tyłu (8 kroków), powracają tym samym na swoje początkowe miejsce.

*1. Nie noszą lampasów, lecz szary ich strój,
Nie noszą ni srebra, ni złota.
Lecz w pierwszym szeregu podąża na bój,
Piechota, ta szara piechota.*

<i>Ref. Maszerują strzelcy, maszerują,</i>	(marsz do przodu – 8 kroków)
<i>Karabiny błyszczą, szary strój.</i>	(marsz do tyłu – 8 kroków)
<i>a przed nimi drzewa salutują,</i>	(marsz do przodu – 8 kroków)
<i>Bo za naszą Polskę idą w bój.</i>	(marsz do tyłu – 8 kroków)

3. Zabawa ruchowa 2

Uczniowie stają w czterech rzędach w dowolnych odległościach. W dwóch środkowych stoją dziewczynki, w dwóch zewnętrznych chłopcy. Po przygrywce chłopcy śpiewają pierwszą zwrotkę, stojąc w swoich rzędach, dziewczynki – maszerując – obchodzą rząd chłopców i rozchodzą się po zewnętrznych stronach ustawienia, a następnie wracają na swoje miejsce.

Podczas refrenu następuje zmiana: śpiewają dziewczynki, a chłopcy obchodzą środkowe rzędy, w których one stoją, i wracają do pierwotnego ustawienia w rzędach. Do kolejnych zwrotek piosenki uczniowie analogicznie wykonują takie same ruchy, jakie zostały opisane do pierwszej zwrotki oraz refrenu pieśni.

L I S T O P A D

SIEDEM WALIZ

muzyka: Mariusz Matuszewski, słowa: Agnieszka Frączek

Allegro

D7 **G** **A7**

Kie - dyś ru - szę w ta - ką po - dróż, w ta - ką

D7 **G** **D7** **G**

po - dróż, że ho, ho! Nie na je - den kra - niec

A7 **D7** **G**

świa - ta, lecz na kra - ńców świa - ta sto! We - zmę

D7 **G** **D7**

w dro - gę sie - dem wa - liz, sie - dem wa - liz ma - rzeń

1.2.3.

G **C** **C#°** **E♭/C#** **G/D** **Em** **Em/D**

pe - lnych, a w po - dró - ży ka - żde z ma - rzeń, ka - żde

D7/C# **A7** **D** **D7**

z ma - rzeń mi się spe - łni. Mo - że

4. **Lento**

C **C#°** **E♭/C#** **G/D** **Em** **Em/D**

bę - dę do nich wra - cać, wra - cać

Tempo I

A7/C# **D7** **G**

czę - sto prze - o - gro - mnie.

1. Kiedyś ruszę w taką podróż,
w taką podróż, że ho, ho!
Nie na jeden kraniec świata,
lecz na krańców świata sto!

Ref. Wezmę w drogę siedem waliz,
siedem waliz marzeń pełnych,
a w podróży każde z marzeń,
każde z marzeń mi się spełni.

2. Może spotkam Indianina,
może poznam piękną squaw?
Może wpadnę gdzieś na słonia?
Wcale bym się nie bał go!

Ref. Wezmę w drogę siedem waliz...

3. Jeśli spotkam gdzieś koalę
lub kangury rude dwa.
To z radości razem z nimi
będę skakać hop sa sa.

Ref. Wezmę w drogę siedem waliz...

4. Kiedy podróż się zakończy,
taka podróż, że ho, ho,
kiedy trzeba będzie wracać,
nie uронię łezki, bo...

Ref. Wezmę w drogę siedem waliz
siedem waliz pełnych wspomnień,
w domu będę do nich wracać,
wracać często przeogromnie.

► O PIOSENCE...

Piosenka o przygodach, podróżach i zwiedzaniu różnych krajów i kontynentów.
W piosence dobrze słyszalne jest stepowanie, którym w wyraźny sposób wybijany jest rytm zgodny z muzyką.

► PRAKTYCZNE WSKAZÓWKI

Naukę piosenki należy rozpocząć od refrenu, następnie wprowadzać kolejne zwrotki.

► WYKORZYSTANIE PIOSENKI

1. Zabawa ruchowa

Uczniowie stoją w dwóch kołach współśrodkowych (koło wewnętrzne i koło zewnętrzne). Podczas zwrotek koła poruszają się w przeciwnych kierunkach. W czasie refrenu dzieci się zatrzymują, te stojące w kole

wewnętrznym naśladową zabieranie walizek, te w kole zewnętrznym stoją, trzymając się za ręce. Podczas przygrywki przed kolejną zwrotką wybiegają na zewnątrz drugiego, większego koła. W czasie kolejnej zwrotki koło zewnętrzne staje się kołem wewnętrznym.

2. Ruchome walizki

Dzieci stoją ustawione w rzędzie lub półkolu. Uczniowie śpiewają piosenkę, podczas zwrotek próbują stepować, a w czasie refrenu w rytm melodii przekazują sobie kolejno walizki.

Stepowanie – rodzaj tańca polegający na wystukiwaniu rytmu za pomocą butów podkutych metalowymi blaszkami. Tancerz w trakcie tańca porusza całym ciałem.

3. Zabawa z krzeselkami

Uczniowie ustawiają krzeselka swobodnie po sali. Każde dziecko siada na krzeselku i śpiewa zwrotki piosenki rozmarzonym głosem.

Podczas pierwszego oraz trzeciego refrenu uczniowie zdecydowanym i pewnym krokiem obchodzą krzeselko dookoła, a podczas kolejnej zwrotki – siadają na nim. Z kolei w czasie drugiego refrenu dzieci wesoło spacerują pomiędzy stojącymi krzeselkami, podczas kolejnej zwrotki siadają na krzeselku, które znajduje się najbliżej.

GRUDZIEŃ

LULAJŻE, JEZUNIU (FRAGMENTY)

1. *Lulajże, Jezuniu, moja perełko,
lulaj, ulubione me pieścidełko.*

*Ref. Lulajże, Jezuniu, lulajże, lulaj,
a ty go, Matulu, w płaczu utulaj.*

2. *Zamknijże znużone płaczem powieczki,
utulże zemdlone łkaniem usteczki.*

Ref. Lulajże, Jezuniu...

3. *Lulajże, piękniuchny mój aniołeczku.
Lulajże, wdzięczniuchny świata kwiateczku.*

Ref. Lulajże, Jezuniu...

4. *Cyt, cyt, cyt, zasypia małe Dzieciątko.
Oto już zasnęło niby kurczątko.*

Ref. Lulajże, Jezuniu...

► O KOŁĘDZIE...

Kolęda *Lulajże, Jezuniu* to jedna z najbardziej znanych kolęd polskich. Ma charakter kołysanki, wolne tempo, metrum trzy czwarte.

► PRAKTYCZNE WSKAZÓWKI

Zwrotki kolędy podczas nauki powinny być wprowadzane kolejno.

► WYKORZYSTANIE KOŁĘDY

1. Uczniowie śpiewają kolędę chórem.
2. Dzieci grają melodię na dzwonkach (2 grupy).

Nauczyciel dzieli uczniów na dwie grupy. Pierwsza grupa gra na dzwonkach podczas zwrotek, druga grupa – podczas refrenów.

3. Dzieci grają melodię na dzwonekach oraz śpiewają (3 grupy).

Nauczyciel dzieli uczniów na trzy grupy. Pierwsza grupa śpiewa słowa kolędy, a pozostałe dwie grupy grają na dzwonekach chromatycznych. Druga grupa gra w czasie zwrotek, trzecia – podczas refrenów.

4. Grupa akompaniująca.

Nauczyciel prosi dzieci, by zastanowiły się, na jakich instrumentach perkusyjnych można wykonać akompaniament do kolędy. Proponuje, by użyć ich w trakcie wykonywania ćwiczenia.

Uczniowie wykonują akompaniament oraz śpiewają kolędę.

5. Kolędowanie.

Nauczyciel proponuje dzieciom, by zwrotki kolędy były śpiewane przez solistów, a refren – wspólnie.

Można także podzielić klasę na dwie grupy. Pierwsza śpiewa słowa kolędy, druga nuci melodię z zamkniętymi ustami bez słów, przy kolejnych zwrotekach następuje zamiana grup.

GRUDZIEŃ

OJ, MALUŚKI, MALUŚKI (FRAGMENT)

Autorzy słów i melodii nieznani

Oj, ma - lu - Źki, ma - lu - Źki, ma - lu - Źki, kie - jby rę - ka -

wi - cka, a - lbo li tez ja - ko - by, ja - ko - by ka - wa - le - cek smy - cka.

Śpie - wa - jcie i gra - jcie Mu, Dzie - cią - tku ma - le - mu.

1. Oj, *maluśki, maluśki, maluśki*
jako rękawicka,
alboli tyz jakoby, jakoby
kawałeczek smycka.

Ref. Śpiewajcie i grajcie mu,
Dzieciątku małemu.

2. *Cy nie lepiej by Tobie, by Tobie*
siedzieć było w niebie,
wsak Twój Tatuś kochany, kochany
nie wyganiał Ciebie.

Ref. Śpiewajcie i grajcie mu...

GRUDZIEŃ

MIZERNA, CICA (FRAGMENT)

muzyka: Jan Gall, słowa: Teofil Lenartowicz

Andante

Dm Gm Dm F° A7/4-3 Bb Gm6 B° G#°

Mi - ze - rna, ci - cha sta - je - nka li - cha pe - łna nie - bie - skiej

7 A7/C# Dm C7/E C7 F C Dm A7

chwa - ły. O - to le - żą - cy przed na - mi, śpią - cy

13 Bb Gm7 A7 Dm

w pro - mie - niach Je - zus ma - ły.

1. *Mizerna, cicha
stajenka licha
pełna niebieskiej chwały:
oto leżący
przed nami śpiący
w promieniach Jezus mały.*

2. *Nad nim anieli
w locie stanęli
i pochyleni klęczą
z włosy złotymi,
z skrzydły białymi
pod malowaną tęczę.*

3. *Lulaj, Dziecino,
lulaj, ptaszyno,
nasze umiłowanie;
gdy się rozbudzi
w tej rzeszy ludzi,
zbawienie nam się stanie.*

GRUDZIEŃ

CICHA NOC (FRAGMENT)

muzyka: Franz Gruber, słowa: Józef Mohr

Andante

A F#m A F#m/E B7/D# E7 A C#m

Ci - cha noc, świę - ta noc po - kój nie - sie lu - dziom wszem.

5 D D# A/E F#m F#m/E D D#

A u złó - bka Ma - tka Świę - ta czu - wa sa - ma,

8 A/E F#m F#m/E B7 E7 A F#m

u - śmie - chnię - ta nad Dzie - cią - tka snem,

11 A F#7/A#Bm E7 A C 1. Eb C E7/B 2. Eb C E7/B A

nad Dzie - cią - tka snem.

*1. Cicha noc, święta noc
pokój niesie ludziom wszem.
A u żłóbka Matka Święta
czuwa sama uśmiechnięta
nad Dzieciątka snem...*

*2. Cicha noc, święta noc,
Narodzony Boży Syn.
Pan wielkiego majestatu,
Niesie dziś całemu światu
Odkupienie win,
Odkupienie win.*

DZISIAJ W BETLEJEM (FRAGMENTY)

Autorzy słów i melodii nieznani

*1. Dzisiaj w Betlejem, dzisiaj w Betlejem
wesola nowina,
że Panna czysta, że Panna czysta
porodziła Syna.*

*Ref. Chrystus się rodzi,
nas oswobodzi,
anieli grają, króle witają,
pasterze śpiewają,
bydlęta kłękają,
cuda, cuda ogłaszają.*

*2. Maryja Panna, Maryja Panna
Dzieciątko piastuje
i Józef stary, i Józef stary
ono pielęgnuje.*

Ref. Chrystus się rodzi...

S T Y C Z E Ń

LUBIĘ BALE

muzyka: Mariusz Matuszewski, słowa: Agnieszka Frączek

Allegro

C7 **F7** **C7** **F7** **C7** **F7** **C7**

Pa - trzcie, dzi - siaj je - stem my - szką, z bu - rym ko - tem ko - ty

F7 **C7** **F7** **C7** **F7**

dre, za to ju - tro bę - dę kró - lem, zło - tem

Am/F# **G7** **N.C.** **C** **C7** **F** **Fm**

szat po - chwa - lę się. Bo na - jba - rdziej w ka - ma -

C **C7** **F** **Fm** **C** **A7** **Dm7**

wa - le lu - bię ba - le, lu - bię ba - le, lu - bię płą - sy

G7 **C7+** **A7** **Dm** **G7** **C**

ba - rwnych par, prze - brań o - raz ma - sek czar.

1. Patrzcie, dzisiaj jestem smokiem,
mam zielone głowy trzy,
za to jutro będę słoniem,
może kły wyrosną mi?

*Ref. Bo najbardziej w karnawale
lubię bale, lubię bale,
lubię płąsy barwnych par,
przebrań oraz masek czar.*

2. Patrzcie, dzisiaj jestem myszką,
z burym kotem koty drę,
za to jutro będę królem,
złotem szat pochwalę się.

Ref. Bo najbardziej w karnawale...

3. Patrzcie, dzisiaj jestem wróżką,
która srebrną różdżkę ma.
Może kiedyś się przebiorę
za kosmitę albo lwa?

Ref. Bo najbardziej w karnawale... ×2

► O PIOSENCE...

Piosenka opowiada o balach karnawałowych oraz bajkowych postaciach, w które chętnie wcielamy się podczas takich zabaw. Pierwsza część piosenki utrzymana jest w szybkim tempie, metrum parzystym, natomiast druga część piosenki w metrum trójdzielnym, ma charakter walczyka. W piosence są bardzo rytmiczne, żywe przygrywki.

► PRAKTYCZNE WSKAZÓWKI

Naukę piosenki należy rozpocząć od refrenu, następnie wprowadzać kolejne zwrotki.

► WYKORZYSTANIE PIOSENKI

1. Zabawa ruchowa

Uczniowie ustawieni są w kole twarzą do siebie. Podczas poszczególnych zwrotek ilustrują ruchem słowa piosenki.

Podczas refrenu dzieci stoją w kole, trzymają się za ręce i lekko kołyszają na palcach (krok do przodu, krok do tyłu). Kołysaniu towarzyszy ruch rąk: do środka koła i na zewnątrz.

Na przygrywkach uczniowie poruszają się swobodnie, wyraźnie oddając ruchem żywą melodię.

2. Karnawałowa parada

Dzieci w swoich strojach stają w dużym kole. Śpiewają piosenkę. Na słowa piosenki mówiące o konkretnej postaci dzieci przebrane za tę postać wchodzi do środka koła i prezentują swój strój, poruszając się w rytm muzyki.

3. Słuchanie muzyki karnawałowej

Nauczyciel wybiera jeden z utworów, np.:

- *Karnawał zwierząt* Camille'a Saint-Saënsa,
- muzyka Arama Chaczaturiana do sztuki Michaiła Lermontowa *Maskarada*
- *Karnawał* Roberta Schumanna.

Uczniowie po wysłuchaniu wybranego utworu wykonują pacynki z rękawiczki lub kawałka materiału, następnie je ozdabiają. W rytm utworu, którego wcześniej wysłuchali, poruszają przygotowanymi pacynkami.

Wskazówki do wykonania zadania: Palce rękawiczki mogą posłużyć do zrobienia uszu (jeśli powstaną zwierzątka) lub rąk pacynki. Środkową część rękawiczki dzieci wypełniają watą tak, by powstała głowa. Z kolorowych materiałów mogą wykonać strój pacynki według własnego pomysłu.

Materiały potrzebne do wykonania zadania: rękawiczka, nożyczki, samoprzylepne oczy, wata, ścinki kolorowych materiałów, kolorowe sznureczki, nici.

S T Y C Z E Ń

ZAPUSTY

muzyka: Agnieszka Putkiewicz, słowa: Agnieszka Frączek

$\text{♩} = 105$
D A D A D

Hej, go-spo-da - rzu, o - twórz że bra - my, za - ta-ńcu-je - my wam i za-gra - my,

5 A D A D A D A D

a na-sza gwia - zda, jak ta z Betle - jem, cha - tę wam zło - tym bla - skiem o - grze - je.

*Hej, gospodarzu, otwórzże bramy,
zatańczujemy wam i zagramy,
a nasza gwiazda, jak ta z Betlejem,
chatę wam złotym blaskiem ogrzeje.*

*Anioł ma iście anielski głosik –
chętnie zaśpiewa, gdy go poprosić,
a potem będzie baczył z obłoków,
by się darzyło wam w nowym roku.*

*Turoń wam paszczą kłapu, kłap kłapnie,
rogiem ukłuje, za portki capnie,
harcował będzie u was za trzech
i nie przestanie, aż straci dech.*

*Kle, kle, kle... Bocian po bocianiemu
życzenia szczęścia złoży każdemu,
a nim się raczy dwornie pożegnać,
to skrzydłem z chaty zmartwienia przegna.*

*Przez diabła będzie tu trochę krzyku,
lecz śmiechu także będzie bez liku.
Wartko szykujcie dlań kosz łakoci,
to pójdzie sobie gdzie indziej psocić!*

*Hej, gospodarzu, wpuść kolędników!
Król ci królewskich przywiódł muzyków –
sam będzie berłem im dyrygował,
byście do rytmu mogli tańcować.*

► O PIOSENCE...

Po Nowym Roku rozpoczyna się karnawał, czyli czas świętowania, zabaw i balów. Dawniej nazywano go w Polsce zapustami. Kolędnicy śpiewali zabawne przyśpiewki, czyli krótkie piosenki. Na odchodne dostawali podarunki i słodycze, a gospodarzom życzyli pomyślności. Jednym z przykładów takich przyśpiewek są teksty Agnieszki Frączek, do których została skomponowana muzyka zamieszczone w podręczniku *Nasz elementarz. Klasa 3, cz. 2.* do których została skomponowana muzyka.

► WYKORZYSTANIE PIOSENKI

Jednym ze zwyczajów zapustnych był pochód wędrujących po domach przebierańców, zwanych kolędnikami. Do dziś ten zwyczaj zachował się w niektórych regionach kraju.

Kolędnicy przebierali się za trzech królów, pasterzy, diabły, anioły. Jeden z nich trzymał turoń, czyli osadzoną na kij głowę rogatego zwierza. Turoń kłapał paszczą, tańczył, kłut rogiem, a po skończonych harcach padał na podłogę, udając, że umiera ze zmęczenia (*Nasz elementarz. Klasa 3, cz. 2.*).

Korzystając z opracowania muzycznego przyśpiewek, nauczyciel wraz z uczniami może zainscenizować pochód przebierańców. W wesołych korowodach można zaprezentować samodzielnie wykonane maski lub kukły przedstawiające konie, kozy, turonia, diabła czy bociana. Na zajęciach można przygotować z dziećmi rekwizyty do inscenizacji pochodu przebierańców, np. wzorem tych z podręcznika. Opis łatwiejszej wersji kukły bociana znajduje się w *Inspiracjach artystycznych cz. 2. Klasa 3*, s. 41–42.

L U T Y

ORDER UŚMIECHU

muzyka: Agnieszka Putkiewicz, słowa: Marcin Brykczyński

Wie - le w świe - cie jest o - rde - rów, li - sta ich jest dłu - ga, zdo - biał pie - rsi

bo - ha - te - rów, mó - wią o za - słu - gach. Je - den wa - żne ma zna - cze - nie

i w tym jest po - cie - cha, bo nie - wa - żne, co się sta - nie, za - wsze się u - śmie - cha.

O - rder U - śmie - chu za u - śmiech dzie - ci, O - rder U - śmie - chu

jak sło - nce świe - ci. O - rder U - śmie - chu pe - łen ra - do - ści,

gdy w se - racz dzie - ci u - śmiech za - go - ści.

1. Wiele w świecie jest orderów,
lista ich jest długa,
zdobią piersi bohaterów,
mówią o zasługach.
Jeden ważne ma zadanie
i w tym jest pociecha,
bo nieważne, co się stanie,
zawsze się uśmiecha.

Ref. Order Uśmiechu za uśmiech dzieci,
Order Uśmiechu jak słońce świeci.
Order Uśmiechu pełen radości,
gdy w sercach dzieci uśmiech zagości.

2. Spośród wielu ludzi w świecie
dzieci wybrać mogą.
Może także wy znajdziecie
koło siebie kogoś.
Bo kto pragnie was rozbawić
i ma serce szczere,
temu warto radość sprawić
właśnie tym Orderem.

Ref. Order Uśmiechu za uśmiech dzieci...

3. Zawsze wiosną i jesienią
kapituły rada
tym, co uśmiech dzieci cenią,
Order może nadać.
Lecz niełatwo jest go dostać,
każdy wam to powie;
wymaganiom wielkim sprostać
musi przedtem człowiek.

Ref. Order Uśmiechu za uśmiech dzieci ...

4. Kto już Order ma przypięty
za swe piękne czyny,
musi jeszcze, uśmiechnięty,
wypić sok z cytryny.
A gdy zyska tym uznanie,
wtedy, na pociechę,
będzie miłe pasowanie
różą i uśmiechem.

Ref. Order Uśmiechu za uśmiech dzieci...

► O PIOSENCE...

Piosenka mówi o szczególnym orderze, który dorośli otrzymują od dzieci. Jest pogodna, ma wesołą linię melodyczną.

► PRAKTYCZNE WSKAZÓWKI

Naukę piosenki należy rozpocząć od refrenu, następnie wprowadzić zwrotkę. Przed rozpoczęciem nauki piosenki należy wyjaśnić, czym jest „order” oraz „Order Uśmiechu”.

Order – forma uznania, przyznawany za zasługi dla konkretnej osoby.

Osoba, która otrzyma order, nosi go w widocznym miejscu podczas uroczystych i ważnych chwil. Order pełni funkcję dekoracyjną, można przypinać go do ubrania lub do szerokiej szarfy przewieszanej przez ramię do boku lub wieszać na szyi.

Order Uśmiechu – to odznaczenie w formie medalu przedstawiającego uśmiechnięte słoneczko. Przyznawany jest dwa razy w roku przez Międzynarodową Kapitułę Orderu Uśmiechu, która spośród kandydatur nadesłanych przez dzieci z całego świata wybiera laureatów. Kawalerem Orderu Uśmiechu może zostać osoba, której działalność jest wyjątkowa i przynosi dzieciom największą radość, ratuje ich życie.

Uroczystości wręczania Orderu towarzyszy rytuał wypicia z uśmiechem soku z cytryny oraz pasowania różą. Kawaler Orderu Uśmiechu przyrzeka przed dziećmi i członkami Kapituły „być zawsze pogodnym i radość dzieciom przynosić”.

Projekt Orderu Uśmiechu stworzyła dziewięcioletka. Od talerzyka i szklanki odrysowała słońce, do którego ręcznie dorysowała nierówne promienie.

► WYKORZYSTANIE PIOSENKI

1. Order za...

Nauczyciel prosi dzieci, by się zastanowiły, za jakie zasługi można dostać odznaczenie. Wspólnie ustalają, jakie ordery można wręczyć zasłużonym osobom i za co.

Dzieci śpiewają piosenkę, zmieniając w refrenie nazwę orderu i to, za co go przyznają, np.

Order zabawy, za zabawę dzieci

Order zabawy, jak słońce świeci.

Order zabawy, pełen radości,

Gdy w sercach dzieci uśmiech zagości.

2. Akompaniament do piosenki

Dzieci podzielone na 3 grupy wykonują akompaniament do piosenki w trzech grupach. Pierwszą część zwrotki akompaniuje grupa z marakasami, drugą część – grupa grająca na trójkątach. Refren akompaniują zarówno marakasy, jak i trójkąty. Refren mówiący o orderze wyraźnie akcentuje trzecia grupa grająca na talerzach, dodając mu tym samym podniosłości.

1. Wiele w świecie jest orderów, lista ich jest długa,

zdobią piersi bohaterów, mówią o zasługach.

(marakasy, rytm ósemkowy)

Jeden ważne ma zadanie i w tym jest pociecha,

bo nieważne co się stanie, zawsze się uśmiecha.

(trójkąt, rytm ćwierćnotowy)

*Ref. Order uśmiechu, za uśmiech dzieci
Order uśmiechu, jak słońce świeci.
Order uśmiechu, pełen radości,
Gdy w sercach dzieci uśmiech zagości.*

(talerze, rytm półnutowy)

3. Perkusja

Uczniowie w grupach kilkusobowych wykonują z kartonów oraz pojemników perkusję według własnego pomysłu. Na perkusji dzieci mogą grać przy pomocy kredek, tekturowych rulonów, np. po ręcznikach papierowych. Akompaniament jest improwizowany przez dzieci.

4. Fanfary

Nauczyciel tłumaczy dzieciom, czym jest fanfara.

Fanfara – krótki motyw grany na blaszanym instrumencie dętym, również pisany na czyjaś część utworu o podniosłym i dostojnym charakterze.

Uczniowie wysłuchują fanfary
Claudio Monteverdi, *L'Orfeo*
dźwięk fanfary

Następnie samodzielnie wykonują krótki motyw fanfarowy, wykorzystując do tego tekturowe rurki, np. po ręcznikach papierowych, lub rulony wykonane ze zwiniętego sztywnego papieru.

M A R Z E C

KOSMICZNA PRZYGODA

muzyka: Adam Sewastianowicz, słowa: Anna Gołębicka

Ra - kie - ta już cze - ka, w ko - smos wie - zie nas.
 6
 Wszy - scy się cie - szy - my i na start już czas. Przez
 10
 o - kno ra - kie - ty wi - dzi - my pla - ne - ty! Jest Księ - życ i gwia - zdy,
 13
 szu - ka - my ko - me - ty! Ko - smi - czna przy - go - da,
 17
 ko - smi - czna wy - cie - czka - o gwie - zdnej po -
 21
 dró - ży ma - rzy - łam od dzie - cka! Ko - smi - czna przy - go - da,
 25
 ko - smi - czna wy - cie - czka - o gwie - zdnej po -
 29
 dró - ży ma - rzy - łam od dzie - cka! Wi -
 33
 dzia - łam już We - nus, wi - dzia - łam też Ma - rsa. Ki -
 35
 - lka gwia - zdo - zbio - rów ma - ma o - dna - la - zła.

1. Rakieta już czeka, w kosmos wiezie nas.
 Wszyscy się cieszymy i na start już czas.
 Przez okno rakiety widzimy planety!
 Jest Księżyc i gwiazdy, szukamy komety!

Ref. Kosmiczna przygoda, kosmiczna wycieczka –
 o gwiazdnej podróży marzyłam od dziecka! (× 2)

2. Widziałam już Wenus, widziałam też Marsa.
 Kilka gwiazdozbiorów mama odnalazła.
 Piękna to wycieczka, piękna to przygoda!
 Kosmiczną tę podróż kończyć będzie szkoda!
 Lecz wrócimy tutaj na kartach atlasu,
 nigdy na naukę nie szkoda nam czasu!

Ref. Kosmiczna przygoda, kosmiczna wycieczka –
 o gwiazdnej podróży marzyłam od dziecka! (× 2)

► O PIOSENCE...

Piosenka o kosmosie, marzeniach o gwiazdnej podróży po galaktyce.
 Tempo piosenki umiarkowane.

► PRAKTYCZNE WSKAZÓWKI

Naukę piosenki należy rozpocząć od refrenu, następnie wprowadzać kolejne zwrotki.

► WYKORZYSTANIE PIOSENKI

1. Zabawa ruchowa

Przygrywka:

Dzieci ustawiają się w pary. Zabawę rozpoczynają w pozycji kucznej, powoli obracają się dookoła własnej osi, wstają aż do wyprost.

*Rakieta już czeka, w kosmos wiezie nas.
 Wszyscy się cieszymy i na start już czas
 Przez okno rakiety widzimy planety.
 Jest Księżyc i gwiazdy, szukamy komety.*

(Dzieci trzymają się w parach za ręce i swobodnie poruszają rękoma, patrząc przed siebie)

*ref. Kosmiczna przygoda, kosmiczna wycieczka –
 o gwiazdnej podróży marzyłam od dziecka!*

(Dzieci podają sobie prawe ręce i unoszą je do góry, pierwsza osoba w parze obraca się)

Kosmiczna przygoda, kosmiczna wycieczka –

(Dzieci kołyszą się z lewej na prawą nogę, podnoszą obydwie ręce do góry: raz w lewą, raz w prawą stronę)

o gwiazdnej podróży marzyłam od dziecka!

(Dzieci podają sobie prawe ręce i unoszą je do góry, druga w parze obraca się)

(Dzieci kołyszą się z lewej na prawą nogę, podnoszą obydwie ręce machają raz w lewą, raz w prawą stronę)

2. Kosmiczna przygoda – obraz muzyczny

Dzieci stają w kole, trzymają się rękami za ramiona, naśladując start (przygrywka) i lot rakiety (zwrotki). Podczas refrenu uczniowie swobodnie wychodzą z koła, próbują się poruszać tak, jakby znajdowali się w stanie nieważkości (powolne oraz płynne ruchy).

Nauczyciel proponuje dzieciom, by spróbowali również porozmawiać ze sobą w spowolnionym tempie.

Wskazówki: *Zabawę można przeprowadzić przy wersji instrumentalnej piosenki.*

Nauczyciel proponuje dzieciom, by odwiedziły muzyczne planety.

Podczas zwrotek uczniowie poruszają się po sali swobodnie, ilustrując ruchem ciała lecącą raketę. Uczniowie przemieszczają się w kierunku nauczyciela, który na każdej zwrotce stoi w innym miejscu. Kiedy znajdą się obok nauczyciela, wykonują jedno z wyznaczonych przez niego zadań:

- 1 zwrotka: Zaśpiewajcie wspólnie refren jak kosmici.
- 2 zwrotka: Zatańczcie dowolny taniec, poruszając się jak kosmici.
- 3 zwrotka: Porozmawiajcie ze sobą rytmicznie w parach (np. pi-pi-pi, pi-pi).

3. Kosmiczne odgłosy

Po gwiazdnej podróży na Księżyc nauczyciel pyta dzieci:

- Jakie odgłosy słyszeć podczas podróży raketą?
- Jakie odgłosy słyszeć na Księżycu?

Dzieci naśladują odgłosy.

M A R Z E C

GDY SIĘ MARZY

muzyka: Monika Gromek, Michał Józwiak, słowa: Arleta Niciewicz-Tarach

$\text{♩} = 75$ Adagio

F **C**

Dzi-siaj mo - gę zo - stać kró - lem bez ko - ro - ny i bez bro - dy a - lbo

Gm **Dm** **C**

ja - ko sła - wny pi - rat o - pa - no - wać mo - rskie wo - dy! Być stra -

F **C**

ża - kiem, zo - o - lo - giem, ko - smo - nau - tą czy a - rty - stą... Nikt nie

Gm **B $\flat$** **C** **F**

po - wie, że nie mo - gę, bo w ma - rze-niach mo - gę wszy - stko! Gdy się

B $\flat$ **F/a** **B $\flat$ /g** **F**

ma - rzy, gdy się ma - rzy, mo - żna mieć ty - sią - ce twa - rzy, gdy się

Gm **F/a** **B $\flat$** **C**

ma - rzy, w ka - le - nda - rzu fa - nta - sty - czny ka - żdy dzień! Gdy się

B $\flat$ **F/a** **B $\flat$ /g** **F**

ma - rzy, gdy się ma - rzy, wszystko mo - że się wy - da - rzyć, gdy się

Gm **F/a** **B $\flat$** **C** **F**

ma - rzy, świat się zmie - nia w ko - lo - ro - wy, pię - kny sen!

1. *Dzisiaj mogę zostać królem
bez korony i bez brody
albo jako sławny pirat
opanować morskie wody!
Być strażakiem, zoologiem,
kosmonautą czy artystą...
Nikt nie powie, że nie mogę,
bo w marzeniach mogę wszystko!*

*Ref. Gdy się marzy, gdy się marzy,
można mieć tysiące twarzy,
gdy się marzy, w kalendarzu
fantastyczny każdy dzień!
Gdy się marzy, gdy się marzy,
wszystko może się wydarzyć,
gdy się marzy, świat się zmienia
w kolorowy, piękny sen!*

2. *Gdy w pokoju jestem sama
i gdy tylko mrugnę okiem,
w suknię zmienia się piżama
i cukierki lecą z okien.
W szafie budzą się krasnale,
które z wrózką się przyjaźnią...
I to nie jest bujda wcale –
to jest siła wyobraźni!*

3. *O czym dzieci marzą skrycie?
Dłużej nie ma co ukrywać...
Żeby ciastka i słodczyce
były zdrowe jak warzywa!
Żeby nigdy nie mieć lenia,
żeby ferie wiecznie trwały,
a najbardziej – by marzenia
wszystkie zawsze się spełniały!*

► O PIOSENCE...

Piosenka o sile i magii dziecięcej wyobraźni, marzeniach, które pozwalają przenieść się w dowolny, stworzony przez wyobraźnię dziecka świat. Jest utrzymana w wolnym tempie, z delikatnym akompaniamentem.

► PRAKTYCZNE WSKAZÓWKI

Naukę piosenki należy rozpocząć od refrenu, następnie wprowadzać kolejne zwrotki. Warto wcześniej stworzyć atmosferę tajemniczości, pobudzić dziecięcą wyobraźnię.

► WYKORZYSTANIE PIOSENKI

1. Ćwiczenie relaksacyjne

Nauczyciel rozmawia z dziećmi o tym, czym są marzenia. Uczniowie znajdują sobie bezpieczne i wygodne miejsce w sali, zamykają oczy i wyobrażają sobie coś przyjemnego. Wizualizacja dziecięcych marzeń i pomysłów odbywa się przy wersji instrumentalnej piosenki.

Nauczyciel wprowadza uczniów w świat wyobraźni:

Wyobraźcie sobie, że znaleźliście się w krainie, gdzie wszystko jest możliwe...

Możecie zmienić się w dowolną postać...

Poczuć się jak zwierzę..., przedmiot...

Wyobraźcie sobie, że możecie nareszcie robić coś, czego zawsze chcieliście...

Spróbujcie zrobić coś, czego bardzo pragniecie...

Pomyślcie o czymś przyjemnym, o tym, co lubicie...

Po wykonaniu ćwiczenia uczniowie dzielą się ze sobą wrażeniami – opowiadają, co ich spotkało podczas podróży do świata wyobraźni.

2. Zabawa akustyczna

Dzieci wykonują na szklanych lub metalowych naczyniach (szklanki, dzbanki, słoiczki, puszki) akompaniament do wersji instrumentalnej, a następnie do piosenki. W tym drugim przypadku uczniowie mogą być podzieleni na dwie grupy: pierwsza grupa śpiewa, druga akompaniuje, po czym następuje zmiana grup.

Wskazówki do wykonania ćwiczenia: każde dziecko ma swój zestaw do akompaniamentu.

Rekwizyty: szklanki, dzbanki, słoiczki, puszki; pałeczki, drewnienka, kredki do uderzania o naczynia.

3. Zabawa ruchowa

Dzieci próbują wcielić się w znane postacie. Chętni uczniowie ruchem ilustrują, w jaką postać się wcielili, pozostali próbują odgadnąć, kogo przedstawia kolega lub koleżanka.

4. Improwizacja ruchowa

Nauczyciel rozmawia z dziećmi na temat charakteru piosenki oraz jej melodii. Proponuje wyrażenie charakteru piosenki ruchem. Uczniowie tańczą swobodnie, delikatnie na palcach wirują, próbują oddać delikatny i lekki charakter piosenki.

5. Mapa marzeń

Dzieci ilustrują swoje marzenia. Wykorzystują do tego kolorowe gazety, zdjęcia, ilustracje. Wycinki przedstawiające ich marzenia przyklejają na kartkę formatu A3. Po wykonaniu pracy uczniowie układają na dywanie swoje prace oraz sklejają je ze sobą. Powstaje wspólna mapa marzeń dzieci.

Podczas wykonywania pracy w tle słyszeć inspirującą piosenkę, której delikatny charakter pobudza wyobraźnię.

Materiały do wykonania ćwiczenia: papier A4, klej, nożyczki, kolorowe gazety, zdjęcia, ilustracje. Wskazówki: praca wykonana techniką kolażu (collage).

Kolaż (collage) – technika artystyczna polegająca na formowaniu kompozycji z różnych materiałów i tworzyw.

K W I E C I E Ń

TO KUJAWIAK

muzyka: Monika Gromek, Michał Józwiak, słowa: Arleta Niciewicz-Tarach

♩ = 95 Andante

Dm **A** **Dm** **D7**

Po - lski ta - niec do - brze zna - ny na Ku - ja - wach w po - lu gra...

5 **Gm** **A** **Dm** **B** **Gm** **A** **Dm**

"Śpią-cy" a - lbo "ko - le - ba - ny" - ró - żne na - zwy swo - je ma.

9 **C7** **F** **C7** **F** **D7**

To ku - ja - wiak - raz, dwa, trzy - ro - zko - ty - sze jak się pa - trzy

13 **Gm** **A** **Dm** **B** **Gm** **A** **Dm**

i dzie - wcy - nę, i chło - pa - ka - ta - ka ro - la ku - ja - wia - ka!

1. *Polski taniec dobrze znany
na Kujawach w polu gra...
„Śpiący” albo „kolebany”
– różne nazwy swoje ma.*

*Ref. To kujawiak – raz dwa trzy –
rozkołysze jak się patrzy
i dziewczynę, i chłopaka
– taka dola kujawiaka! x2*

2. *Jak wirują złote liście,
kiedy je unosi wiatr,
tak z obrotem, posuwicie
w kujawiaka tańczmy takt!*

3. *Na polanie i nad rzeką,
gdzie srebrzysta stoi mgła,
kujawiaka tęskne echo
w szumie drzew się słyszeć da...*

► O PIOSENCE...

Kujawiak – taniec ludowy pochodzący z Kujaw.

Jest to taniec spokojny, jego melodia jest smutna, liryczna. Utrzymany w metrum trzy czwarte, polega na spokojnym chodzie w rytmie ćwierćnut na lekko ugiętych nogach (w jednym takcie wykonuje się trzy kroki taneczne). Inne ludowe nazwy tego tańca to „śpiący”, „kolebany”.

► PRAKTYCZNE WSKAZÓWKI

Naukę piosenki należy rozpocząć od refrenu, następnie wprowadzać kolejne zwrotki.

► WYKORZYSTANIE PIOSENKI

1. Taniec

Dzieci ustawiają się parami w kolumnie, para za parą. W rytm muzyki wykonują niewielkie kroki na lekko ugiętych nogach po linii koła.

2. Improwizacje ruchowe

Ustawienie w parach po sali. Dzieci w parach spokojnym chodem tańczą kujawiaka w rytmie ćwierćnutowym, dokładają dodatkowe elementy: obrót, tańczą w miejscu, nie przerywając ruchu nóg.

Nauczyciel przypomina dzieciom wartości rytmiczne nut. Wspólnie z dziećmi wykonuje rytm, każdy z taktów oddzielnie. Po wykonaniu ćwiczenia prosi, by dzieci wyklaskatywały cały rytm.

Nauczyciel prosi dzieci, by wyraziły nastrój utworu poprzez ilustrację pantomimiczną (ilustrację ruchem ciała). Ilustracja może być wykonana z towarzyszeniem linii melodycznej utworu.

Po wykonaniu ćwiczenia nauczyciel prosi, by dzieci wykonały ćwiczenie w karcie pracy nr 12 oraz zaznaczyły odpowiedni nastrój utworu.

K W I E C I E Ń

PRZYJACIEL NA MEDAL

muzyka: Monika Gromek, Michał Józwiak, słowa: Arleta Niciewicz-Tarach

$\text{♩} = 123$ Moderato

Gdy po - go - da da - je w kość

i gdy wszy - stko i - dzie źle, on się cie - szy jak na złość

i na spa - cer cią - gnie mnie... Mo - krym

no - sem dłoń po - trą - ca, po - ka - zu - je ję - zyk psi...

O - gon me - rda mu bez ko - nica i wy -

ga - nia złość za drzwiami! Przy - ja cie - la
Ta - ki wie - my,

mam na me - dal, przy - ja - cie - la mam na schwał,
ta - ki szcze - ry, go - tów ze mną ko - nie kraść...

za - wsze przy mnie, kie - dy trze - ba, za - wsze o - bok -
Ty - lko z nim na la - py cze - ry

1. hau, hau, hau! 2. z ka - żdej gó - ry mo - żna spaść!

1. Gdy pogoda daje w kość
i gdy wszystko idzie źle,
on się cieszy jak na złość
i na spacer ciągnie mnie...
Mokrym nosem dłoń potrąca,
pokazuje język psi...
Ogon merda mu bez końca
i wygania złość za drzwi!

Ref. Przyjaciela mam na medal,
przyjaciela mam na schwał,
zawsze przy mnie, kiedy trzeba,
zawsze obok – hau, hau, hau!
(po drugiej zwrotce: miau, miau, miau!
po trzeciej zwrotce: tak, tak, tak!)

Taki wierny, taki szczery,
gotów ze mną konie kraść...
Tylko z nim na łapy cztery
z każdej góry można spaść!

2. Gdy za oknem gęsty mrok
przywołuje myśli złe,
na kolanach bury kot
mruczy sennie: Nie martw się...
Na parapet zaraz wskoczy
i przepędzi strachu cień,
bo już taki urok koci,
że umila każdy dzień!

3. Czy futerko ma, czy dziób,
o pupila dobrze dbaj,
żeby wiedział, żeby czuł,
że dla ciebie jest naj-naj!
Może kiedyś złota rybka,
co w akwariu spędza dni,
tobie właśnie podziękuje,
i życzenia spełni trzy!

► O PIOSENCE...

Piosenka opowiada o przyjaźni człowieka ze zwierzęciem, o zaletach posiadania przyjaciela oraz więziach, jakie mogą nas łączyć z pupilem. Piosenka utrzymana w tempie umiarkowanym.

► PRAKTYCZNE WSKAZÓWKI

Naukę piosenki należy rozpocząć od refrenu i wprowadzać kolejno poszczególne zwrotki.

► WYKORZYSTANIE PIOSENKI

1. Co to znaczy?

Nauczyciel wspólnie z dziećmi wyjaśnia znaczenie słów piosenki:

- pogoda daje w kość,
- cieszyć się jak na złość,
- przyjaciela mam na medal,
- gotów ze mną konie kraść,
- tylko z nim na łapy cztery z każdej góry można spaść,
- przepędzić strachu cień.

2. O przyjaźni

Nauczyciel rozmawia z dziećmi o tym, czym jest przyjaźń. Uczniowie w trzech grupach, na przygotowanych wcześniej przez nauczyciela kartkach brystolu uzupełniają zdania (praca zbiorowa):

- Przyjaciół to... (brystol nr 1)
- Warto mieć przyjaciela, bo... (brystol nr 2)
- Cechy przyjaciela... (brystol nr 3)

Stworzone karty skleamy w księgę przyjaźni klasy.

3. Zagadki o pupilach

Uczniowie wspólnie definiują słowo „pupil”. Nauczyciel pyta, czy uczniowie mają swoich pupili.

Dzieci tworzą zagadki o pupilach, np. *Wciąż powraca do swych psot, lubi mleko no i płot, czy już wiecie, że to...*

Dzieci zadają sobie przygotowane zagadki. Osoba, która odgaduje zagadkę, naśladuje odgłosem zwierzątko, które było ukryte w zagadce.

4. Zwierzęcy dialog

Uczniowie naśladują odgłosy swojego ulubionego zwierzątka do melodii piosenki (wersja instrumentalna), prowadzą ze sobą zwierzęcy dialog.

5. Śpiewające zwierzątka

Uczniowie, wykorzystując różne odgłosy, wykonują akompaniament:

- 1 zwrotka (słowa piosenki) – refren (dzieci zastępują słowa odgłosem psa: hau, hau);
- 2 zwrotka (słowa piosenki) – refren (dzieci zastępują słowa odgłosem kota: miau, miau);
- 3 zwrotka (słowa piosenki) – refren (dzieci zastępują słowa odgłosami ptaków: papugi, kanarka).

6. Zabawa w parach

Dzieci śpiewają piosenkę, siedząc w siadzie skrzyżnym, w dwóch rzędach, naprzeciwko siebie.

Na zwrotkach kołyszą się delikatnie na boki raz w prawą, raz w lewą stronę.

W czasie refrenu dzieci:

- na raz klaszczą w swoje dłonie,
- na dwa uderzają prawą dłoń w prawą dłoń kolegi/koleżanki (po skosie),
- na trzy klaszczą w swoje dłonie,
- na cztery uderzają lewą dłoń w lewą dłoń kolegi/koleżanki (po skosie).

7. Muzyczny przyjaciel

Wykorzystując jeden z szablonów znaków muzycznych zaproponowanych w karcie pracy nr 13, ćw. 2, dzieci dorysowują elementy charakterystyczne dla swojego pupila i tworzą jego podobiznę.

8. Gra planszowa – przyjazne dźwięki

Dzieci w grupach, np. 4-osobowych, wycinają z kolorowego papieru kółeczka jednakowej wielkości. Na niektórych z nich rysują (przy pomocy mazaków) podobiznę pupila. Kolejno przyklejają przygotowane kółeczka (ciągiem, jedno obok drugiego), tworząc drogę do przebycia dla graczy. Pole z podobizną pupila powinno pojawić się co kilka kółeczek, które będą puste. Zadaniem graczy będzie naśladować odgłosy zwierząt w zależności od pola, na którym się znajdują.

M A J

WŚRÓD OBRAZÓW

muzyka: Agnieszka Putkiewicz, słowa: Małgorzata Strzałkowska

♩ = 103

C F C F Dm F C

Kto jest a - rty - stą, ten czas u - wie - cznia, swo - je u - czu - cia, my - śli wy -

5 G C F Dm G

ra - ża - to pa-sja, wie - dza i do-świa - dcze - nie za - wsze kie - ru - ją dło - nią ma -

9 C F C F Dm F C

la - rza. Wo - bra-zach mo - żesz o - dna-leźć wszy - stko - rze - czy, zwie - rzę - ta, wi - do-ki,

13 G C F Dm G

twa - rze, bo - ga-ctwo kszta-łtów, ko - lo-rów, świa - tła... Bu - jną fa - nta - zję ma - ją ma -

17 C G C Am Dm G Dm

la - rze! O-braz to o - kno, przez któ - re twó - rca chce i - nne świa-ty lu -

21 Gm Am G C Am Dm G Dm

dziom u - ka - zać - wa-rto tam cza-sem w ci-szy spo-glą - dać, pię-kna i pra-wdy szu -

24 G F Dm C

kać wo - bra - zach...

1. *Kto jest artystą, ten czas uwiecznia,
swoje uczucia, myśli wyraża –
to pasja, wiedza i doświadczenie
zawsze kierują dłonią malarza.
W obrazach możesz odnaleźć wszystko –
rzeczy, zwierzęta, widoki, twarze,
bogactwo kształtów, kolorów, światła...
Bujną fantazję mają malarze!*

*Ref. Obraz to okno, przez które twórca
chce inne światy ludziom ukazać –
warto tam czasem w ciszy spoglądać,
piękna i prawdy szukać w obrazach...*

2. *W swojej pracowni malarz Teodor
maluje portret swojej córeczki.
Patrzy uważnie – zadarty nosek,
oczy niebieskie, brwi jak kreseczki...
Na stole stoi wazon z kwiatami,
leżą owoce i pawie pióra.
Malarz przenosi wszystko na płótno
i tak powstaje martwa natura.*

Ref. Obraz to okno, przez które twórca...

3. *Malarka Olga maluje pejzaż –
na horyzoncie skaliste góry,
bliżej pas łąki z kleksami kwiatów,
a w górze siwe, skłębione chmury.
Malarz z zadumą spogląda w niebo
i w wyobraźni szuka natchnienia...
Z plam, smug i kresek tworzy abstrakcję,
której da tytuł „Moje marzenia”.*

► O PIOSENCE...

Piosenka opowiada o twórczości plastycznej, zamiłowaniu do malarstwa, rodzajach malarstwa i sposobach wyrażania rzeczywistości.

► PRAKTYCZNE WSKAZÓWKI

Przed nauką piosenki należy wyjaśnić dzieciom niektóre terminy:

- pejzaż – obraz przedstawiający krajobraz, widok natury lub miasta;
- portret – podobizna, wizerunek konkretnej osoby lub grupy osób ukazujący zewnętrzne podobieństwo, cechy charakteru;

- martwa natura – kompozycja przedmiotów dobranych ze sobą w określony sposób;
- abstrakcja – dzieło pozbawione konkretnych ilustracji, realizmu.

► WYKORZYSTANIE PIOSENKI

1. Obrazki z wystawy

- Uczniowie słuchają jednej z miniatur *Obrazków z wystawy* Modesta Musorgskiego i tworzą obraz do utworu.
- *Chatka na kurzej stopce*: uczniowie po wysłuchaniu utworu malują go.
- *Taniec kurcząt w skorupkach*: uczniowie po wysłuchaniu utworu przedstawiają go jako żywy obraz.
- *Rynek w Limoges*: uczniowie po wysłuchaniu utworu przedstawiają go w formie pantomimy.

2. Muzyczny obraz

Nauczyciel wybiera dowolny obraz. Uczniowie przyglądają mu się uważnie oraz tworzą do niego muzykę, używając instrumentów, którymi dysponują w klasie.

M A J

W MOIM DOMU

muzyka: Monika Gromek, Michał Józwiak, słowa: Arleta Niciewicz-Tarach

♩ = 115 Moderato

E_b **Cm**

Mam na świe - cie mie - jsce ta - kie,

Fm **B_b** **E_b**

w któ - rym do - brze być dzie - cia-kiem, na o - bru sie

Cm **D_b** **B_b**

zro - bić pla - mę i prze - pro - sić za to ma - mę... Tu le -

A_b **E_b/g** **Cm**

ka - rstwem w dzień po - nu - ry są ba - bci - ne ko - nfi - tu -

B_b **A_b** **E_b/g**

- ry, tu nie - dzie - la pa - chnie cia - stem, tu - taj

D_b **B_b**

mam kró - le - stwo wła - sne! W mo - im

A_b **E_b** **B_b**

do - mu, w mo - im do - mu mo - zna pso - cić po kry - jo -

E_b **A_b** **E_b**

- mu, mo - zna pła - kać i się śmiać... I bu -

Fm **D_b** **B_b** **A_b**

zia - ka mo - zna dać! Ty - lko w do - mu, ty - lko w do -

E_b **Fm** **Cm**

- mu nie prze - szka - dza się ni - ko - mu. Tu - taj

1. Mam na świecie miejsce takie,
w którym dobrze być dzieciakiem,
na obrusie zrobić plamę
i przeprosić za to mamę...
Tu lekarstwem w dzień ponury
są babcine konfitury,
tu niedziela pachnie ciastem,
tutaj mam królestwo własne!

Ref. W moim domu, w moim domu
można psocić po kryjomu,
można płakać i się śmiać...
I buziaka można dać!
Tylko w domu, tylko w domu,
nie przeszkadza się nikomu.
Tutaj słodko płyną dni...
W moim domu dobrze mi!

2. Tu wieczorem siostra z mamą
snują bajki na dobranoc,
tu o radę proszę tatę,
tu się ciągle kłócę z bratem!
Ale tak naprawdę wolę
grzecznie siedzieć z nim przy stole,
bo smakuje każde danie,
gdy z rodziną trzymam sztamę!

3. Tutaj chętnie słońce wstanie
razem ze mną na śniadanie!
Tu pod kołdrą dobrze marzyć,
co się jutro może zdarzyć...
Choć go znam jak własną kieszeń,
gdy tu wracam, to się cieszę!
Choć ma tylko cztery ściany,
wszyscy bardzo go kochamy!

► O PIOSENCE...

Piosenka opowiada o beztroskim dzieciństwie, poczuciu bezpieczeństwa w domu, miłych chwilach oraz dzieleniu trosk w rodzinnym gronie, spędzaniu czasu z najbliższymi, dzieleniu się radościami i wspólnym pokonywaniu trudności.

Piosenka o umiarkowanym tempie nawiązuje do wartości rodzinnych.

► PRAKTYCZNE WSKAZÓWKI

Naukę piosenki należy rozpocząć od refrenu i wprowadzać kolejno poszczególne zwrotki.

► WYKORZYSTANIE PIOSENKI

1. Ilustracja dźwiękowa – ćwiczenie ortofoniczne

Przykłady ćwiczeń i zabaw logopedycznych znajdują się w *Inspiracjach muzycznych*. Klasa 2, s. 128–141.

Nauczyciel inspirowuje dzieci do tego, by zastanowiły się, jakie dźwięki słyszą na co dzień w swoim domu. Uczniowie na karteczkach przedstawiają w formie piktogramów sprzęty, które w domu wydają odgłosy. Wszystkie pomysły trafiają do koszyka. Dzieci losują karteczki z piktogramami i naśladują poszczególne dźwięki podczas piosenki.

wrrrrr

kap, kap

- Suszarka: Szszszsz
- Zegar: cyk, cyk
- Piłka: bach, bach
- Drzwi: iiii
- Czajnik: bul, bul
- Kroki: stuk, stuk
- Nożyczki: ciach, ciach
- Mikser: bziiii
- Radio: lalala

Dzieci naśladują odgłosy przedmiotów będących źródłem dźwięków, wypowiadając słowa, np. bul, bul (czajnik). Wykonują odgłosy ustne, wokalne.

Podczas wykonywania ćwiczenia nauczyciel, używając umownych gestów, wskazuje dzieciom sposób wykonywania partytury (cicho, coraz głośniejsze).

Dwie dłonie naprzeciwko, blisko siebie: cicho.

Dłonie odwodzone na zewnątrz: coraz głośniejsze.

2. Ilustracja dźwiękowa – ćwiczenie ortofoniczne

Po wykonaniu ćwiczenia ortofonicznego nauczyciel wraz z dziećmi tworzy kod, do którego zostaną podłożone odgłosy. Każde dziecko otrzymuje kartkę formatu A4 i rysuje tyle znaków umownych, ile uzna, że powinno się ich znaleźć w piosence, np.

- krople: kap, kap;
- kółka: chłap, chłap;
- zegar: cyk, cyk.

Wskazówki: znakami umownymi nie powinny być piktogramy. Znaki umowne mają dotyczyć dźwięku i tego, jak go sobie dzieci wyobrażają.

Z wykonanych przez dzieci zapisów kodu układamy na podłodze partyturę. Uczniowie naśladują zapisane odgłosy tak długo, dopóki nauczyciel nie dokona zmiany. Zapisane przez dzieci partyturki nauczyciel może nakładać na siebie, dzieci naśladują odgłosy jednocześnie.

Np.

2. Przepis na dobry dzień

Dzieci z pomocą nauczyciela planują swój wymarzony dzień, jaki chcieliby spędzić ze swoimi najbliższymi w domu. Uczniowie zapisują swoje pomysły na kartkach, tworząc piktogramy, które później przyczepiają do wspólnej tablicy. W ten sposób powstaje przepis na dobry dzień.

Nauczyciel prosi chętnych uczniów, by do zaproponowanej melodii ułożyli i zaśpiewali zdanie o swoim pomysśle na dobry dzień, np. Dzisiaj będzie dobry dzień, bo...

Warto zachęcić dzieci do wymyślenia wspólnej zabawy z dorosłymi, rodzeństwem czy dziadkami.

3. Rodzinne portrety muzyczne

Uczniowie wykonują rodzinny album. Na oddzielnych kartach średniej, ale jednakowej wielkości dzieci rysują portrety członków swojej rodziny. Każdy z członków rodziny zostaje przedstawiony z jakimś elementem muzycznym, np. torbą z brelokiem w kształcie nutki. Z powstałych ilustracji dzieci przy pomocy nauczyciela tworzą album. Prace spinamy lub związujemy wstążką w całość.

Materiały potrzebne do wykonania zadania: kolorowe kartki, kredki, taśma klejąca lub wstążka, dziurkacz.

C Z E R W I E C

MOJE SNY

muzyka: Mariusz Matuszewski, słowa: Agnieszka Frączek

Allegro

Gdy no - si - łem szo - rty w gro - chy, la - tek mia - łem ty - lko

tro - chę, chy - ba na - wet mniej niż ty, cią - gle śni - łem o tym,

by... Ply - wać po świe - cie wzdłuż i wszecz, ply - wać po

świe - cie wzdłuż i wszecz, ply - wać po świe - cie ca - łym, ach!

Ply - wać po świe - cie wzdłuż i wszecz... A - hoj! A - hoj! A -

hoj! A - hoj! A - hoj!

Ahoj, ahoj! ×2

*1. Gdy nosiłem szorty w grochy,
miałem latek tylko trochę,
chyba nawet mniej niż ty,
ciągle śniłem o tym, by...*

*Ref. Pływać po świecie wzdłuż i wszerz,
pływać po świecie wzdłuż i wszerz,
pływać po świecie całym, ach!
Pływać po świecie wzdłuż i wszerz...*

Ahoj, ahoj! ×8

*2. Choć nosiłem jeszcze szorty,
śniły mi się obce porty,
w nich przy kejach łodzi tłum,
maszty, żagle, morza szum.*

Ref. Pływać po świecie wzdłuż i wszerz...

Ahoj, ahoj! ×8

*Gdy wyrosłem z portek w grochy,
miałem latek więcej trochę,
zobaczyłem, że jak chcę,
moje sny spełniają się.*

Ref. Pływam po świecie wzdłuż i wszerz...

Ahoj, ahoj! ×8

► O PIOSENCE...

Piosenka opowiada o morskich przygodach i dalekich podróżach, zwiedzaniu ciekawych miejsc na całym świecie. Jest utrzymana w tempie umiarkowanym.

► PRAKTYCZNE WSKAZÓWKI

Naukę piosenki należy rozpocząć od refrenu, po czym wprowadzać kolejne zwrotki. Warto przeprowadzić krótkie ćwiczenia dykcyjne oraz przećwiczyć wypowiedanie fraz z piosenki: „pływam po świecie wzdłuż i wszerz”, „szorty w grochy”, „maszty, żagle, morza szum”.

► WYKORZYSTANIE PIOSENKI

1. Morskie echo

Dzieci wymyślają pozdrowienie według własnego pomysłu:

- Ahoj, ahoj!
- Aaaaaaaaaaahoj!
- Aaaaaaaaaaahoj, ahoooooooooooj, ahoj!

Zabawa odbywa się w parach. Osoba wypowiadająca swoje pozdrowienie jako pierwsza intonuje je w dowolny sposób. Zadaniem osoby słuchającej jest powtórzenie pozdrowienia w taki sam sposób, w jaki zostało wypowiedziane. Po wykonaniu ćwiczenia następuje zamiana.

Wskazówki do wykonania ćwiczenia: przed wykonaniem ćwiczenia dzieci wraz z nauczycielem próbują wypowiedzieć pozdrowienie w zróżnicowany sposób (wolno, szybko/cicho/głośno).

2. Zabawa ruchowa

Podczas zwrotek dzieci maszerują rytmicznie po obrębie koła jedno za drugim, towarzyszy temu wyraźny ruch rąk – jak przy marszu. Na słowa „pływać po świecie wzdłuż i wszerz” uczniowie wykonują po swojej prawej stronie i po lewej stronie dwukrotny ruch ilustrujący wiosłowanie. Na słowa „ahoj” trzymają prawą dłoń nad oczami i rozglądają się raz w lewo, raz w prawo, następnie powtarzają ruch lewą dłonią.

3. Morska podróż

Uczniowie wyobrażają sobie, że znajdują się na statku i wyruszają w morską podróż. Śpiewają zwrotki i w rytm melodii lekko uginają i prostują nogi w kolanach. Ruch powinien być wykonywany naprzemiennie z osobami stojącymi obok. Podczas refrenu dzieci kołyszą się delikatnie na boki, na słowa „ahoj” śpiewają pozdrowienie, trzymając dwie dłonie obok ust.

4. Gimnastyka na pokładzie

Nauczyciel proponuje dzieciom wykonanie pokładowej gimnastyki do melodii piosenki. Początkowo sam pokazuje, jak ona może wyglądać, po czym proponuje dzieciom poprowadzenie dalszych ćwiczeń.

5. Rejs na muzyczną wyspę

Uczniowie wykonują z papieru statek i przy pomocy nauczyciela przytwierdzają do dolnej części statku niewielki magnes. Przygotowany statek stawiają na niebieskiej kartce z bloku technicznego, pod kartką trzymają w dłoni drugi magnes, który przesuwają po kartce w taki sposób, by statek mógł się poruszać. Uczniowie, poruszając statkiem, nucą piosenkę.

Materiały do wykonania pracy: niebieska kartka z bloku technicznego, dwa niewielkie magnesy, dwustronna taśma klejąca, kartka papieru formatu A4.

Po dopłynięciu na muzyczną wyspę dzieci w niewielkich grupach (po 3–4 osoby) z kawałków tkanin w jasnym kolorze tworzą flagę na maszt swojego statku. Projektują swój muzyczny znak piracki, który należy wykonać farbami lub kredkami do tkanin. Po wykonaniu znaku na tkaninie przy pomocy nauczyciela mocują flagę do niewielkiego patyka. Zadaniem każdej z grup jest wymyślenie sposobu, w jaki mogą porozumiewać się między sobą na muzycznej wyspie.

Poszczególne grupy prezentują swoje flagi pirackie oraz sposób porozumiewania się.

Materiały do wykonania zadania: tkanina w jasnym kolorze o wymiarach ok. 20 × 30 cm, mazaki lub farby do tkanin, klej wikol, niewielki patyk lub długa wykałaczka bez ostrych końców.

OPRACOWANIA MUZYCZNE TEKSTÓW Z PODRĘCZNIKA

nasza
SZKOŁA

OPRACOWANIA MUZYCZNE TEKSTÓW Z PODRĘCZNIKA

CZTERY ŻYWIOŁY

Opracowanie muzyczne do inscenizacji „Cztery żywioły” Agnieszki Frączek

Tekst pochodzi z podręcznika „Nasz elementarz. Klasa 3” cz. 1 s. 50–51

Wędrowiec 1: (zerkając w niebo)

Co za pogoda! Zaraz będzie lato. Znowu zmokniemy!

Wędrowiec 2:

I przemoczymy w kałużach buty. Brr!

Wędrowiec 1: Przyjemniej by się nam wędrowało, gdyby nie ta woda – wszędzie jej pełno!

Woda: (z oburzeniem) Ale przecież bez wody nie byłoby przyrody! Nie byłoby was! Bez wody w ogóle się nie da żyć, nie wiedzieliście o tym?

Wędrowiec 1: Może i racja...?

Wędrowiec 2: Ależ mi się chce pić! (wyciąga butelkę wody, pije łapczywie) Od razu lepiej!

Woda: (z uśmiechem) A nie mówiłam?

Tańczy, naśladując falowanie

Muzyka nr 1 – woda

(idą dalej, jednemu z Wędrowców wiatr zwiewa czapkę)

Wędrowiec 1: (goniąc czapkę)

Zostaw, to moje! Nieznośne wietrzysko!

Powietrze:

Przepraszam, to było niechcący. Ale za to przegoniłem chmury, teraz już nie zmokniecie.

Wędrowiec 2:

Dzięki, to miłe.

Powietrze: (z dumą)

A wiecie, że gdyby nie ja, nie moglibyście oddychać?

Wędrowiec 1:

Chwalipięta...

Tańczy, naśladując wiejący wiatr

Muzyka nr 2 – wiatr

Powietrze: (ciągnie dalej, niezrażone)

I tamto ognisko beze mnie też by się nie mogło palić!

Wędrowiec 2:

O, rzeczywiście! Tam jest ognisko!

Wędrowiec 1: (do siedzących wokół ogniska)

Możemy się przysiąść?

(siada na kamieniu i wyciąga ręce w stronę ognia)

Mmm, jak ciepłutko...

Ogień: Uważaj!

(Wędrowiec 1, przestraszony, odsuwa ręce)

Chętnie cię ogrzeję, ale pamiętaj: nie igra się z ogniem!

Tańczy, naśladując podskakujące iskierki ognia

 Muzyka nr 3 – ogień

Wędrowiec 1:

Już dobrze, dobrze... Wiem, że na ciebie trzeba uważać.

Ogień:

Nie tylko na mnie – każdy z nas, żywiołów, potrafi być niebezpieczny. Ale wszystkie cztery są ci potrzebne.

Wędrowiec 2:

Cztery?... Zgoda, piję wodę, wdycham powietrze, ogrzewam się przy ogniu... To trzy, a gdzie czwarty żywioł? (gdzieś spod Wędrowca 2 odzywa się oburzony głos)

Ziemia: A na czym siedzisz?!

(Wędrowiec 2 zrywa się z krzykiem, zaskoczony)

I na czym teraz stoisz? Na ziemi, prawda? A po czym dzisiaj wędrowałeś?

Wędrowiec 2:

No... po piasku, po skałach... czasem po błocie...

Ziemia: Sam widzisz! To wszystko przecież jest właśnie czwartym żywiołem: ziemią.

Tańczy, naśladując podskakujące iskierki ognia

 Muzyka nr 4 – ziemia

Woda, Powietrze, Ogień, Ziemia: (chórem, do publiczności)

Ziemia, powietrze, ogień i woda – wszystkie kryjemy się nieopodal i wszystkie cztery, przez cały czas, towarzyszymy każdemu z was.

Taniec czterech żywiołów

 Muzyka nr 5 – całość

OPIS TAŃCA CZTERECH ŻYWIOŁÓW

Dzieci tworzą koło, uczniowie odgrywający role żywiołów tańczą w środku. Każdą kolejną sekwencję dla jednego z żywiołów oddziela przygrywka (intro):

1. Ziemia

Koło obraca się powoli w jedną stronę, „Ziemia” przechadza się w odwrotnym kierunku. Następnie dołącza do koła.

2. Woda

Koło zatrzymuje się i tańczy naprzemiennie: 4 kroki do przodu (do środka), 4 do tyłu. Jednocześnie uczniowie wymachują złączonymi, rękami naśladując falowanie wody. „Woda” w środku improwizuje swój taniec. Następnie dołącza do koła.

3. Powietrze

Dzieci w kole przesuwać się krokiem dostawnym naprzemiennie 8 razy w prawo, 8 razy w lewo, jednocześnie naśladując rękami gałęzie drzew powiewające na wietrze. „Powietrze” improwizuje taniec, a potem dołącza do koła.

4. Ogień

Koło zatrzymuje się. Każde dziecko wykonuje w miejscu naprzemiennie: dwa podskoki z nogi na nogę i 3 klasnięcia w dłonie. „Ogień” podskakuje w środku koła.

OPOWIEŚĆ ZIMOWA

Opracowanie muzyczne do wiersza „Opowieść zimowa” Natalii Usenko
Tekst pochodzi z podręcznika „Nasz elementarz. Klasa 3 cz. 2” s. 60–61

Wskazówki do recytacji

*odgłos wiatru, dwa takty muzyki
muzyka łagodna, spokojna*

Było cicho.
Drzewa spały pod śniegiem,
otulone srebrną kołderką.
Białe chmury
wisały na niebie,
lśniło lodu gładkie lusterko.

krótka pauza

Błade słońce drzemało za chmurą.
Wronie stado obsiadło topole
i bez ruchu
łytało ponuro
na staw lodem pokryty
i pole.

*uderzenie w talerz, zmiana charakteru muzyki
muzyka wesoła, żwawa*

Ale... co to?!
Zadźwigał wśród ciszy
jakiś okrzyk. I drugi! I trzeci!
Zaroilo się nagle na wzgórzu,
pojawily się sanki i dzieci!
Ktoś na łyżwach
już mknie po ślizgawce.
Ktoś się śmieje,
ktoś psa nawołuje.
Trzech chłopaków buduje fortecę,
a dwóch innych chichocze i psuje...
O, zaczęła się bitwa na śnieżki!
Wszyscy krzyczą i wrzask słyszeć wroni!
Pies czyjś szalik tarmosi radośnie,
a właściciel szalika go goni!

*odgłos dzwonek powietrznych,
muzyka taka jak na początku*

Wskazówki do zabawy ruchowej

grupa dzieci (drzew) stoi nieruchomo, zasluchana

*dziecko (słońce) udaje drzemkę zasłonięte białym
kocem, prześcieradłem lub poduszką
grupa dzieci (wron) siedzi na stoliku w bezruchu*

*wbiega grupka dzieci – udają jazdę na łyżwach,
sankach, zabawę w śnieżki, biegają, śmieją się*

*grupa dzieci (wron) zrywa się i krąży po sali
naśladując lot*

*grupa dzieci (drzew) udaje machanie gałkami
na wietrze*

wszyscy się zatrzymują

Wtedy słońce wyrzało zza chmury.
Potrząsnęło złocistą swą głową
i zaśniło, zmieniając ten pejzaż
w czarodziejską opowieść zimową...

*dziecko (słońce) wstaje, przeciąga się, ziewa, następnie
rozstawia szeroko ręce i również nieruchomieje*

wszyscy tworzą „żywy obraz”

ZNAKI INTERPUNKCYJNE

muzyka: Agnieszka Putkiewicz, słowa: Marcin Brykczyński

♩ = 108

Fm Cm Eb Gm Cm

Rzecz to wa - żna nie - sły - cha - nie, że - by kro - pką ko - rzyć zda - nie.

3 Fm Cm Eb Gm Cm Fm Cm

Ła - two mo - gę te - go do - wieść. Mam w tym wpra - wę. Pi - szę po - wieść.

6 Eb Gm Cm Fm Cm Eb Gm Cm

Przy py - ta - niu ko - niec zda - nia o - patrz zna - kiem za - py - ta - nia.

9 Fm Cm Eb Gm Cm

Skąd ta pe - wność? Kto mi po - wie? Czy ktoś ma o - dpo - wiedź w gło - wie?

Kropka

*Rzecz to ważna niesłuchanie,
żeby kropką kończyć zdanie.
Łatwo mogę tego dowieść.
Mam w tym wprawę. Piszę powieść.*

Znak zapytania

*Przy pytaniu koniec zdania
opatrz znakiem zapytania.
Skąd ta pewność? Kto mi powie?
Czy ktoś ma odpowiedź w głowie?*

Wykrzyknik

*Kto emocji nie unika,
niech korzysta z wykrzyknika.
Dobra rada! Ja w to wierzę!
Możesz mi przytaknąć szczerze!*

Przecinek

*To przecinka jest zadanie,
by złożone dzielić zdanie.
Słowa też oddzielać może,
tak jak: cukier, mąka, zboże.*

Dwukropek

*Nim rozpoczniesz wyliczanie,
niech dwukropek przedtem stanie.
Dla przykładu podam słowa:
ręka, noga, korpus, głowa.*

Cudzysłów

*Tytuł oraz cudze słowa
niech cudzysłów grzecznie schowa.
Krzyś zapytał: „Kto dziś czyta?”,
potem sięgnął po „Hobbita”.*

LEGENDA O POZNAŃSKICH KOZIOŁKACH

Przedstawienie z muzyką na podstawie opowiadania Agnieszki Frączek

Osoby:

Narrator 1

Narrator 2

Pan Gąska

Pietrek

Maciejowa

Koziołki (2)

Mieszkańcy Poznania

Niezbędne elementy scenografii i rekwizyty:

- część górna wieży zegarowej – ustawiona lub zawieszona z tyłu sceny, na wieży zegar wskazujący kilka minut przed godz. 12
- dwa tekturowe lub drewniane koziołki poznańskie
- rożen z pieczenią

Wskazówki realizacyjne:

- odtwarzane kolejne ścieżki dźwiękowe towarzyszą ruchowi – należy wystrzegać się mówienia podczas muzyki, żeby jej nie zagłuszyć
- ze względu na bezpieczeństwo dwójka dzieci grająca rolę koziołków w scenie na ratuszu animuje figurki koziołków z tektury lub drewna

Muzyka nr 1 – hejnał Poznania

Narrator 1

Działo się to w czasach, kiedy ludzie nie nosili jeszcze zegarków na rękach, nie mieli w domach zegarów ściennych, a o wyświetlaniu godziny przez telefony komórkowe nawet nie śnili. Porę dnia określano więc, zadzierając głowę. Mieszkańcy wsi patrzyli po prostu w niebo (...), a mieszkańcy miast śledzili wskazówki zegarów na wieżach zamków lub kościołów.

Narrator 2

Takie zegary wisiły wówczas w wielu miastach Polski. Tylko w Poznaniu, na wieży okazałego, świeżo odbudowanego ratusza, zegara wciąż nie było. „Trzeba to zmienić!” – postanowili więc poznańscy rajcy. Wykonanie zegara zlecieli mistrzowi Bartłomiejowi, najznakomitszemu konstruktorowi zegarów w okolicy, a kto wie, może nawet w całym kraju. Bartłomiej długo pracował nad swoim dziełem. Aż wreszcie któregoś dnia oznajmił poznańskim rajcom: „Gotowe!”

Muzyka nr 2 – fanfara

Narrator 1

Zaplanowano więc z tej okazji wspaniałą uroczystość, na którą obiecali przyjechać wszyscy burmistrzowie sąsiednich miast i wojewoda poznański. W największej i najpiękniejszej z ratuszowych sal rozstawiono długie stoły, przyniesiono z piwnic omszałe gąsiorzy z miodem, upieczono tysiące najprzedniejszych ciast. A poznański kuchmistrz, słynny w całej okolicy pan Gąska, od bladego świtu stał przy rożnie, przygotowując ulubioną pieczeń wojewody. Raz tylko, na krótką, króciutką chwilę, opuścił kuchnię, gdy usłyszał, że na rynku rozbrzmiały skoczne dźwięki muzyki. Nie umiał powstrzymać ciekawości i wyrzwał na zewnątrz. Opiekę nad rożnem powierzył kuchcikowi Pietrkowi.

Muzyka nr 3 – skoczna muzyka

Wchodzi Pan Gąska z pieczenią na rożnie

Pan Gąska

Chodź no tu, Pietrek! Przypilnuj pieczeni. A uważnie obracaj rożnem, żeby się nie przypaliła!

Przybiega Pietrek, bierze rożen z pieczenią i obraca nim

Narrator 2

Ale Pietrek nigdy nie był zręcznym pomocnikiem. Na dodatek tego szczególnego dnia z emocji cały czas trzęsły mu się ręce. Ledwie więc pan Gąska przekroczył próg kuchni, Pietrek jednym niezgrabnym ruchem strącił pieczeń wprost w palenisko (...).

Pietrek upuszcza rożen z pieczenią

Pan Gąska

Łapie się za głowę, Pietrek stoi przed nim wystraszony
Ojej! Wygląda jak węgiel!

wącha

Pachnie jak węgiel! I pewnie jak węgiel smakuje!

I czym ja poczęstuję pana wojewodę?!

Przynieś mi w te pędy mięso na nową pieczeń!

Daje Pietrkowi pieniądze

Pietrek biega, rozgląda się, dostrzega koziołki Maciejowej

 Muzyka nr 4 – koziołki na łące

Pietrek

Wyglądają całkiem apetycznie!

Narrator 1

Odwiązał koziołki od palika i ruszył w stronę kuchni. Ciekawskie zwierzaki szły za nim chętnie, rozglądając się po okolicy. Dopiero kilka kroków od celu zrozumiały, dokąd i po co Pietrek je prowadzi. Jednym zwinnym ruchem zerwały się więc ze sznurka i pomknęły przed siebie, roztrącając zgromadzony na rynku barwny tłum. Jeszcze parę susów i koziołki zniknęły w drzwiach ratusza.

 Muzyka nr 5 – koziołki uciekają na wieżę

Koziołki uciekają, za nimi biegnie Pietrek, a za nim Maciejowa

Pietrek

Ludzie! Łapcie pieczeń wojewody!

Maciejowa

Ludzie! Łapcie złodzieja! (...)

Koziołki wybiegają ze sceny, każdy z nich bierze po jednym tekturowym koziołku i staje przed/pod zegarem. Na sygnał uderzeń, na wzór koziołków na poznańskim ratuszu, uczniowie zbliżają do siebie tekturowe koziołki, które trykają się ze sobą.

 Muzyka nr 6 – uderzenia zegara

Schodzą się zaciekawieni mieszkańcy

Narrator 2

Wybiła dwunasta i burmistrz uroczyście uruchomił mechanizm nowego zegara. Wszyscy zadarli głowy i wpatrywali się w ratuszową wieżę. A tam... koziołki Maciejowej! Musiały wbiec na górę, uciekając przed Pietrkiem, i teraz brykały wokół zegara, bodąc się wesoło: tryk, tryk!

Śmiech i głosy z tłumu mieszkańców

– *Ale widok!*

– *To ci dopiero!*

– *A to ci heca!*

Narrator 1

Wszyscy się śmiali. Burmistrz jednak, w trosce o bezpieczeństwo koziołków, zaraz wysłał na wieżę strażników, którzy sprowadzili na dół rozbrykane zwierzaki i oddali je Maciejowej. A potem obaj panowie – burmistrz i wojewoda – poprosili mistrza Bartłomieja, żeby dodatkowo wyposażył swój zegar w sylwetki koziołków.

Narrator 2

Od tamtej pory na wieży poznańskiego ratusza codziennie w południe bodą się wesoło dwa białe koziołki, przypominając o wydarzeniu z czasów, kiedy ludzie nie nosili jeszcze zegarków na rękach, nie mieli w domach zegarów ściennych, a o wyświetlaniu godziny przez telefony komórkowe nawet nie śnili.

Muzyka nr 7 – zakończenie

Wszyscy improwizują wesoły taniec na rynku

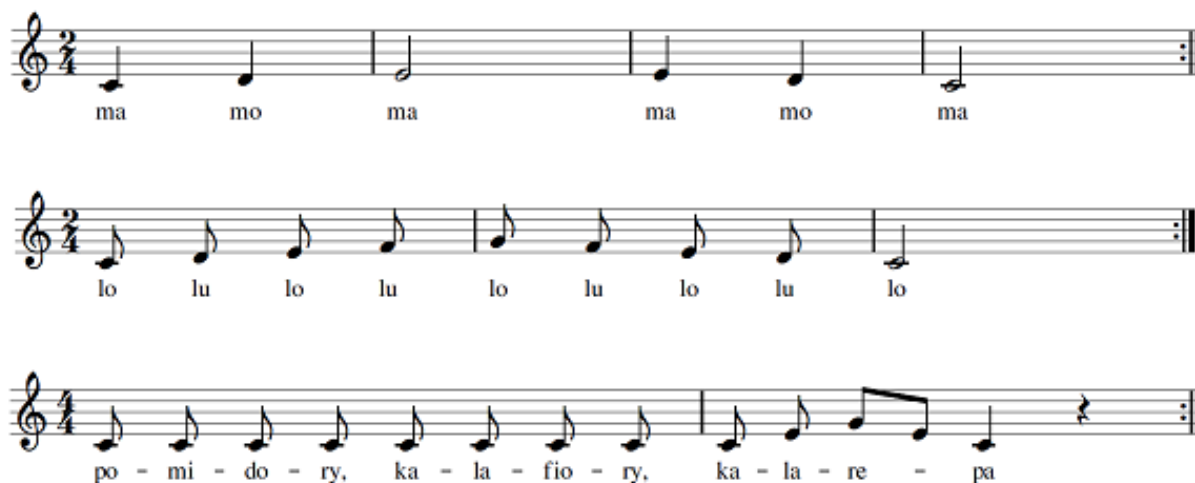

**ZABAWY MUZYCZNE
DO WYKORZYSTANIA PRZEZ CAŁY ROK**

nasza
Szkola

Rozgrzewka śpiewaka

Dzieci śpiewają coraz wyżej, a potem coraz niżej, powtarzając za nauczycielem.

Zabawa ćwiczy prawidłową emisję głosu.

Śpiew kontrolowany

Uczniowie wraz z nauczycielem wybierają piosenkę, którą chcieliby sobie przypomnieć. Śpiewają, ją reagując na sygnały nauczyciela, który pokazuje:

- ciszej-głośniej: przybliża i oddala dłonie w poziomie,
- szybciej-wolniej: kręci „młynka” rękami przed sobą.

Nauczyciela mogą zastępować kolejni zgłaszający się uczniowie.

Zabawa ćwiczy koncentrację uwagi.

Śpiew z wyłączaniem

Uczniowie śpiewają poznaną wcześniej piosenkę. Nauczyciel gestem „wyłącza” lub „włącza” śpiew – podczas ciszy uczniowie śpiewają w myślach.

Zabawa ćwiczy koncentrację, koordynację wzrokowo-ruchową i może być przydatna do utrwalania poznanych piosenek.

GRANIE NA INSTRUMENTACH**Rytmiczny łańcuszek**

Nauczyciel dzieli uczniów na kilka grup, każdej z nich daje określone instrumenty perkusyjne. Następnie wybiera po jednym przedstawiciela każdej grupy i ustawia ich przed wszystkimi dziećmi. Gdy wskaże na konkretnego ucznia, ten gra na swoim instrumencie wymyślony przez siebie krótki rytm, a jego grupa powtarza. Zmiany powinny odbywać się płynnie – wtedy powstanie mały utwór perkusyjny.

Zabawa ćwiczy koordynację wzrokowo-ruchową, koncentrację uwagi i sprawność manualną.

Rozpoznaj piosenkę po jej rytmie

Uczniowie mają za zadanie rozpoznać poznane piosenki w rytmie i charakterze polskich tańców narodowych. Nauczyciel wyklaskuje rytmy piosenek, a uczniowie odtwarzają i podają tytuł. Dla ułatwienia można tytuły piosenek zapisać na tablicy w dowolnej kolejności.

Proponowane utwory:

Krakowiaczek

To kujawiak

Czerwone jabłuszko

Przepióreczka

Kiedy będzie słońce i pogoda

Zabawa ćwiczy pamięć i koncentrację oraz myślenie skojarzeniowe.

RUCH PRZY MUZYCE

Animacja rekwizytu

Dzieci dobrane w pary animują chustkę i czapkę, słuchając *Duetu Papageny i Papagena* z opery *Czarodziejski flet* W.A. Mozarta. Działają intuicyjnie, zgodnie z tym, co słyszą.

Zabawa kształtuje płynność ruchu i koncentrację uwagi.

Posłuchaj i pokaż

Uczniowie słuchają brzmienia różnych instrumentów, które odtwarza nauczyciel, i naśladują ruchem grę na nich.

Zabawa utrwała znajomość instrumentów i ćwiczy koordynację słuchowo-ruchową.

Muzyczne kalambury

Nauczyciel przygotowuje kartki z tytułami poznanych piosenek i ewentualnie tytułami utworów, które szczególnie zapadły uczniom w pamięć. Ochotnicy losują kartkę i przedstawiają za pomocą pantomimy tytuł, który pozostali uczniowie muszą rozpoznać.

Zabawa ćwiczy plastykę ruchu oraz kreatywność.

SŁUCHANIE (PERCEPCJA) MUZYKI

Ile słyszysz dźwięków?

Uczniowie siedzą w grupie, za nimi stoją trzej wybrani ochotnicy. Jeden trzyma trójkąt, drugi – bębenek, trzeci – marakasy. Nauczyciel dotknięciem do ramienia jednego z tych uczniów daje mu znak, żeby zagrał na instrumencie. Dzieci, nie odwracając się, odgadują, ile słyszą dźwięków: jeden (1 uderzenie na trójkącie), trzy (3 uderzenia na bębnieku), dużo (potrząsanie marakasami). Można zestawiać dowolne kombinacje z dwóch lub trzech instrumentów.

Zabawa kształtuje słuch muzyczny i koncentrację uwagi.

Posłuchaj, zapamiętaj, powtórz

Uczniowie siedzą w kole. Najpierw jeden z nich wykonuje odgłos, potem następny go powtarza i dodaje swój. Następnie kolejne dziecko powtarza kolejno usłyszane odgłosy i dodaje swój itd. Zabawę zaczynamy od nowa, kiedy kolejne dziecko nie będzie w stanie odtworzyć poprzednich odgłosów we właściwej kolejności. Właśnie od tego ucznia należy rozpocząć kolejną turę.

Zabawa ćwiczy pamięć, koncentrację i kreatywność.

Marsz ołowianych żołnierzyków – aktywne słuchanie

Nauczyciel dzieli uczniów na grupy, którym rozdaje: bębni, trójkąty, talerze, marakasy i tamburyna.

Podczas słuchania *Marsza ołowianych żołnierzyków* z baletu *Dziadek do orzechów* P. Czajkowskiego poszczególne grupy towarzyszą muzyce następująco:

część A

kolejno: bębni – ćwierćnutami zgodnie z pulsem utworu (4 razy), trójkąty – półnutami (8 razy), talerze (1 raz)

część B

kolejno: marakasy – ósemkami (towarzyszą melodii granej na fletach), tamburyny – ósemkami (towarzyszą melodii granej na instrumentach smyczkowych)

część A1

bębni i trójkąty tak jak w części A, marakasy i tamburyna grają tremolo (podczas wyraźnie słyszalnego *glissanda*), trójkąty i talerze tak jak w części A

Zabawa doskonali aktywne słuchanie muzyki, rozwija koncentrację i koordynację słuchowo-ruchową.

TWÓRCZOŚĆ (KREATYWNOŚĆ)**Historyjka dźwiękowa**

Zadaniem uczniów jest wymyślenie opowieści „Las i jezioro” i opowiedzenie jej śpiewem i odgłosami. Przykłady: żaby, ryby (plusk), kukułka, dzięcioł, ptaki, trzaskanie gałązek, szum drzew itp.

 Przykłady dźwiękowe.

Zabawa rozwija kreatywność, kształtuje umiejętność współpracy w grupie.

Muzyczny projekt klasowy

Nauczyciel dzieli klasę na trzy grupy:

1 – wymyśla historię, którą można przedstawić za pomocą dźwięków;

2 – dobiera dźwięki i odgłosy oraz sposób ich wykonania;

3 – ustala, na jakich instrumentach lub przedmiotach będą wydawane dźwięki i odgłosy (może stworzyć partyturę kolorową lub przestrzenną).

Na końcu, gdy wszystkie grupy są gotowe, dzieci realizują zadanie i podsumowują wraz z nauczycielem swój projekt.

Zabawa kształtuje umiejętności związane z pracą metodą projektu, a ponadto kształtuje poczucie odpowiedzialności za pracę w grupie.

Młodzi kompozytorzy

Uczniowie przynoszą plastikowe nakrętki różnej wielkości i koloru. Ich zadaniem będzie ułożenie wzoru rytmicznego do wykonania gestodźwiękami. Po prezentacji pomysłów uczniów wszyscy wspólnie wybierają najciekawsze schematy i układają z nich kolorową partyturę na stole lub na podłodze, a potem wykonują wspólną gestodźwiękową kompozycję.

KĄCIK INSTRUMENTÓW MUZYCZNYCH

nasza
Szkola

KĄCIK INSTRUMENTÓW MUZYCZNYCH

Zadaniem kącika instrumentów muzycznych jest wyposażenie młodych słuchaczy w podstawowe informacje o muzyce instrumentalnej, dotyczące przede wszystkim jej aparatu wykonawczego. Dzięki opisom, ciekawostkom oraz propozycjom zabaw dzieci poznają nazwy i działanie najbardziej znanych instrumentów muzycznych. Podane zostały także przykłady utworów, w których można posłuchać brzmienia omawianych instrumentów.

Gitara (z włoskiego *chitarra*) – instrument strunowy – szarpany. Dźwięk powstaje poprzez zrywanie palcami strun instrumentu. Ulubiony instrument we Włoszech i Hiszpanii. Gitara posiada 6 strun. Ma subtelny i delikatny dźwięk. Jest kilka typów gitar, np. klasyczna, elektryczna i basowa. Pierwsza z nich wykorzystywana jest do gry muzyki poważnej, dwie pozostałe do rozrywkowej, rockowej i jazzowej.

Więcej informacji o gitarze

Propozycja zabawy

„Pękające struny” – zabawa naśladowcza, rozluźniająca

Ustawienie:

Dzieci stoją z rękoma uniesionymi do góry, imitującymi gryf gitary.

Gitary mają naprężone struny (ręce prosto w górę). Nauczyciel informuje uczniów, że będzie cicho i w spokojnym tempie grał na trójkacie, ale w którymś momencie zagra głośno i mocno, a wtedy jedna z 6 strun gitary pęknie: 1 struna – najpierw opadną ręce w nadgarstkach dłoni, 2 struna łokcie, 3 struna całe ręce, 4 struna głowa, 5 struna skłon z ugięciem kolan, 6 struna miękkie opadnięcie na podłogę.

Skrzypce (z włoskiego *violino*) są jednym z najbardziej popularnych instrumentów muzycznych. Należą do grupy instrumentów strunowych – smyczkowych. Dźwięk powstaje poprzez potarcie włosia smyczka struny. Pięknie zagrana jest na skrzypcach kantylena (melodia), dlatego skrzypce pełnią rolę najważniejszego instrumentu w orkiestrze (funkcja w orkiestrze – pierwsze skrzypce, używania w języku potocznym jako powiedzenie).

Konstruowanie instrumentów smyczkowych od XVI w. zajmowali się lutnicy. Nazwa zawodu pochodzi od lutni popularnego instrumentu strunowego szarpanego z XVI–XVII w. Najdoskonalsze instrumenty wykonywały włoskie rodzinny lutników: Antoni Stradivari, Guarnerich i Amatic. Wyjątkowa dbałość o szczegóły, wieloletnia praca nad doskonaleniem swoich dzieł sprawiła, że piękno brzmienia zamknięte w instrumentach pozostaje zagadką i niedoścignionym marzeniem lutników całego świata muzyki.

Ciekawostki

Skrzypce posiadają duszę – drewniany kołek, który łączy dolną i górną część pudła rezonansowego.

Więcej informacji

Obok nurtu muzyki artystycznej, w którym skrzypce odrywają znaczącą rolę, w muzyce ludowej skrzypce były i są równie ważne. Bezimienni twórcy instrumentów i muzyki ludowej byli najczęściej samoukami, nie znali nut, a muzykę przekazywali z pokolenia na pokolenie najczęściej za pomocą przekazów ustnych. W środowiskach wiejskich powstawały kapele z naturalnych potrzeb zabawy, uświetnienia ślubów, obrzędów, codziennej pracy. Muzykanci sami budowali swoje instrumenty. Są wśród nich skrzypce i ich odmiany, np.: wiola da braccia (ramienna), opierana nie pod brodą tylko niżej – na ramieniu.

Więcej informacji

Film o znaczeniu skrzypiec w muzyce ludowej

Antonio Stradivari zbudował 1116 instrumentów, w tym skrzypce, altówki i wiolonczele.

W 1990 r. na aukcji w Londynie wylicytowano skrzypce – Stradivariusa (zwyczajowa nazwa skrzypiec spod dłuta A. Stradivariego) z 1720 r. za bagatela – 820 000 funtów.

W ratuszu miasta w Cremonie znajduje się muzeum lutnicze. W jednej z gablot wystawione są skrzypce Stradivariego z 1715 r. Przez kilka minut dziennie gra na nich kurator wystawy. Dzięki temu instrument utrzymuje właściwą kondycję.

Nie każdy wie, że na skrzypcach grywał w wolnych chwilach genialny fizyk Albert Einstein (1879–1955).

Propozycja dla uczniów

Mali konstruktorzy

Konstrukcja własnych skrzypiec i smyczka przy pomocy kartonów (deka górna, deka dolna, boczki), rolki po folii (gryf), nitek (struny) i kawałka patyka.

Wykonanie:

Odrysowujemy podwójny kształt skrzypiec i proporcjonalnie mniejszą część łączącą obie części instrumentu z szablonu nauczyciela na karton i malujemy brązową, żółto-złotą lub ciemnoczerwoną farbą. Rolkę po folii spożywczej malujemy z jednej strony na czarno, z drugiej w kolorze instrumentu. Po wyschnięciu skleamy – z pomocą nauczyciela, najlepiej klejem na gorąco – części tak, aby powstał korpus instrumentu. W górną część wbijamy nieco rolkę, podklejając ją dla trwałości. Na samej górze gryfu doklejamy zwinięty kawałek kartonu – imitacja ślimaka, a po prawej i lewej stronie przyklejamy po dwa koreczki (np. z patyków lub korków od butelki). Od ślimaka prawie do 3/4 instrumentu doklejamy 4 grube nitki/włóczki.

Do posłuchania:

Aria na strunie g z III suitu orkiestrowej Jana Sebastiana Bacha jest uważana za jedną z najpiękniejszych melodii napisanych przez Bacha. To spokojna opowieść, w towarzystwie miarowo krocącego basu. Prowadzącym ją pierwszym skrzypcom towarzyszą drugie skrzypce i altówki, wplatające swoje dopowiedzenia na długich dźwiękach melodii. Można słuchać kompozycji pod koniec pracowitego dnia w szkole, w celu relaksacji i odprężenia: dla uspokojenia emocji, wyciszenia uczniów. Nauczyciel może zaproponować pracę plastyczną inspirowaną utworem.

„Koncert kwartetu” – do kwartetu g- moll, op. 74 Josepha Haydna

Zabawa – aktywne słuchanie muzyki, ma na celu ukazanie specyfiki brzmienia wybranych instrumentów strunowych, w tym skrzypiec. Gra na skonstruowanych wcześniej instrumentach, przybliży uczniom sposób gry na nim. Zabawa kształci poczucie rytmu oraz poczucie tempa utworu. Przez zabawę dzieci doświadczają różnice w tempie i dynamice utworu i skonstruowanej dynamiki utworu.

Uczniowie ustawiają krzesła w półkołu. Nauczyciel dzieli klasę na 4 grupy:

Grupa 1 – skrzypce I

Grupa 2 – skrzypce II

Grupa 3 – altówki

Grupa 4 – wiolonczele

Zadaniem grup będzie gra w kwartecie smyczkowym, który wykona fragmenty 2 kontrastujące ze sobą części Kwartetu g-moll op. 74. (allegro i largo assai)

Przebieg:

GRUPY I, II, III

- Lewa ręka uniesiona na wysokości barku trzyma skrzypce lub altówkę, głowa jest lekko pochylona, tak by oprzeć się stabilnie o instrument.
- Prawa ręka na poziomie klatki piersiowej, trzyma smyczek.
- W lewej ręce poruszają się tylko palce po strunach.
- Prawa ręka naśladuje ruchy smyczka, raz w górę, raz w dół, czasem dynamicznie, a czasem delikatnie.

GRUPA IV

- Uczniowie siadają do wiolonczel. Lewa ręka gra na strunach na wysokości pomiędzy twarzą a klatką piersiową, natomiast prawej ręce trzymają smyczek.
- Uczniowie poruszają poziomo prawą ręką naprzemiennie raz w lewo, raz w prawo.

Dyrygent:

- Rolą nauczyciela jest poprowadzenie kwartetu smyczkowego i dyrygowanie nim.
- Jeśli nauczyciel dostrzega taką możliwość, wybiera chętne dzieci do pełnienia roli dyrygenta, sam zaś zajmuje miejsce w zespole kameralnym.
- Nauczyciel zwraca uwagę na dynamiczny i skoczny charakter pierwszej części utworu, przypominający galop.
- Nauczyciel zwraca uwagę na charakter części drugiej utworu – która jest spokojna, nastrojowa, jak wolny spacer.

Gdy utwór będzie w dynamice:

- *forte* (głośno), uczniowie wykonują zamaszyste, aktywne ruchy smyczkiem, możliwe delikatne poruszanie tułowiem;
- *piano* (cicho), uczniowie wykonują małe ruchy smyczkiem, lekko kulą się na krzesłach.

Link do utworu

Flet poprzeczny (z włoskiego *flauto*) – inaczej wielki, należy do instrumentów dętych drewnianych. Dźwięk powstaje wskutek skierowania na wargę instrumentu strumienia powietrza. Jak nazwa wskazuje, na flecie gra się poprzecznie – odmiennie do fletu prostego, który układamy prosto przed sobą). Jest to bardzo stary instrument azjatycki, który w Europie pojawił się w XII w. W muzyce artystycznej świetność fletu poprzecznego przypada na okres od końca XVI w. Flet ma szeroką skalę brzmieniową, dlatego obok skrzypiec doskonale sprawdza się w prowadzeniu melodii najczęściej w orkiestrach i zespołach kameralnych. Odmianą fletu poprzecznego jest flet piccolo, inaczej pikulina. Jest mniejszy od poprzecznego i posiada jeszcze wyższą skalę brzmienia i dźwięk wyjątkowo przenikliwy i ostry. W orkiestrze pierwszy raz wystąpił w XIX w. Zawsze słyszalny, dlatego w utworach orkiestrowych wykonuje najwyższe partie.

Więcej informacji o flecie poprzecznym

Ciekawostki

Papuasi, pierwotny lud Nowej Gwinei, uważał flet za instrument typowo męski. Mężczyzna, który nie potrafił na nim grać, uważany był w środowisku współplemieńców za oferę.

Pajączek – zabawa muzyczna według Batti Strauss.

Początkowo tylko zabawa ruchowa z recytacją, po osłuchaniu się z utworem wprowadzenie instrumentów.

Biegnie, biegnie, biegnie siup: cyk-cyk-cyk-cyk-cyk / trójkąt
 biegnie, biegnie, biegnie siup: dzyń-dzyń-dzyń-dzyń-dzyń / dzwoneczki całość x4
 Taki zły, taki zły, taki zły!: klap-klap-klap z 4 drewnianka / kastaniety
 I naprawia z prawej strony, z prawej strony już!: pac-pac-pac-pac-pac-pac-pac-pac / tamburyn
 I naprawia z lewej strony, z lewej strony już!: bum-bum-bum-bum-bum / bębenek

Fortepian (z włoskiego *pianoforte*) to instrument strunowy – klawiszowy. Twórcą instrumentu był włoski konstruktor klawesynów Bartolomeo Cristofori Pastoforii, który zgodnie z naturą wynalazku nazwał go pianoforte. W fortepianie struny rozpięte na stalowej ramie uderzane są młoteczkami obciążonymi filcem. Naciśnięcie klawisza powoduje uderzenie młoteczka w strunę, przenosząc jednocześnie dynamikę uderzenia w klawisz. Rozpiętość klawiszy: fortepian salonowy 7 1/4 oktawy (88 dźwięków), fortepian koncertowy 8 oktaw (97 klawiszy). Najwięcej oktaw (10) mają organy.

- W 1935 r. w Londynie został zbudowany największy fortepian świata. Instrument waży 1,4 tony i ma 3,55 metra długości.
- Typu fortepianów: gabinetowy, salonowy, koncertowy i wielki koncertowy o długości 3,1 metra.
- Fortepian jest instrumentem strunowym, jak również perkusyjnym, ponieważ młoteczki znajdujące się w środku skrzydła fortepianu uderzają o struny.

Propozycja dla uczniów

Prezentacja gry gamy C-dur przez nauczyciela na znajdującym się w szkole instrumencie klawiszowym (pianinie lub keyboardzie). Próby grania gamy przez uczniów.

Trąbka (z włoskiego *tromba*) jest instrumentem najszybszym i najwyżej grającym instrumentem z rodziny blaszanych. Popularny był już w starożytności, wówczas trębacz grał na nim sygnały oraz fanfary. Posiada szeroką skalę melodyczną, brzmienie instrumentu jest metaliczne, o charakterze łagodnym w dolnej skali, a silniejszym jasnym w górnych rejestrach. Muzycy do gry na trąbce często używają tłumika, który powoduje wyciszenie dźwięku, zmianę barwy, a także umożliwia ćwiczenie na instrumencie w domu.

Film o instrumencie

Więcej informacji o trąbce

Propozycja dla uczniów

Zabawa ruchowa utrwalająca poznane instrumenty, w tym trąbkę do popularnej piosenki *Jestem muzykantem – konszabelantem*:

Każda zwrotka jest taka sama, zmienia się tylko instrument.

Jestem muzykantem, konszabelantem

My – muzykanci, konszabelanci

Ja umiem grać,

my umiemy grać

Na gitarze

Na gitarze

(śpiewa sam nauczyciel)

(śpiewają uczniowie, wskazując na siebie)

(nauczyciel)

(uczniowie)

(nauczyciel naśladuje gestem grę na instrumencie)

(uczniowie powtarzają za nauczycielem)

Pierwszy refren:

A gitara plu-um, plu-um, a gitara plu-um, plu-um

A gitara plu-um, plu-um, na gitarze gram!

Drugi refren:

A na skrzypcach skrzypu-skrzypu (...) a na skrzypcach gram! (przy śpiewaniu maszerujemy po obwodzie koła, naśladując rękoma gest grania na skrzypcach)

Trzeci refren:

a na flecie: fiju-fiju (...) ja na flecie gram!

Czwarty refren:

A na trąbce tra-ta-ta-ta (...), ja na trąbce gram!

Zabawę prowadzimy do wyczerpania się instrumentalnych pomysłów dzieci.

Do posłuchania: J. Haydn – Koncert na trąbkę

KĄCIK FOLKLORYSTYCZNY

nasza
Szkota

KĄCIK FOLKLORYSTYCZNY

Polska muzyka ludowa jest niezwykle różnorodna. Nasz kraj dzieli się na różne regiony, czyli obszary ujednolicone pod względem kulturowym, dzięki czemu polski folklor jest tak bogaty. Warto uzmysłwić uczniom, że muzyka ludowa była początkiem wszystkich rodzajów i gatunków muzyki. Dlatego nazywa się ją także „muzyką źródeł”. Jeśli dzieci nauczą się z tych źródeł korzystać, uda się obalić stereotyp traktujący muzykę ludową jako gorszą. Przecież już w XIX w. inspirowali się nią nasi najwięksi kompozytorzy – z Chopinem na czele!

Mieszkańcy niektórych krajów europejskich ubierają się podczas świąt lub ważnych wydarzeń państwowych w stroje charakterystyczne dla regionu, z którego pochodzą. U nas zwyczaj ten panuje tylko w kilku miejscach.

W trzeciej klasie można także z powodzeniem poszerzać horyzonty poznawcze uczniów przybliżając im kulturę muzyczną różnych krajów Europy i świata. Poprzez ciekawe informacje, przykłady utworów do słuchania, zabawę oraz taniec, uczniowie mogą odbywać muzyczne podróże poznając różne miejsca na świecie zróżnicowane pod względem kulturowym. Poza dostarczeniem nowych wiadomości jest to także okazja do pracy wychowawczej – kształtowania postaw: otwartości, tolerancji, szacunku dla odmienności itp.

REGIONY

Wielkopolska

Wielkopolska jest jednym z najstarszych regionów naszego kraju. Jest kolebką Państwa Polskiego, związaną z pochodzeniem pierwszych Piastów.

Tańce wielkopolskie są bardzo zróżnicowane, choć nie tak żywiołowe jak w innych regionach. Najbardziej znane to: wiat, walcerek, przodek, chodzony, z którego wywodzi się polonez.

Instrumenty ludowe, na których grają wielkopolskie kapele, to:

- dudy – instrument dęty składający się z worka, miecha i dwóch piszczałek (często błędnie nazywany kobzą, która jest instrumentem strunowym);
- kozioł – instrument dęty trochę większy od dud, którego worek wykonany jest z koziej skóry wraz z sierścią;
- skrzypce – wykonywane ręcznie na wzór instrumentu orkiestrowego;
- mazanki – kształtem podobne do skrzypiec, wydrążone z jednego kawałka drewna, posiadające trzy struny wydające wysokie dźwięki;
- basy – duży instrument strunowy kształtem podobny do skrzypiec, posiadający trzy lub cztery struny, które pociera się smyczkiem;
- maryna – odmiana basów, posiadający trzy struny, wyposażony dodatkowo w blaszane talerzyki umieszczone na górnym końcu, które wydają dźwięk podczas uderzania dolną częścią instrumentu o podłoże;
- bęben – w różnych odmianach i wielkościach.

Zwyczaje i obrzędy

- Odpust w dniu św. Marcina, 11 listopada – związany jest z wypiekiem drożdżowych rogali z nadzieniem makowo-migdałowym, na pamiątkę rozdawania w tym dniu pożywienia ludziom ubogim, by mogli najeść się do syta.
- Podkoziołek – we wtorek poprzedzający Środę Popielcową, młodzież spotykała się na zabawie w gospodzie. Dziewczęta podczas tańca rzuciły pieniądze pod figurkę kozła stojącego na talerzu. O północy rozsypywano popiół i zabawa się kończyła.

Mazowsze

Jest to obszar w Polsce centralnej, w skład którego wchodzi sześć regionów, z których najbardziej charakterystycznymi są: Łowicz, Kurpie Zielone i Kurpie Białe.

Tańce z Mazowsza są bardzo różnorodne i jest ich bardzo dużo. Do najbardziej znanych należą: mazur, polka trambłanka (polka-trzęsionka, o mazurowym charakterze, liczona na 3), stara baba, fafur.

Instrumenty ludowe powszechne na Mazowszu:

- skrzypce, basy, bęben – często wyposażony dodatkowo w talerz lub trójkąt;
- klarnet – instrument dęty drewniany;
- ligawka – trąbka drewniana w kształcie rogu;
- cymbały – instrument składający się z poziomo położonych strun naciągniętych na płaskim pudle rezonansowym, w które uderza się pałeczkami;
- harmonia – instrument dęty składający się z dwóch klawiatur guzikowych oraz miecha – na Mazowszu charakterystyczną odmianą była harmonia pedałowa.

Zwyczaje i obrzędy

- Kurek dyngusowy – na przystrojonym wózku stawiano kogucika, najpierw żywego, potem wypchanego lub z ciasta albo z gliny, czy też wyciętego z deski. Obwożono go od domu do domu. W zamian za życzenia gospodarze dawali kogutkowi drobne datki, najczęściej spożywcze.
- Palmy kurpiowskie – charakterystyczne kilkumetrowe palmy obnoszone na Kurpiach w procesji podczas Niedzieli Palmowej.
- Wycinanki łowickie – kolorowe, w trzech formach: okrągłe (gwiozdy), prostokątne (kodry), pionowe (tasiemki), naklejane na kafle pieca, belki stropowe i ściany, a później na białe kartki.
- Wycinanki kurpiowskie – czarne, bardzo misterne, wycinane nożycami do strzyżenia owiec, wieszane w oknach jako zazdrostki.

ZABAWY LUDOWE

UCIEKŁA MI PRZEPIÓRECZKA (Mazowsze)

Zabawa ze śpiewem. Dzieci ustawiają się w szeregach po czworo–sześcioro, podają sobie ręce. Prowadzący wyznacza chłopca i dziewczynkę do gonitwy. Dzieci goniące się nie śpiewają.

Uciekła mi przepióreczka

melodia ludowa

U - cie - kła mi prze - pió - re - czka w pro - so, a ja za nią,

5 nie - bo - ra - czek, bo - so. Trze - ba by się pa - ni ma - tki

9 spy - tać, czy po - zwo - li prze - pió - re - czkę schwy - tać.

1. Uciekła mi przepióreczka w proso,
a ja za nią, nieboraczek, boso.
Trzeba by się pani matki spytać,
czy pozwoli przepióreczkę schwytać.
2. A chwytajże, mój syneczku, chwytaj,
jeno się jej pióreczek nie tykaj.
Nie chwytaj jej za te złote piórka,
bo to moja ukochana córka.
3. A jakże ją, pani matko, chwytać,
aby się jej pióreczek nie tykać?
A nastawże, mój syneczku, sieci,
to ci sama przepióreczka wleci.

Opis tańca:**Zwrotka:**

- takty 1–3 Dzieci stoją w szeregach. W takcie trzecim wykonują z rytmicznym przytupnięciem ćwierć obrotu w prawo (proso), wobec czego ustawienie w kolumnie zmienia się i dzieci znowu podają sobie ręce. Para uczestnicząca w gonitwie będzie biegać teraz innymi ścieżkami.
- takty 4–6 Przy drugim przytupnięciu (boso) – ponownie ćwierć obrotu w prawo, podanie rąk innym dzieciom, zmiana w ustawieniu kolumny i nowa trudność dla goniących się.
- takty 7–9 Ponowna zmiana w ustawieniu (spytać) w prawo.
- takty 10–12 Powrót do ustawienia początkowego (chwycić). Jeśli chłopcu udało się w tym czasie złapać dziewczynki, nie przerywamy zabawy, lecz następuje pomiędzy parą zmiana ról.
- Refren: Podczas refrenu nie ma zmian w ustawieniu kolumny. Wszyscy stoją na swoich miejscach i śpiewają. Można w tym czasie puścić ręce i położyć je na biodrach, śpiewając lekko odwracać się raz w prawo, raz w lewo.

Przebieg zabawy podczas dalszych zwrotek jest taki sam. Do gonitwy należy wyznaczyć inną parę dzieci.

KONIK (region kurpiowski)

Ze względu na męczący krok dzielimy dzieci na chór i tancerzy lub najpierw śpiewamy piosenkę stojąc, a później tańczymy.

Konik melodia ludowa

1. Drepce konik, drepce, do stajenki nie chce.
Żeby do Marysi, podskoczyłby jeszcze. 2x
2. W podwóreczku małym studzieneczka stoi.
Kto jedzie, to jedzie, konika napoi. 2x
3. Siwy konik, siwy, uzdeczka jedwabna.
Czy duża, czy mała, kurpianeczka zgrabna. 2x

Opis tańca

I wersja:

Taniec o charakterze korowodowym. Wszystkie pary podają sobie ręce, tworząc jeden szereg, i za prowadzącym posuwają się „węzem” w różnych kierunkach po sali krokiem biegu w rytmie ósemek, podnosząc nogę – nieobciążoną, zgiętą w kolanie pod kątem prostym z tyłu (inna wersja: podnosząc wysoko kolana). Urozmaicenie tego biegu polega na przebieganiu pod rękami ostatniej dwójki tancerzy lub też pod rękami pary tancerzy, którzy specjalnie oderwali się od reszty i biegną naprzeciw „węża”.

II wersja:

Pary stoją w rozsypce. Pierwszą zwrotkę śpiewają stojąc w miejscu. Na początku II zwrotki pary podnoszą podane ręce. Wyznaczona para rozpoczyna bieg „konika” ćwierćnutami. Biega przebiegając pod „bramkami”. Para, pod której „bramką” przebiegła, dołącza się. Wąż ze wszystkich par kończy zabawę.

Śląsk

Region ten dzieli się na trzy mniejsze, z których najbardziej kojarzony jest Górny Śląsk.

Tańce śląskie reprezentuje przede wszystkim trojak. Tańczy się także waloszka, czyli walczyka, a także tańce chodzone i mazurkowe (tzw. tyroliny). Charakterystyczna jest też mnogość tańców tzw. zabawowych, z których najpopularniejsze, to: grozik, mietlorz, gołąbek, kokotek, diobolek.

Instrumenty ludowe charakterystyczne dla folkloru śląskiego:

- Skrzypce, basy, bębenek, klarnet, harmonia, trąbka – instrument dęty blaszany.
- Przy kopalniach istnieją do dziś orkiestry dęte górnicze.

Zwyczaje i obrzędy

- Dzień Świętej Barbary – patronki górników. 4 grudnia rano mieszkańcy Śląska odświętnie ubrani, przy dźwiękach orkiestry udawali się do kościoła, a po mszy brali udział w mianowaniu nowych rębaczy. Obchody kończyła huczna zabawa.
- Prządki – przędzenie lnu na kołowrotkach lub wrzecionach.
- Skubaczki – darcie pierza.
- Późną jesienią i zimą gospodynie i dziewczęta zbierały się na wspólne przędzenie oraz na darcie pierza. Zabawiano się wtedy opowiadaniem różnych historii i legend oraz śpiewaniem. Była to także okazja do psot i figli w wykonaniu młodych kawalerów. W ostatni wieczór prądek często organizowano zabawę taneczną, czyli siudowajkę.
- Maje – w nocy z 30 kwietnia na 1 maja stawiano iglaste drzewka przybrane kolorowymi wstążkami i bibułą. Najczęściej ustawiali je kawalerowie pod oknami panien na wydaniu.

TROJAK

śląski taniec ludowy

Trojak – taniec ludowy wywodzący się ze Śląska. Tańczy się go trójkami: 1 tancerz i 2 tancerki (tancerz stoi w środku pomiędzy tancerkami).

Ma dwa tempa: wolne w metrum trzy czwarte (walczyk), szybkie w metrum dwie czwarte (polka).

Podczas nauki tańca należy zwrócić uwagę na charakterystyczną zmianę tempa w utworze.

Melodia może być wykorzystana w edukacji matematycznej (karta pracy nr 6).

1. Nauka tańca

Ustawienie – trójkami, chłopiec w środku, dziewczynki po bokach; trójka za trójką.

ZWROTKI: 15 taktów

1 takt: na raz krok prawą nogą w prawą stronę, na dwa, trzy – przeniesienie lewej nogi skrzyżnie przed prawą w powietrzu, lekko nad podłogą

2 takt: jw., ale lewą nogą w lewą stronę; w 16 takcie przytup

REFREN 1:

Dziewczynki trzymają za ręce chłopca i, wykonując 6 kroków, „nawijają się” w kierunku chłopca, potem wszyscy wykonują przytup, następnie dziewczynki sześcioma krokami „odwijają się” na zewnątrz i znów wszyscy razem wykonują przytup. Całość się powtarza.

REFREN 2:

Chłopiec z dziewczynką z prawej strony tworzą haczyk pod prawe ręce i obracają się 14 podskokami z nogi na nogę, w tym czasie druga dziewczynka klaszcze rytmicznie. W drugiej połowie refrenu zmiana – dziewczynka z lewej wykonuje z chłopcem haczyk, a dziewczynka z prawej – klaszcze

REFREN 3:

Trójki naprzemiennie – pierwsza w prawo, druga w lewo, trzecia w prawo... itd. – przesuwają się cwałem bocznym, czterema krokami cwału, a następnie przytupują w miejscu 1, 2, 3, i znowu 1, 2, 3.

Następnie cwał: cztery kroki – w drugą stronę, tak, aby trójki wróciły na swoje miejsca na środku, i znów dwa razy po trzy przytupy.

Następnie cztery kroki cwału w drugą stronę – pierwsza w lewo, druga w prawo itd. – i przytupy 1, 2, 3, i znów 1, 2, 3.

Następnie cwał – cztery kroki – w drugą stronę, tak, aby trójki wróciły na swoje miejsca na środku, i znów dwa razy po trzy przytupy.

2. Zabawa w kole

Uczniowie siedzą w kole i w rytm melodii trojaka klaszczą w dłonie. Na części utrzymanej w wolnym tempie dzieci klaszczą kolejno w dłonie (każde dziecko trzy razy), przy zmianie tempa na szybsze następuje zmiana: dzieci klaszczą zgodnie z pulsem melodii, w nieco szybszym tempie niż wcześniej.

Przed wykonaniem ćwiczenia nauczyciel pokazuje dzieciom, jak należy je wykonać. Trzeba także zrealizować wspólnie z dziećmi próbę zmiany tempa.

3. Akcentowanie

Nauczyciel dzieli dzieci na dwie grupy. Jedna grupa gra na bębenkach, druga na dREWienkach (clawesach). W czasie pierwszej zwrotki grupa pierwsza wykonuje rytm ćwierćnotowy, a druga (clawesy) rytm zaznaczony na żółto. Podczas refrenu grupy się zamieniają.

1. Przed wykonaniem ćwiczenia nauczyciel przygotowuje dzieci do jego wykonania.

Prosi grupę pierwszą, by wykonała rytm ćwierćnotowy, wypowiadając słowa: „bum, bum, bum”, po czym

w ciszy przeczekala rytm drugiej grupy, zaznaczony żółtym kolorem (nauczyciel wskazuje ciszę gestem przyłożonego palca wskazującego do ust).

Nauczyciel w taki sam sposób wykonuje ćwiczenie z grupą drugą. Prosi (przykładając palec do ust), by grupa druga przeczekala rytm ćwierćnotowy oraz wykonała rytm zaznaczony kolorem żółtym, wypowiadając słowa: „bum, bum, bum”.

2. Nauczyciel prosi, by grupy wykonały ćwiczenie tak jak poprzednio, ale dokładając gest: grupa pierwsza – klaśnięcie prawą dłonią w lewą dłoń, grupa druga – uderzenie dwóch palców (wskazującego i środkowego) o układ tych samych palców lewej ręki.

3. Poszczególne grupy ponownie wykonują ćwiczenie, pokazując przeciwiczone wcześniej gest. Tym razem uczniowie odgłosy wypowiadają w myślach.

Po wykonaniu ćwiczeń przygotowujących do ćwiczenia właściwego poszczególne grupy wykonują proponowane ćwiczenie na bębenkach oraz clavesach.

Nauczyciel podczas wszystkich ćwiczeń pomaga grupom, wykonując gest w kierunku grupy, która ma wykonać akompaniament.

Trojak

śląski taniec ludowy

POLONEZ

Figury zostały zaproponowane do melodii chodzonego *Kiedy będzie słońce i pogoda*

Krok podstawowy – 3 kroki w przód: pierwszy wydłużony, dwa mniejsze

Przykłady figur:

- Figura I Pary poruszają się krokiem polonezowym po kole, chłopiec z lewej strony, dziewczynka z prawej, na zewnątrz.
- Figura II Pierwsza para prowadzi środkiem sali, para za parą.
- Figura III Pary rozchodzą się – para w prawo, para w lewo.
- Figura IV Pary po figurze III łączą się po drugiej stronie sali w czwórki. Czwórki idą środkiem sali.
- Figura V Po figurze III pary z prawej strony tworzą mostek, pary z lewej strony wchodzi pod mostek, partner „osłania” partnerkę z tyłu ręką. Po drugiej stronie sali zmiana – mostek tworzą teraz pary z lewej strony.
- Figura VI Po figurze II wszystkie pary tworzą tunel, do którego wchodzi pary po kolei – od pierwszej (para wchodzi do tunelu na 1 w takcie). Para wychodząca z tunelu na końcu tworzy znowu tunel.
- Figura VII jw. ale pary do tunelu wchodzi od końca (najpierw ostatnia para).

Figury można zestawiać dowolnie. Ich ilość zależy od ilości par i inwencji nauczyciela.

KUJAWIAK

Choreografia do piosenki *To kujawiak*

Krok kujawiaka: w jednym takcie trzy wolne kroki

Wstęp: ustawienie pojedynczo po kole, z wstążką w obydwu rękach.

1 zwrotka: 8 t. – krokiem kujawiaka po kole, w ostatnim takcie zwrot twarzą do koła.

refren: 8 + 8 t. – kołysanie na boki – kolebanie (na każde 1 w takcie przeniesienie ciężaru ciała na jedną nogę, w następnym takcie – na drugą), wstążka szeroko, w ostatnim takcie dzieci tworzą pary

2 zwrotka: 8 t. - dzieci w parach podają sobie ręce, 4 t. pary wchodzą do koła (tyłem-przodem) 4 wolne kroki – w każdym takcie jeden krok, 3 t. na zewnątrz koła – 3 wolne kroki, w ostatnim takcie tworzą znów jedno, duże koło.

Refren: 8 + 8 t. – kołysanie na boki - kolebanie (na każde 1 w takcie przeniesienie ciężaru ciała na jedną nogę, w następnym takcie – na drugą), wstążka szeroko, w ostatnim takcie dzieci tworzą pary.

3 zwrotka: 4 t. – pary idą po kole, podane ręce wewnętrzne, druga ręka szeroko rozciąga wstążkę, 4 t. – pary tworzą kółeczka i obracają się w miejscu, w ostatnim takcie tworzą znów jedno, duże koło.

Refren: 8 + 8 t. kołysanie na boki – kolebanie (na każde 1 w takcie przeniesienie ciężaru ciała na jedną nogę, w następnym takcie – na drugą), wstążka szeroko, w ostatnim takcie dzieci tworzą pary

Zakończenie: dzieci ustawiają się parami, nie trzymając się za ręce, przodem do siebie, w ostatnim takcie kłaniają się sobie wzajemnie.

► ELEMENTY KULTURY LUDOWEJ WYBRANYCH KRAJÓW

W trzeciej klasie można z powodzeniem poszerzać horyzonty poznawcze uczniów przybliżając im kulturę muzyczną różnych krajów Europy i świata. Poprzez ciekawe informacje, przykłady utworów do słuchania, zabawę oraz taniec, uczniowie mogą odbywać muzyczne podróże poznając różne miejsca na świecie zróżnicowane pod względem kulturowym. Poza dostarczeniem nowych wiadomości jest to także okazja do pracy wychowawczej – kształtowania postaw: otwartości, tolerancji, szacunku dla odmienności itp.

Hiszpańska muzyka ludowa jest bardzo zróżnicowana: w zależności od regionu preferowany jest inny gatunek. Flamenco jako przykład hiszpańskiej muzyki ludowej pochodzi z Andaluzji.

Flamenco to muzyka, w której mieszają się egzotyczne wpływy odległych krajów i czasów. Nazwa tańca pochodzi od hiszpańskiej nazwy ptaka flaminga. Według tej teorii tancerze podczas tańca przybierają pozy podobne do tych ptaków. Charakterystyczny kobiecy strój do flamenco to długa suknia z falbanami, szeroka chusta i specjalne buty do stepowania, podbite gwoździkami na palcach i na obcasie. Gorący hiszpański charakter tańca oddaje wachlarz w dłoniach tancerki. Instrumentami, na których gra się muzykę flamenco, są: gitara, cajn, darbuka, flet drewniany, kastaniety, bęben obręczowy daf i palmas, czyli dłonie, którymi na dwa różne sposoby wykłaskiwany jest rytm. Tancerka często wybija rytm na kastanietach. Innymi tańcami wywodzącymi się ze słonecznej Hiszpanii są m.in. bolero, fandango, paso doble. Ten ostatni przypomina taniec torreadora z bykiem.

XIX-wieczni kompozytorzy inspirowali się hiszpańskim folklorem. Byli wśród nich: Marcel Ravel i George Bizet. Co ciekawe, *Bolero* Ravela jest przykładem tańca fandango.

Nauka podstawowego kroku passo doble do II suity G. Bizeta z opery *Carmen*

Krok podstawowy:

PARTNER

PARTNERKA

1. Prawa noga w bok
2. Lewą nogę dostawić do prawej
3. Prawa noga w bok
4. Lewą nogę dostawić do prawej

1. Lewa noga w bok
2. Prawą nogę dostawić do lewej
3. Lewa noga w bok
4. Prawą nogę dostawić do lewej

Krok po kole:

PARTNER

PARTNERKA

1. Prawa noga w przód
2. Lewa noga w przód
3. Prawa noga w przód
4. Lewą nogę dostawić do prawej

1. Lewą nogę w przód
2. Prawą nogę w przód
3. Lewą nogę w przód
4. Prawą nogę dostawić do lewej

Link do utworu

Przydatne linki [1] [2] [3]

Rosyjską muzykę ludową charakteryzuje wielogłosowość. Główne instrumenty: rogi, flet, dudy, bałajka, skrzypce, harmonia, harmonijka ustna, drumla¹. Gatunki, przez które nogi same rwą się do tańca, to skoczne: kozaki – charakteryzujące się dużą ilością przysiadów, podskoków, wymachów nóg do przodu; korowody – taniec ze śpiewem w kręgu; czeczotka – rosyjskie stepowanie w butach łapciach i przy akompaniamencie stepowania czy nastrojowa beriozka, w której tancerki wydają się unosić nad ziemią.

¹ Źródło: <http://altao.pl/artykuly/rosyjska-muzyka-ludowa.htm>

Zabawa „Wesoło i smutno” inspirowana rosyjskim tańcem ludowym do utworu *Kazaczok* według Batti Strauss

Uczniowie stoją w parach naprzeciwko siebie.

Część A

- 2 tupnięcia (raz jedną, raz drugą nogą) i 3 klaśnięcia w ręce partnera ×5
- głośne krzyknięcie: raz, dwa, trzy – uniesienie rąk
- przysiad i wyprost, trzymając się za ręce ×3
- głośne krzyknięcie: raz, dwa, trzy – ustawienie w większym kółku (np. 4–6 osób)
- skoczny i wesoły taniec w korowodzie

Część B:

- 2 tupnięcia (raz jedną, raz drugą nogą) i 3 klaśnięcia w ręce partnera ×3
- głośne krzyknięcie: raz, dwa, trzy – uniesienie rąk
- przysiad i wyprost, trzymając się za ręce ×3
- głośne krzyknięcie: raz, dwa, trzy – ustawienie w większym kółku (np. 4–6 osób)
- uczniowie idą po kole smutni, ze spuszczonej głowami, lamentują

Część A

- 2 tupnięcia (raz jedną, raz drugą nogą) i 3 klaśnięcia w ręce partnera ×3
- głośne krzyknięcie: raz, dwa, trzy – uniesienie rąk
- przysiad i wyprost, trzymając się za ręce ×3
- głośne krzyknięcie: raz, dwa, trzy – ustawienie w większym kółku (np. 4–6 osób)
- skoczny i wesoły taniec w korowodzie

Część B: powtórzyć identycznie

zakończenie:

- 2 tupnięcia (raz jedną, raz drugą nogą) i 3 klaśnięcia w ręce partnera ×3
- głośne krzyknięcie: raz, dwa, trzy – uniesienie rąk

Muzyka ludowa Meksyku to m.in. Mariach (nazwa ta oznacza także pojedynczego artystę muzykiludowej). Ich znak rozpoznawczy to wielkie sombrera (często wykorzystane podczas tańca, muzycy wymachują nimi) i czarne stroje ze srebrnymi ozdobami. W składzie występują takie instrumenty jak: skrzypce, różne odmiany gitary, mandoliny i trąbki. Rdzennie meksykańskimi gatunkami instrumentów są m.in. marakasy, piszczalki i bębny. Kobiety strój meksykańskiej tancerki ludowej to wyjątkowo barwna suknia z falbanami.

Tańce to muzyczna opowieść o salonowych manierach. Podczas zalotów, w parze lub w korowodzie, mężczyzna zawsze odgrywa postać torreadora, a kobieta – nieobliczalnego byka. Większość tańców wzbogaca ekspresja cygańsko-indiańskich pełna przytupów i stepowania.

Właśnie z Meksyku pochodzą piniaty (to ludowy zwyczaj bożonarodzeniowy, występujący w krajach latynoamerykańskich – zabawa polega na rozbiciu przygotowanej wcześniej kolorowej kuli wypełnionej słodyczami, których uczestnicy starają się zebrać jak najwięcej), coraz częściej spotykane w Polsce w czasie zabaw urodzinowych.

Jednym z tańców ludowych występujących w Meksyku, a wywodzącym się z Kuby, jest danzon. Arturo Marquez, żyjący meksykański kompozytor zainspirowany ludowym folklorem, napisał cykl 8 danzonów.

Zabawa ruchowa „Meksykańska fala” z wykorzystaniem chusty animacyjnej do utworu *Huapango* Jose Pabla Moncaya (XX w.)

Uczniowie dokładnie naciągają chustę. Pierwsza wyznaczona osoba – może nią być nauczyciel – kuca i wstaje, po niej kolejna osoba, do momentu wykonania czynności przez wszystkich uczestników w kole. Wykonujemy kilka okrążeń, aby zabawa była miłym przerwaniem w trakcie zajęć. Do ćwiczenia można dołączyć rytmiczny okrzyk „Mariachi” albo „Ole!”.

Do posłuchania [1] [2]

Zabawa muzyczna inspirowana metodą Aktywnego Słuchania Muzyki B. Strauss – „Taniec jesiennych liści” do meksykańskiej melodii ludowej *La Raspa*

Uczeń:

- doskonalą poczucie pulsu poprzez rytmiczne wymienianie się liściem/woreczkiem,
- integruje się z innymi,
- rozwija dykcję,
- dowiaduje się, czym jest forma muzyczna,
- poznaje zasady budowy utworu trzyczęściowego AB,
- uzupełnia kompozycję rytmiczną w formie AB,
- słucha i analizuje utwor muzyczny o schemacie AB,
- rozpoznaje formę AB

Ustawienie w kole w siadzie skrzyżnym.

Cześć I. Melorecytacja:

Listek mam, tobie dam

Więc go bierz, jeśli chcesz

Listek mam, tobie dam

Więc go bierz, jeśli chcesz

Cześć II. Liść przekazujemy dziecku obok, mówiąc: ja – tobie, ja – tobie...

Wersja w parach: dzieci siedzą w ławkach lub na dywanie naprzeciwko siebie. Symbol jesieni przekazują sobie rytmicznie nawzajem.

Tradycyjna **muzyka cygańska** jest mocno improwizowana, pełna ozdobników, bogata w ekspresję, rubato (wydłużanie lub skracanie tempa według interpretacji muzyka). W zespołach instrumentalnych najczęściej wykorzystywane są skrzypce, cymbały, a także drumla.

Ze względu na swój taneczny, energiczny charakter czardasz – węgierski taniec ludowy – szybko wpisał się w cygańską tradycję muzyczną. Cygańscy muzycy przez częste wykonywanie utworu spopularyzowali taniec². Charakterystyczny wygląd cygańskich muzyków (przede wszystkim kobiet) to barwne stroje, cekiny i kwiaty we włosach).

Propozycja zabawy z wykorzystaniem chusty animacyjnej

Uczniowie trzymają chustę tak, by była naprężona. Krążą wokół niej w rytm fragmentów *Czardasza* V. Montiego. Nauczyciel w celu zwrócenia uwagi zmienia co jakiś czas kierunek.

Link do utworu

² Źródło: <http://wyszehrad.com/film/czardasz-vittorio-montiego>

Muzyka i taniec krajów afrykańskich – związane są ściśle z: pracą, zabawą, walką (polowaniem), świętowaniem czy odpoczynkiem, rytuałami. Jednym z nich było wywoływanie deszczu przez szamanów w czasie suszy z pomocą kija deszczowego. Pierwotną formą muzykowania było tupanie, klaskanie, uderzanie w przedmioty codziennego użytku lub muszle, bębny szczelinowe, patyki. Dzisiejszą podstawą do tańca jest akompaniament bębnów membranowych. Afrykański taniec jest spontaniczny, pełen improwizacji, dynamicznych podskoków, wymachów i wirowania.

Ciekawostka

W afrykańskich kulturach umiejętności taneczne są bardzo istotnym wyznacznikiem wartości człowieka. Nawet wybierani królowie niektórych państw musieli wykazać się umiejętnościami tanecznymi.

Kij deszczowy

Potrzebne materiały:

- rolka po ręczniku papierowym/folii spożywczej,
- gwoździe mniejsze od średnicy rolki,
- młotek,
- kolorowa krepina, inne ozdoby,
- sznurek, taśma klejąca, nożyczki.

Wykonanie:

1. Wbicie gwoździ dookoła rolki w równomiernych odstępach na całej długości tuby.
2. Zamknięcie jednego końca rolki za pomocą krepiny i taśmy klejącej.
3. Wrzucenie ziarenek grochu do ok. 1/4 wysokości rolki.
4. Zaklejenie drugiego końca rolki tak, by nie wysypał się z niej groch.
5. Ozdabianie instrumentu według pomysłów dzieci za pomocą krepiny, ozdób i sznurka.
6. Gotowe! Teraz wystarczy obrócić kij deszczowy i wsłuchać się w wydawane przez niego odgłosy.

Zabawa inspirowana utworem Steve'a Reicha *Drumming* – samodzielne wykonanie bębenków i grzechotek oraz improwizacja muzyczna *Gorąca Afryka*

Potrzebne materiały:

- bębenek to pusta puszka po kawie lub mleku modyfikowanym, pałeczki do ryżu;
- papier kolorowy, sznurek i inne dodatki do dekoracji;
- grzechotki małe plastikowe butelki, pojemniki po jajku niespodziance, wypełnione np. ziarnami kawy, piaskiem, grochem, drobnymi kamyczkami.

Dzieci dekorują wykonane instrumenty według własnego pomysłu.

Improwizacja muzyczna „Gorąca Afryka”

Nauczyciel – dyrygent, dzieli uczniów na trzy grupy instrumentów: bębny z pałeczkami, bębny bez pałeczek (dzieci będą wybijać rytm dłońmi), grzechotki.

Nauczyciel ruchem ręki prowadzi orkiestrę: gra grupa instrumentów, którą wskazuje.

Wskazówki dla nauczyciela: W zabawie

W zabawie należy zwrócić uwagę na zmienność dynamiki i tempa grania (w zależności od gestu nauczyciela).

Urozmaicheniem może być wybranie grupy, która rytmicznie wypowiada sylaby: Ału – je – je, so – to – na, na – ba – ma.

Do posłuchania

1. DUCHY I POTWORY #4, Co Steve Reich przywiózł z Afryki?
2. Lot do Senegambii czyli trochę muzyki z Zachodniej Afryki | Podróże ponadźwiękowe

Country to narodowa i ludowa kultura muzyczno-taneczna Ameryki, która powstała pod wpływem tradycji europejskich, przywiezionych przez społeczność emigracyjną do Stanów Zjednoczonych. Muzyka i taniec country to stara tradycja wiejsko-rolnicza oraz nowa tradycja kowbojska powstająca na farmach i w niewielkich miasteczkach Stanów Zjednoczonych.

Ciekawostka:

Polską stolicą country jest Mrągowo. W mieście organizowany jest Międzynarodowy Festiwal Muzyki Country, zwany „Piknikiem Country”.

Taniec hula, piękne naszyjniki z kwiatów i granie na ukulele – tyle przeciętny człowiek wie o **kulturze wysp hawajskich**. Kiedy się tam pojedzie, warto wiedzieć, co oznacza dany zwyczaj i skąd się wywodzi.

Hawaje to jedyny ze stanów USA, który położony jest na wyspach. Miejsce to jest kojarzone ze słonecznymi plażami, kolorowymi girlandami z kwiatów i gry na ukulele (małym instrumencie strunowo-szarpanym, podobnym do gitary).

Pierwsi Hawajczycy nie znali pisma, ich wiedza, tradycje i obyczaje przekazywane były z pokolenia na pokolenie za pośrednictwem pieśni, dlatego zachowało się ich tak wiele. Najstynniejszy hawajski taniec – był dedykowany bogom.

Wykonawcom (tancerzom i śpiewakom) wtórują tradycyjne instrumenty, np. bęben, piszczałki, grzechotki, i ukulele.

Ciekawostki:

Rdzenni mieszkańcy Hawajów wierzyli w wielu bogów. Mieszkańcy wysp do tej pory wierzą, że w wulkanach żyją nadprzyrodzone istoty.

Przyjeżdżających na wyspy turystów wita i żegna się girlandami (naszyjnikami z kwiatów). Każda z zamieszkałych siedmiu wysp ma własny gatunek kwiatu i określony kolor³.

„Hawajskie przyjęcie” – propozycja zabawy tanecznej (karnawałowej, z okazji dnia mamy)

Uczniowie wraz z nauczycielem przygotowują się do imprezy, samodzielnie wykonują stroje i dekoracje.

Dekoracją w stylu hawajskim są np. pocięta w paski zielona krepa lub rafia (imitujące trawę lub w połączeniu z brązem – tropikalne palmy), kolorowe rozety, balony, nie może zabraknąć napisu „Aloha” (powitania w języku hawajskim), maski, muszle, orzechy kokosowe czy lampiony; na podłodze zamiast dywanów „rozlewa” się morze, w którym pływają kolorowe ryby. Za dekoracje odpowiedzialni są chłopcy.

Dziewczynki przygotowują:

- kolorowe spódnice: pociętą w paski krepinę łączymy ze sobą za pomocą zszywacza i przyczepiamy je do gumki/tasiemki.

³ Informacje o Hawajach i ciekawostki – źródło: <http://www.hawaii.com.pl/kultura-hawajow-zwyczaje-tance-sztuka-walki-kulinaria/>

- kwieciste wianuszki na głowę: wycięte z kolorowej krepiny kwiatki, nawlekamy przez słomki pocięte na 2–3 części.

Propozycje zabaw ruchowych (można zaangażować do zabawy rodziców) przy muzyce hawajskiej:

Lambo – zabawa polega na przejściu tanecznym krokiem pod poprzeczką bez strącenia jej. Nauczyciel wybiera do tej zabawy dwie osoby, które trzymają poprzeczkę. Powinny się wymieniać, aby każdy mógł wziąć udział w zabawie sprawnościowej. Na sygnał nauczyciela poprzeczka obniża swoją wysokość.

Taniec hula – uczestnicy zabawy poruszają się w rytmie tradycyjnej muzyki hawajskiej, wykonując podstawowe gesty, takie jak: tworzenie fal rękoma, kołysanie się, podnoszenie rąk (raz jednej, raz drugiej), obroty wokół siebie, kręcenie młynków itd.

Lambo – zabawa polega na przejściu tanecznym krokiem pod poprzeczką, bez strącenia jej. Nauczyciel wybiera do tej zabawy dwie osoby, które trzymają poprzeczkę. Powinny się wymieniać, aby każdy mógł przejść zabawę sprawnościową. Na sygnał nauczyciela poprzeczka obniża swoją wysokość.

Zabawa muzyczna „Promienie słońca” z wykorzystaniem wyciętych dużych promieni słońca i instrumentów perkusyjnych znajdujących się w szkole

Uczniowie siedzą na dywanie wokół „promyczków” ze swoim instrumentami. Nauczyciel siedzi w środku i pałeczką wskazuje na instrument, który ma grać. W tym samym czasie może grać kilka instrumentów. Uczniowie muszą bacznie obserwować nauczyciela, gdyż kolejne dotknięcie promyczka – pałeczki kończy grę instrumentu.

Zabawa „Skarb Apacza” przybliżająca tradycje i obyczaje Indian

Potrzebne materiały: kolorowy papier, nożyczki, flamastry, szarfy, duża kostka, mapa skarbu, skrzynia/paczka z owocami.

Nauczyciel wita się z uczniami: HOUGH! Rozmawia z dziećmi na temat Indian: gdzie mieszkają, jak żyją, jak się ubierają; pytam co to jest plemię. Następnie dzieli uczniów na trzy grupy/plemiona: Czerwone pióra, Zielone pióra, Żółte pióra.

Tekst losowania grup: Szli Indianie po polanie, szli, śpiewając i wołając: twoje pióro jest zielone, twoje żółte i czerwone.

Wybrane plemiona mają czas na przygotowanie w grupach plemiennych strojów: wycinają i nacinają pióra, ozdabiają opaski w indiańskie wzory, przypinają pióra.

Gdy wszyscy są gotowi, nauczyciel zaprasza wszystkich do gry. Przedstawia planszę wykonaną na dywanie z kolorowych szarf (czerwonych, zielonych i żółtych). Tłumaczy, że uczniowie będą pionkami. Rzucają kostką po kolei i przeskakują tyle szarf, ile oczek wyrzucili. Jeżeli staną na szarfi swojego plemienia, mogą się ruszyć do przodu o dodatkowe oczko. Jeżeli dziecko stanie na polu oznaczonym niebieską szarfą, wykonuje dodatkowe zadanie.

Na samym końcu trasy jest wioska Indian, gdzie znajduje się mapa „skarbu Apacza” (przygotowana wcześniej przez nauczycieli z graficzną podpowiedzią, gdzie ukryty jest skarb).

Wygrywa to plemię, które jako pierwsze dotrze do wioski. Zwycięzcy dzielą się z pozostałymi owocami ze „skarbu Apacza”.

Zadania do wykonania:

- Powtorzyć indiański okrzyk hough! (w różnych wariantach dynamicznych).
- Naśladować zwierzęta (np. zawyc jak wilk, skradać się jak lis, kicać jak zając, latać jak jastrząb itd.).
- Zabawa muzyczna i taniec wokół „namiotu” skontrolowanego z krzesel i koca.

Fiesta Aymara – melodia ludowa z Argentyny

Przykład przenikania muzyki Indian, inspirowana Aktywnym słuchaniem muzyki metodą Batti Strauss.

Instrumenty: pudełko akustyczne, bębenek, marakasy
 ta – ćwierćnuta (wartość dłuższa, posiada w sobie dwie ósemki)
 ti – ósemka (wartość krótsza – połowę krótsza niż ćwierćnuta)

dyrygent – nauczyciel

Realizacja utworu:

wstęp (pauza dla uczniów)
 klaskanie: ta ta ti ti ta ×2
 część A tupanie: ta ta ti ti ta ta ta ti ti ta ×4
 pudełka akustyczne: ta ta ti ti ta, bębenek: ta ta ti ti ta ×4
 część B gra na marakasach: ta ta ta ta ta ta ta ta

Całość powtarzamy dwa razy, w finale grają wszystkie instrumenty.

Wskazówka dla nauczycieli

Zanim rozdamy dzieciom instrumenty, z utworem można się osłuchać np. poprzez chodzenie w rytmie, klaskanie, a także wypowiedzenie go za pomocą tataizacji.

Indyjska sztuka i religia są ze sobą nierozdzielnie związane. Dostrzec to możemy, podziwiając architekturę (najsłynniejszy Tadž Mahal) i rzeźbę w hinduskich świątyniach. Dlatego tradycyjna muzyka indyjska jest również ściśle związana z religią i rytmem ludzkiego życia w Indiach. Muzyka nie jest łatwa do zrozumienia, posiada bowiem odmienny rytm i sposób prowadzenia melodii. Coraz większą popularnością również w Polsce cieszą się filmy z Bollywood (indyjskiej stolicy kina), w których wszyscy tańczą i śpiewają. *Kathak* – dawny taniec indyjski jest bazą do tańców powstających do filmów.

Charakterystyczny strój kobiety to sari – kolorowy materiał owijany wokół ciała. Dla ozdoby (a w niektórych regionach Indii na znak bycia mężatką) panie noszą na czole bindi – czerwoną kropkę.

Ciekawostka:

W Indiach krowa uważana jest za święte zwierzę, dlatego hindusi nie spożywają cielęciny i wołowiny. W niektórych częściach państwa podróżuje się na słoniach.

Instrumenty z Indii to m.in. sitar, sarod, sarangi (40-strunowy instrument nazywany indyjską wiolonczelką), tabla, skrzypce.

Zabawa taneczna „Indyjskie kalambury”, inspirowana filmem *Spotkanie z muzyką Indii*

Nauczyciel przygotowuje karty z zagadkami, np. „szumiący potok, tańczący wąż, fruujące ptaki”, „Dziewczynka niosąca dzbanek”.

Swobodna ekspresja ruchowa uczniów.

Link do filmu *Spotkanie z muzyką Indii*

KĄCIK TWÓRCZOŚCI DZIECIĘCEJ

nasza
Szkola

KĄCIK TWÓRCZOŚCI DZIECIĘCEJ

Na etapie edukacji wczesnoszkolnej dzieci zdobywają różne muzyczne doświadczenia w indywidualnym tempie. Ich aktywność muzyczna jest zatem na początku, ze zrozumiałych względów, w dużej mierze odtwórcza, a pobudzanie i rozwijanie kreatywności odbywa się na poziomie improwizacji kierowanej.

Pojawiają się jednak niekiedy uczniowie, którzy już na tym etapie swej muzycznej drogi podejmują próby w zakresie działań twórczych. Warto takim dzieciom poświęcić więcej uwagi – zapoznawać się z ich utworami, udzielać wskazówek właściwie ukierunkowujących te działania. Oczywiście nie chodzi o promowanie za wszelką cenę każdego przejawu takiej twórczości, bo trzeba zachować odpowiednie standardy, ale też nie wolno blokować uczniów, by nie nabyli zahamowań, nie wstydzieli się i nie stracili wiary w siebie.

Kącik twórczości dziecięcej jest w poradniku miejscem szczególnym – tu nie autorzy inspirują nauczycieli, ale uczniowie swoich rówieśników.

Szymon Urbanowicz, *Spadające bomby*, perkusja (lat 7)

Chłopiec nie jest uczniem szkoły muzycznej. Lubi grać na perkusji, szukać swoich barw i rytmów. Jego gra jest pełna kolorów, widać, że chłopiec lubi zapisywać, a potem odtwarzać swoje pomysły. Mamy nadzieję, że utwór Szymona zachęci dzieci do poszukiwania i wsłuchiwania się w rytm otaczającego świata.

Łucja Urbańska, *Wieczna zabawa*, piosenka (lat 9)

Dziewczynka samodzielnie ułożyła tekst i melodię. Dziewczynka nie jest uczennicą szkoły muzycznej i swoje próby kompozytorskie i literackie podejmuje pod okiem nauczyciela. Piosenka Łucji przedstawia pozytywną atmosferę wesołego miasteczka. Melodia jest skomponowana w tonacji dur, a stały, miarowy podkład na fortepianie imituje kręcącą się karuzelę. Mamy nadzieję, że *Wieczna zabawa* zachęci inne dzieci do napisania swoich piosenek.

Kacper Dzieniak, *Don Pedro*, gitara (lat 10)

Chłopiec nie jest uczniem szkoły muzycznej. Uczy się grać na gitarze pod okiem nauczyciela muzyki i z internetu (tabulatura). Kacper lubi szukać w sobie dźwięków i nastrojów. Kompozycja Kacpra jest utworem ilustracyjnym – naśladuje skradanie się tajemniczego Don Pedra. Przypuszczamy, że utwór zachęci dzieci do grania nastrojów, w których się w danej chwili znajdują.

Maks Olszewski, *Przed bitwą*, fortepian (10 lat)

Utwór programowy opisujący nastroje przed bitwą. Maks lubi pisać i to nie jest jego pierwsza próba. Utwór chłopca ma przemyślaną formę A B A. Maks nie uczy się w szkole muzycznej. Mamy nadzieję, że *Przed bitwą* zachęci dzieci do podpatrzenia młodego kompozytora, który próbuje dbać o przemyślaną formę swojej kompozycji.

Antonina Kijanowska, *Melodia Antoniny*, flet prosty (lat 12)

Dziewczynka skomponowała melodyjkę i wykonała ją na flecie prostym. Antonina nie jest uczennicą szkoły muzycznej i swoje próby komponowania podejmuje pod okiem nauczyciela. To drugi już utworek skomponowany przez Antoninę do kącika dziecięcego (dziewczynka jest autorką piosenki *Zima i Pani Wiosna*, zamiesz-

czonej w materiałach dodatkowych do klasy drugiej). Mamy nadzieję, że twórczość Antoniny zachęci inne dzieci do prób komponowania na różnych instrumentach.

Monika Urbanowicz, *Time flies away*, śpiew w języku angielskim przy akompaniamencie fortepianu (12 lat)

Dziewczynka nie uczy się w szkole muzycznej. Mamy nadzieję, że dzieci nabiorą chęci do pisania piosenek w różnych językach.

Maja Piechowska-Joźwiak, *Jesienny sonet*, fortepian (15 lat)

Maja nie uczy się w szkole muzycznej. Od wielu lat komponuje. Jesienny sonet to muzyka absolutna – Maja nie napisała utworu na konkretny temat, a ponieważ kompozycja powstała jesienią, tytuł utworu nawiązuje do tej pory roku. Dziewczynka miała przemyślany układ muzyki, nazwała go więc sonetem, nawiązując do poezji. Maja chciała umieścić swój utwór w „Kąciku twórczości dziecięcej” jako starsza koleżanka, zachęcająca młodszych kolegów do komponowania.

Nikodem Zawadzki, *Film*, fortepian (15 lat)

Nikodem nie jest uczniem szkoły muzycznej. Intuicyjnie improwizuje na fortepianie. Utwór, który chciał zaprezentować młodszym kolegom i koleżankom, zachęcając ich do tworzenia, zatytułował *Film*. Nikodem oglądał film w kinie i uważał, że muzyka na napisach nie pasowała do tego, co się działo na ekranie. Przyszedł do domu i sam napisał utwór, który jego zdaniem powinien rozbrzmiewać na końcu obejrzanej historii.

MATERIAŁY DODATKOWE DO ZAJĘĆ

nasza
SZKOŁA

LISTA UTWORÓW DO SŁUCHANIA

1. Mikołaj Rimski-Korsakow, *Młody książę i księżniczka*

Mikołaj Rimski Korsakow (1844–1908) – rosyjski kompozytor epoki romantyzmu, pisał symfonie, koncerty – muzykę świecką i duchowną.

Nazywany był „kolorystą orkiestrowym”, „bajazerem”. Pisał swoje utwory z wyraźnym uwrażliwieniem na barwę każdego instrumentu. Kompozytor miał wycucie i niesamowitą wyobraźnię instrumentalną. Za pomocą „orkiestrowych barw” tworzył swój bajkowy świat muzyczny. Do tej pory największe i najlepsze orkiestry świata sięgają po jego repertuar.

Utwór *Szeherazada* powstał w 1888 r. Surowy, groźny sułtan przedstawiony jest w niskich tonach, a ornamentalny motyw Szeherazady opiera się na wschodniej skali.

Ta suita programowa ma cztery części. Trzecia, przepiękna melodycznie, zatytułowana jest *Młody książę i księżniczka*. Utwór z powodzeniem można wykorzystywać jako ilustrację muzyczną szkolnego przedstawienia o każdej księżniczce i księciu.

Przy okazji słuchania utworu można zwrócić uwagę uczniów na wysokość i barwę dźwięku, różnice między poszczególnymi instrumentami orkiestrowymi. Warto stworzyć atmosferę swobodnej dyskusji, zapytać, co dzieci czują, słuchając tej muzyki, jakimi epitetami mogą opisać brzmienie instrumentów, np. skrzypiec, trąbki czy harfy.

2. Antonio Vivaldi (1678–1741) był włoskim skrzypkiem i kompozytorem, kapłanem katolickim.

Początkowo uczył się grać na skrzypcach od swojego ojca, aby potem uczyć gry na tym instrumencie innych. Gdy skończył 27 lat, w 1705 r., zaczął komponować. Oprócz sakralnych utworów Vivaldi znany jest do tej pory wszystkim jako autor czterech koncertów solowych, z których każdy nosił nazwę jednej z por roku. Są to koncerty skrzypcowe.

Cztery pory roku to jeden z najważniejszych przykładów muzyki programowo-ilustracyjnej, granej i studiowanej na całym współczesnym świecie. Znanie są wykonania tego dzieła, gdzie dyrygent, skrzypek i orkiestra doszukują się niuansów: co który dźwięk mógłby przedstawiać i z czym Vivaldi go kojarzył, jak przelewał swoje myśli na papier: czy ptaszka ćwierkającego w pierwszej części *Wiosna*, czy grupę owadów w części *Lato*, czy też tętent koni prowadzących sanie po śniegu w części *Zima* (proponujemy posłuchać wykonania tego dzieła pod batutą sir Christophera Hogwooda).

Zastanawiające jest też to, że kompozytor-kapłan miał czas i odwagę spędzić czas nad utworem świeckim... Chociaż tworzył w epoce baroku, to można powiedzieć, że był również przedstawicielem renesansu – otwartym umysłem, tolerancyjnym na inne kultury i religie.

Jan Sebastian Bach był zafascynowany twórczością Vivaldiego i często wykonywał jego utwory.

Koncert skrzypcowy wykonywany jest na skrzypce solo z towarzyszeniem orkiestry. Dawniej orkiestra miała mały skład odmienny od wielkich współczesnych orkiestr symfonicznych: ograniczała się głównie do instrumentów smyczkowych i dętych.

Koncert składa się z trzech części: szybkiej, wolnej, szybkiej. Część *Lato* można wykorzystać na początku roku szkolnego, wspominając beztroski letni czas wakacji, a jednocześnie zachęcając do 10-miesięcznej pracy w szkole.

Warto przy okazji porozmawiać z dziećmi o skrzypcach i standardowej orkiestrze barokowej. Proponujemy porozmawiać na lekcji, czego dzieci lubią słuchać współcześnie, relaksując się bądź motywując do działania. Można oczywiście połączyć słuchanie muzyki Vivaldiego z zajęciami plastycznymi.

3. Jan Sebastian Bach, Suita b-moll na flet poprzeczny *Badinerie*

Jan Sebastian Bach (1685–1750) – niemiecki organista i kompozytor, uznany jest współcześnie, obok Wolfganga Amadeusza Mozarta, za najwybitniejszego artystę w dziejach muzyki.

Większość dorosłego życia Bach spędził w Lipsku. Był tam zatrudniony jako organista, grał i tworzył w kościele św. Tomasza.

Po śmierci zapomniany Bach został odkryty po ponadpółwiecznym zapomnieniu przez innego popularnego kompozytora Feliksa Mendelсона (autora marsza weselnego). Legenda głosi, że Mendelson kupował ryby na targu i dostał je owinięte w nuty Bacha. Zachwycił się nimi i postanowił dotrzeć do większych zbiorów. Tak jak Bach grał i przedstawiał na koncertach Vivaldiego, tak Mendelson wykonywał i ukazywał światu utwory Mozarta.

Bach tworzył przede wszystkim na organy, ale także na orkiestrę, głos i inne instrumenty solowe. Był matematykiem w tworzeniu muzyki – wszystko było logicznie zaplanowane, przeprowadzał np. trzy głosy, w których każdy miał swoją melodię. W odróżnieniu od Mozarta był polifonistą – tam najczęściej jednej melodii towarzyszył nieznaczący, a tylko wzbogacający akompaniament.

Suita b-moll Jan Sebastian Bach skomponował w 1738 r. Suita barokowa to szereg tańców przerywany muzyką nietaneczną, np. arią. Chociaż suita składa się głównie z tańców, to jest formą do słuchania.

Jedną z części suity b-moll Bacha jest *Badinerie* – utwór niewielkich rozmiarów, o lekkim, żartobliwym, często tanecznym charakterze, popularny w XVIII w., skomponowany na flet poprzeczny. Utwór nadal jest chętnie słuchany, jego melodyjny, optymistyczny temat wpada w ucho. Ostatnio fragment został użyty we francuskim filmie *Nietykalni* w reżyserii Oliviera Nakache i Erica Toledano.

Proponujemy pokazać dzieciom flet poprzeczny (instrument dęty blaszany) w odróżnieniu od fletu prostego (instrumentu dętego drewnianego).

Można ułożyć prosty taniec do melodii Bacha, jak również porozmawiać, co sobie dzieci wyobrażały, słuchając utworu, a potem to namalować.

4. Jan Sebastian Bach, Suita na wiolonczę solo, Suita nr 1, G-dur

Jan Sebastian Bach zbiór sześciu suit na wiolonczelę solo (czyli na pojedynczy instrument) skomponował w latach 1717–1723. Najchętniej słuchana, wykonywana i umieszczana w mediach jest pierwsza suita G-dur i jej część *Preludium*.

To utwór bardzo melodyjny, łatwy do zapamiętania i zanucenia, nic więc dziwnego, że muzycy opracowują tę suitę współcześnie na inne instrumenty (transkrypcja), np. na gitarę basową, fortepian, mandolinę, ukulele, jak również na zespoły smyczkowe (np. *The Piano Guys, Back with 7 more cellos*).

Linia melodyczna tej suity jest ponadczasowa, przyjemna dla współczesnego melomana i dlatego wielokrotnie była ilustracją muzyczną sztuk teatralnych, słuchowisk i filmów.

Warto przypomnieć dzieciom, co oznacza termin preludium – to instrumentalna forma muzyczna, która jest

wstępem do większego dzieła muzycznego. Dobrze też porozmawiać o instrumentach smyczkowych i różnicach między nimi: pokazać, jak wygląda gitara basowa, mandolina i tak teraz modne ukulele, przypomnieć, co to jest utwór solowy i spróbować wspólnie skomponować krótką melodię. Utrwali to pojęcie utworu solowego oraz rozwinie wiarę we własną twórczość.

5. Georg Friedrich Haendel, *Alleluja z oratorium Mesjasz*

Georg Friedrich Haendel skomponował *Alleluja* z oratorium *Mesjasz* w 1741 r.

Kompozytor przeniósł się z Niemiec na dwór angielski, gdzie tworzył całe swoje dorosłe życie, za co był hojnie wynagradzany. Jako główny kompozytor króla angielskiego Haendel tworzył utwory religijne i świeckie. Były to utwory użytkowe, czyli ilustrujące jakąś miejską imprezę, jak również wzbogacające wszystkie święta religijne i państwowe.

Alleluja to utwór chóralny. Dzieło to przyniosło kompozytorowi światową sławę, która trwa do dziś. Charakterystyczny motyw melodyczno-rytmiczny niesie emocje, tak ważne w każdej twórczości artystycznej.

Wykonywanie muzyki chóralnej bardzo rozwija słuch i wrażliwość na dźwięk. Uczymy się operować własnym głosem, ale też współdziałać w grupie. Uwrażliwiamy swój słuch na inne dźwięki – z różnych rejestrów o odmiennej niż nasza barwie. Wielu współczesnych melomanów – tych małych i dużych – uczęszcza na chór. Wspólne odtwarzanie muzyki stało się bardzo popularne.

Proponujemy rozmowę o muzyce w aspekcie przedsiębiorczości. Jeżeli mamy pomysł, jak muzyką się zajmować, i znajdziemy swoją drogę (jak Haendel), to współczesne czasy dają ogromne możliwości tworzenia i dzieł na naszych pomysłach z innymi (piosenka Eda Sheerana *Photograph*).

6. Wolfgang Amadeusz Mozart, *Symfonia g-moll cz. pierwsza*

Symfonia g-moll nr 40 nazywana Tragiczną należała do trzech ostatnich symfonii Wolfganga Amadeusza Mozarta, nazywanych wielkimi, ponieważ są one uznane za ukoronowanie jego twórczości symfonicznej. O Symfonii g-moll mawiano, że jest to „szloch koronkowej chusteczki”. Melomani na całym świecie znają i lubią charakterystyczny melodyjny motyw części pierwszej tej symfonii.

Mozart miał talent – łatwość pisania „przebojów”. Uważa się, że gdyby żył we współczesnym świecie, byłby kompozytorem „popowym” (z ang. popularnym). Miał dar pisania pięknych dźwięków, które następowały po sobie, tworząc zachwycające frazy. Współcześnie uważa się, że Mozart był największym kompozytorem na świecie.

W symfonii wiele partii wykonywanych jest na klawecie, dlatego proponujemy pokazać go dzieciom i przypomnieć, że należy do grupy dętych drewnianych. Można wspomnieć też o innej grupie instrumentów wchodzących w skład orkiestry: instrumentach dętych blaszanych, perkusyjnych i smyczkowych.

Proponujemy także przypomnieć dzieciom, czym jest symfonia – to czteroczęściowy utwór na orkiestrę symfoniczną. Wielkość orkiestr symfonicznych (ilość instrumentów) od czasów klasyków wiedeńskich bardzo się zmieniła, wskazane jest więc pokazać uczniom te różnice na ilustracjach.

7. Wolfgang Amadeusz Mozart, *aria Voi che Sapete z opery Wesele Figara*

Opera *Wesele Figara* jest operą komiczną. Po raz pierwszy została wykonana w 1786 r. i od razu zdobyła aplauz słuchaczy, który trwa do dziś. To jedna z dziesięciu najczęściej współcześnie wykonywanych oper.

W Polsce po raz 26. odbył się Festiwal Mozartowski i oczywiście nie mogło zabraknąć na nim *Wesela Figara*. Wpadająca w ucho aria *Voi che Sapete* dzisiaj należy do operowych hitów.

Ciekawe jest też to, że libretto (historię akcji) do tej opery napisał Włoch Lorenzo da Ponte, a kompozytorem muzyki był Mozart – obywatel Austrii, który tworzył w Wiedniu. Nieważne było skąd pochodzisz, tylko jak jesteś utalentowany. Sztuka przekraczała granice i była otwarta na inne kultury.

Proponujemy zachęcić dzieci do chodzenia do opery. Współczesne inscenizacje są zachwycające (dekoracje, kostiumy i oczywiście muzyka grana przede wszystkim na żywo). Można też wspomnieć, że polska opera XXI w. stoi na światowym poziomie, a spektakle reżyserowane przez Mariusza Trelinskiego są oklaskiwane na stojąco w Nowym Jorku.

8. Wolfgang Amadzt, aria Figara *Non piu andrai* z opery *Wesele Figara*

9. Ludwig van Beethoven, V Symfonia cz. pierwsza

V Symfonia c-moll op. 67 Ludwika van Beethovena należy do najsłynniejszych i najczęściej wykonywanych utworów muzyki poważnej. Kompozytor pisał ją cztery lata i w 1808 r. została wykonana publicznie po raz pierwszy w Wiedniu na uroczystym koncercie tuż przed świętami Bożego Narodzenia. Utwór został okrzyknięty arcydziełem.

Symfonię rozpoczyna charakterystyczny melodyczno-rytmiczny motyw: krótka-krótko-krótko-długa. Muzyka ta niesie niepokój, który powraca w trzeciej części symfonii, żeby w czwartej został ujarzmiony optymistycznymi nutkami. Odczytuje się to jako zmagania człowieka z przeciwnościami losu i później – wiarę w zwycięstwo. Motyw Beethovena jest powszechnie znany i często występuje współcześnie np. jako podkład muzyczny w reklamach.

Beethoven tak ciekawie i pięknie pisał, że jego utwory często są lustracjami muzycznymi występującymi w filmach, sztukach teatralnych i słuchowiskach. Utwory Beethovena grane są na festiwalach na całym świecie – również w Polsce na festiwalu Beethovena od 2002 r.

Po wysłuchaniu fragmentu pierwszej części V symfonii proponujemy porozmawiać z dziećmi, do jakiej reklamy podłożyłyby taką muzykę, i potem wspólnie ułożyć scenariusz do jednej wybranej spośród wymyślonych.

10. Ludwig van Beethoven, *Sonata Księżycowa* cz. pierwsza

Sonata fortepianowa cis-moll nr 14 op. 27 Ludwika van Beethovena *Quasi una fantasia* znana jest współcześnie jako *Sonata Księżycowa* (nadał tę nazwę poeta Ludwig Rellstab, ponieważ przywodziła mu ona na myśl odbite od tafli jeziora światło księżyca).

Sonata Księżycowa to jedna z najsłynniejszych sonat w historii muzyki. Powstała w latach 1800–1801. Kompozytor zadedykował ją swojej ukochanej. Ciekawe jest to, że chociaż to najsłynniejsza sonata fortepianowa, to o odmiennej formie niż inne. Standardowa budowa sonaty to trzy części: szybka-wolna-szybka. Księżycową rozpoczyna część wolna. Trzeba więc pamiętać, że w tworzeniu warto być oryginalnym, pisać tak, jak czujemy.

Współcześnie *Sonata Księżycowa* cytowana jest w mediach. John Lennon na odwróconej sekwencji akordów oparł temat utworu *Because* Beatlesów. Sonata ta pojawiła się także w wielu filmach.

Proponujemy porozmawiać z dziećmi o odwadze w procesie tworzenia.

11. Franz Schubert, *Ave Maria*

Utwór *Ave Maria* Franza Schuberta został skomponowany w 1825 r. Stał się jednym z najpopularniejszych dzieł kompozytora. Jest to aria (utwór wokalny), ale można ją usłyszeć wykonywaną na wielu innych instrumentach. Przykładowo Franciszek Liszt zachwycił się utworem i rozpowszechnił w transkrypcji na fortepian. Współcześnie dzieło *Ave Maria* grane jest na organach solo, w duecie ze skrzypcami itp.

Ciekawe jest to, że Liszt był przyjacielem, promotorem i dobroczyńcą wielu kompozytorów swoich czasów, w tym Fryderyka Chopina, Ryszarda Wagnera, Hectora Berlioza, Roberta Schumanna, Edwarda Griega i właśnie Franza Schuberta. Można powiedzieć, że był muzycznym prekursorem mediów społecznościowych – upowszechniał muzykę w świecie realnym tak samo jak teraz robimy to w świecie wirtualnym.

Walt Disney wykorzystał *Ave Maria* Franza Schuberta w końcowej części swojego filmu *Fantazja*. Z kolei Michael Buble, kanadyjski piosenkarz, w 2011 r. wydał album *Christmas*, na którym także umieścił pięknie zaaranżowane *Ave Maria*.

Proponujemy rozmowę z dziećmi na temat promocji muzyki we współczesnym świecie.

12. Johannes Brahms, *Lullaby*

Utwór Johannesa Brahmsa został opublikowany w 1868 r. To najśłynniejsza kołysanka, jaką do tej pory można usłyszeć rozbrzmiewającą w naszych domach (nagraną jako pozytywka lub będącą muzycznym elementem współczesnych zabawek). Kołysanka Brahmsa została pierwotnie napisana na fortepian, lecz później doczekała się wielu transkrypcji na inne instrumenty.

Kołysanka to krótka piosenka śpiewana *a cappella*, używana w celu usypiania dzieci. Zwykle występuje w metrum 6/8 lub 3/8 lub 3/4, co daje wrażenie kołysania – w odróżnieniu od miarowych marszów pisanych na 2/4 lub 4/4. Utwory te zakończone są często łagodnym ściszeniem i zwolnieniem – mamy wrażenie, że dziecko już usnęło. Kołysankę charakteryzuje liryczna delikatna powolna linia melodyczna, której towarzyszy stały kołyszący akompaniament.

Proponujemy wspólnie z dziećmi skomponować kołysankę, wykorzystując następujące elementy: 8 taktów, prosta melodia, metrum 6/8, zwolnienie na końcu i ściszenie. Nauczyciel może wykonać skomponowany utworek na dzwonkach.

13. Georges Bizet, *Pieśń Toreadora*

Georges Bizet (francuski kompozytor) jest znany na całym świecie jako twórca opery *Carmen* (1872). Zyskał znaczące miejsce w historii muzyki operowej. Uważa się go za twórcę nowego kierunku opartego na wyborze i propagowaniu tematyki zaczerpniętej z codziennego życia.

Muzyka *Carmen* łączy w sobie najlepsze cechy stylu opery francuskiej i włoskiej. Jest barwna, żywiołowa, z temperamentem, ma w sobie blask i efektowność, porywa słuchaczy.

Taka jest również napisana na baryton *Aria Toreadora*, nazywana współcześnie „hitem muzyki klasycznej”. Muzyka Bizeta jest emocjonalna i dlatego tak aktualna we współczesnym świecie.

Proponujemy porozmawiać z dziećmi o ważnym elemencie w tworzeniu muzyki: otwarciu na nowości muzyczne i techniczne.

14. Fryderyk Chopin, Scherzo h-moll cz. druga (kolęda *Lulajże, Jezuniu*)

Fryderyk Chopin napisał Scherzo fortepianowe h-moll op. 20, będąc na emigracji politycznej we Francji w 1830 r. W drugiej części scherza przywołuje polską kolędę *Lulajże, Jezuniu*.

Kompozytor był bardzo emocjonalnie związany z ojczyzną, tęsknił za Polską, nie mógł się pogodzić, że nie ma jej na mapach świata.

Chopin w typowej żartobliwej formie muzycznej scherza – czyli utworze o charakterze pogodnym – ukazał swój smutek i zadumę. Zamanifestował w ten sposób niezgodę na zaistniałą sytuację polityczną.

Chopin był utalentowany i inteligentny. Po jednym z koncertów tak o nim powiedział inny wielki kompozytor epoki romantyzmu Robert Schumann: „Panowie, czapki z głów, oto geniusz”.

Współcześnie do kształcenia muzycznego wprowadzono charakterystyczny dla stylu tworzenia Chopina – akord chopinowski. Co pięć lat w Warszawie w Filharmonii Narodowej odbywa się Międzynarodowy Konkurs Chopinowski. Jest to wspaniała forma promocji muzyki polskiej na całym świecie.

Proponujemy porozmawiać z dziećmi o sposobach promocji polskiej muzyki w Polsce i za granicą.

15. Piotr Czajkowski, balet *Dziadek do orzechów* – *Taniec wieszczki cukrowej*

Opowiadanie *Dziadek do orzechów* napisał E.T.A. Hoffmann – niemiecki poeta i pisarz epoki romantyzmu – i wydał je w Berlinie w 1816 r. Autor opowiada o przygodach małej Klary w świecie, w którym zabawki ożywają, a księciem ich królestwa zostaje Dziadek do orzechów.

Pół wieku później zainspirowany tą historią Piotr Czajkowski napisał muzykę i w 1892 r. w Petersburgu odbyła się premiera jednego z najwspanialszych baletów, tańczonych również współcześnie na największych scenach całego świata.

Jedną z części baletu Czajkowskiego jest *Taniec wieszczki cukrowej wróżki*. Melodia zaczyna się charakterystycznym półtonem melodycznym (granym w dół), łatwo wpadającym w ucho. Warto w tym miejscu przypomnieć *Dla Elizy* Ludwika van Beethovena, ze zwróceniem uwagi na półton grany melodycznie do dołu, rozpoczynający ten utwór.

Czajkowski jest jednym z najczęściej cytowanych kompozytorów w muzyce XXI wieku. W 2016 r. Beyonce użyła w swojej piosence *Sorry* muzyki z innego równie popularnego baletu Czajkowskiego *Jezioro łabędzie*.

Proponujemy poczytać dzieciom E.T.A. Hoffmanna z towarzyszeniem muzyki Piotra Czajkowskiego napisanej przez kompozytora do tego opowiadania.

16. Scott Joplin, *Ragtime C-dur*

Scott Joplin, amerykański kompozytor i pianista, kojarzony jest przede wszystkim z kompozycjami ragtime napisanymi na fortepian solo.

The Entertainer (z angielskiego *Artysta estradowy*) Joplin skomponował w 1902 r. Utwór pojawił się po 70 latach od skomponowania w filmie *Źródło* (reż. Georg Roy Hill), szybko stał się przebojem i jest nim do dzisiaj. Rytmiczny i melodyjny niesie optymizm. Dzieci uczące się gry na fortepianie marzą, żeby umieć ten utwór zagrać.

Ragtime to forma muzyczna wywodząca się z formy tanecznej, charakteryzująca się metrum parzystym 2/4, tempem umiarkowanym, rytmie synkopowanym z jednostajnym, zazwyczaj ósemkowym akompaniamentem. Rytm oparty na synkopie to przesunięcie akcentu z mocnej części na słabą taktu).

Można porozmawiać z dziećmi o akcentach w języku polskim (akcentach w wyrazach stawianych na przedostatnią sylabę i o wyjątkach, np. na pierwszą w wyrazie muzyka).

Warto uzmysłowić uczniom, że w dobie internetu warto mądrze go używać – szukać, słuchać, bo być może znajdzie się perełkę muzyczną jeszcze nieodkrytą i przyczyni się do spopularyzowania jakiegoś fragmentu muzycznego.

17. George Gershwin, *Amerykanin w Paryżu*

George Gershwin, amerykański kompozytor i pianista, w 1928 r. miał wielkie tournée po Europie. W Wiedniu skomponował poemat symfoniczny *Amerykanin w Paryżu*.

Poemat symfoniczny to utwór o charakterze programowym zwykle sugerowanym w tytule. Forma jest podporządkowana wymogom treści.

Kompozycja jest pełna wigoru i życia. Już w pierwszej części możemy usłyszeć klaksony samochodowe Francuzów stojących w ulicznym korku. Co jest jeszcze bardziej interesujące, kompozycja zawiera efekt dźwiękowy autentycznych klaksonów samochodowych.

George Gershwin wyprzedził twórczość współczesną o dekady. Współcześnie autorzy dźwięku do filmu tworzą warstwę audio właśnie w ten sposób. Muzyka i efekt dźwiękowy często przeplatają się i uzupełniają, a nie są osobnymi bytami, jak bywało w XX w.

Dzieci mogą opowiedzieć, jakie odgłosy miasta usłyszały w utworze.

18 George Gershwin, *Błękitna rapsodia*

George Gershwin (1898–1937) – amerykański kompozytor i pianista. Postanowił połączyć muzykę poważną z energiczną amerykańską muzyką ludową.

W 1924 r. Gershwin opublikował *Błękitną rapsodię*. Rapsodia to miniaturowy utwór na instrument solowy lub orkiestrowy tworzony od końca XVIII wieku. XX w. charakteryzował się większą swobodą, nikt wcześniej nie odważył się w tytule użyć nazwy koloru.

Muzyka ludowa i jej cytaty są bardzo modne we współczesnej sztuce w Europie i na całym świecie. W latach 90. XX w. Grzegorz Ciechowski w utworze *Piejo, kury piejo* połączył nowoczesne rytmy gitar elektrycznych i techno z polskimi przyśpiewkami ludowymi.

Błękitną rapsodię rozpoczyna charakterystyczne *glissando* na klawirze – płynne przejście od jednego do drugiego dźwięku poprzez wszystkie możliwe do zagrania między nimi.

Proponujemy, przypomnieć dzieciom kilka polskich melodii ludowych i spróbować wspólnie skomponować wariację na temat jednej z nich.

► PRZYBLIŻENIE POSTACI WYBITNYCH KOMPOZYTORÓW: CHOPINA, LUTOSŁAWSKIEGO, MONIUSZKI, BACEWICZ. KRÓTKI OPIS MUZYKI I PREZENTACJA WYBRANYCH PRZYKŁADÓW MUZYCZNYCH WRAZ Z PROPOZYCJAMI DO WYKORZYSTANIA NA ZAJĘCIACH

Fryderyk Chopin urodził się 22 lutego 1810 r. w Żelazowej Woli. Był synem Mikołaja Chopina i Justyny z Krzyżanowskich. Chopin uważany jest za największego polskiego kompozytora epoki romantyzmu. Rola jego muzyki zdecydowanie wykraczała poza samą muzykę. Patriotyczną wymowę i inspirację dla wielu poetów zauważyć można w ok. 600 wierszach napisanych na jego temat. Ponadto swoją genialną grą i komponowaniem sprowadził polską muzykę na salony Europy. Od 1927 r. co pięć lat odbywa się w Warszawie Międzynarodowy Konkurs Pianistyczny im. Fryderyka Chopina.

Koncert fortepianowy f-moll op. 21 i e-moll op. 11 to pierwsza większa kompozycja Chopina, owoc romantycznego zauroczenia śpiewaczką Konstancją Gładkowską. Fryderyk Chopin opuścił Warszawę w przeddzień powstania listopadowego i dotarł do Francji. Jak się potem okazało, nigdy już nie wrócił do Polski. Dość szybko wycofał się z występów publicznych, wyznając, że audytorium go onieśmiela. W swoim życiu dał tylko 30 publicznych koncertów.

Poświęcił się kompozycji, publikując przełomowe utwory, tj. Etiudy op. 10 i op. 25, Balladę g-moll op. 23, Scherzo h-moll op. 20, zeszyty mazurków. Troskliwa opieka pisarki George Sand, z którą związał się Chopin, dodawała mu życiowej energii. Spokój wiejskiego życia we Francji dał mu siedem lat dojrzałej twórczości. Powstały Preludia op. 28, Sonata b-moll op. 35, polonezy, mazurki, Fantazja f-moll op. 49, Sonata h-moll op. 58. Dwa publiczne występy Chopina przed kulturalną elitą Paryża w 1841 i 1842 r. potwierdziły jego pozycję największego pianisty epoki. „Chopin osiągnął swój szczyt” – pisano.

Po rozstaniu z pisarką w 1847 r. Chopin stracił odporność i zapadł w głęboką nostalgię. Chorujący na gruźlicę mistrz skomponował ostatnie dzieła: Poloneza – Fantazję op. 61, Sonatę wiolonczelową op. 65, ostatnie nokturny i mazurki. Zmarł 17 października 1849 r. w Paryżu. Jego serce zostało sprowadzone przez siostrę – Ludwikę i spoczywa w kościele św. Krzyża w Warszawie.

Biografia Chopina

[Link do utworów Chopina](#)

Ciekawostki

- Chopin z trzema siostrami — Ludwiką, Izabelą i przedwcześnie zmarłą Emilką — podczas wakacji na wsi w Szafarni redagował żartobliwy „Kurier Szafarski”. 14-letni wówczas Frycek nadał sobie żartobliwy pseudonim Pichon, który powstał z przestawienia liter nazwiska. Listy w formie pisemka dedykowane były rodzicom.
- Angelica Catalani, jedna z najwybitniejszych sopranistek epoki Chopina, oczarowana grą Fryderyka, po jego koncercie 3 stycznia 1830 r. w Warszawie podarowała mu złoty zegarek kieszonkowy. Zegarek można oglądać w Muzeum im. Fryderyka Chopina w Warszawie.
- Chopin oprócz zamięłowania do muzyki i komponowania słynął z upodobania do wykwinnych strojów i luksusowego wyposażenia swojego mieszkania w Paryżu. Cenił sobie również dobre jedzenie. Był częstym gościem najwytworniejszych paryskich restauracji. Z zachowanej korespondencji Chopina wiemy, że był amatorem czekolady.
- W jednym z warszawskich hoteli szef kuchni od 1998 r. podawał deser „fortepian Chopina” – ciastko z biskoptu czekoladowego w kształcie fortepianu z otwartą kłapą, z klawiaturą z przekładanica musu z białej i czarnej czekolady. Mimo wysokiej ceny i dużej liczby kalorii deser sprzedawał się wyjątkowo dobrze.

Propozycja zajęć otwartych z rodzicami „Herbatka u pana Chopina”

Uczniowie wspólnie z rodzicami z przyniesionych artykułów spożywczych komponują desery, które zasmakowałyby kompozytorowi. Wspólna degustacja przy dźwiękach muzyki Chopina.

Zabawa muzyczno-ruchowa – Preludium Des-dur op. 28 nr 15 Deszczowe

Zabawa rozwija ekspresję muzyczną, uwrażliwia na zmiany dynamiki i kolorystyki w muzyce. Uczniowie wspólnie z nauczycielem przedstawiają ruchem deszczową pogodę:

- delikatnie padający deszczyk,
- wzmagający się deszcz (ok. 2:15),
- kulminacja ekspresji (3:15) – rozpętała się burza,
- zmniejszanie i zwiększanie deszczowej pogody wraz ze zmianami dynamicznymi utworu.

Wskazówki dla nauczycieli:

Zabawa może być realizowana z pomocą tiulowych chusteczek, gazet, toreb foliowych, chusty animacyjnej.

Zabawa przy muzyce – Mazurek D-dur op. 33 nr 2

Ustawienie w kole:

- temat I głośniejszy – poruszanie się wokół: noga – dostaw, noga – dostaw w rytmie mazurka. Ok. 0:17 ciszej, poruszanie się wokół w drugą stronę.
- temat II – ok. 0:33 głośne uderzenie w kolana i w ręce z równoczesnym wejściem do koła. Ok. 0:41 ciche uderzenia w kolana i ręce – cofanie się do dużego koła.
- temat III – ok. 1:00 taniec w parach. Ok. 1:11 pary się rozdzielają, uczniowie udają latające ptaki. Ok. 1:25 powrót do koła i od ok. 1:30 powtórzenie całej sekwencji.
- Ok. 2:17 w finale ptaki lądują w przysiadzie, oplatając rękoma kolana.

Witold Lutosławski – kompozytor i pedagog XX w., skomponował znakomite utwory dedykowane dzieciom. Potrafił uchwycić w nich szczególną wrażliwość dziecięcej istoty. W twórczości artysty odnaleźć możemy utwory fortepianowe, piosenki dla dzieci (z tekstami m.in. Juliana Tuwima, np. *Ptasie plotki*, a także piosenki dla dzieci jako wykonawców i odbiorców. Część utworów Lutosławskiego nawiązuje do muzyki ludowej, często stanowiącej muzyczne historie dla dzieci, np. *Taniec*. Więcej informacji o Witoldzie Lutosławskim w Kolekcji Specjalnej NINATEKI Trzej Kompozytorzy.

„Rozmowa” – zabawa muzyczna inspirowana wierszem J. Tuwima *Ptasie plotki*

Zabawa rozwija sprawność językową i poczucie rytmu. Nauczyciel dzieli dzieci na grupy i rozdaje instrumenty: klawesy/pałeczki do ryżu, marakasy, bębenek, terkotkę/talerze. Następnie informuje uczniów, że oprócz grania będą musieli używać odgłosów poszczególnych ptaków.

Nauczyciel czyta poszczególne fragmenty wiersza, a wskazane przez niego grupy ilustrują je dźwiękiem.

Przyszła gąska do kacuszki
Obgadały kurze nóżki

– uczniowie grają w rytm wypowiedzianych sylab.
– marakasy: uczniowie zbliżają się do siebie, odgrywając obgadywanie „kwakwa-kwa, gę-gę-gę”.

Do indyczki przyszła kurka
Obgadały kacze piórka.

– uczniowie grają w rytm wypowiedzianych sylab.
– marakasy: uczniowie zbliżają się do siebie, odgrywając obgadywanie „ko-ko-ko, gul-gul gul”.

Przyszła kaczką do perliczki
Obgadały dziób indyczki

– uczniowie grają w rytm wypowiedzianych sylab.
– marakasy: uczniowie zbliżają się do siebie, odgrywając obgadywanie „kwa-kwa-kwa, bo-tak bo-tak bo-tak”.

Kaczka kacze wykwała
Co gęś o niej nageęła.

– uczniowie grają w rytm wypowiedzianych sylab.
– marakasy: uczniowie zbliżają się do siebie, odgrywając obgadywanie „kwa-kwa-kwa, kwa-kwa-kwa”.

*Na to rzekła gęś, że kaczką
Jest złodziejka i pijaczka.*

- uczniowie grają w rytm wypowiedzanych sylab.
- marakasy: uczniowie zbliżają się do siebie, odgrywając obgadywanie „gę-gę-gę-gę, kwa-kwa-kwa-kwa”.

*O indyczce zaś pantarka
Powiedziała, że plotkarka.*

- uczniowie grają w rytm wypowiedzanych sylab.
- marakasy: uczniowie zbliżają się do siebie, odgrywając obgadywanie „bo tak, bo tak, bo tak, gul-gul-gul”.

*Teraz bójka wśród podwórka,
Że aż lecą barwne piórka.*

- na każdą sylabę uderzenie w bębenki.
- terkotka/talerze

Link do utworu

Stanisław Moniuszko jest największym polskim kompozytorem tworzącym muzykę wokalną w XIX w. Skomponował ponad 300 pieśni solowych, niektóre z nich wydał w sześciu *Śpiewnikach domowych* (kolejne sześć zostało wydanych po jego śmierci). Część pieśni była przeznaczona dla początkujących uczniów: *Kum i kuma*, *Rada*, *Latem brzózka mała z liściem rozmawiała*, a inne w formie wieloczęściowych ballad dla śpiewaków profesjonalnych, np. *Pieśń wieczorna*, *Prząśniczka*¹. Moniuszko swoje pieśni pisał do tekstów najbardziej znanych poetów. Do wyjątkowych dzieł w jego twórczości należą pieśni chóralne. Oprócz pieśni Moniuszko pisał także opery (*Straszny dwór*, *Halka*), balety, operetki, kantaty i msze.

Ciekawostki:

Z biografii wydanej w 1873 r. w Warszawie przez przyjaciela Moniuszki Aleksandra Walickiego dowiadujemy się, że kompozytor był niskiego wzrostu. Był kulturalnym i niezmiernie spokojnym człowiekiem.

Do posłuchania: [Uwertura fantastyczna Bajka](#)

Zabawa orientacyjno-porządkowa „Alfabet” do Mazura z opery *Straszny dwór*

Wersja pierwsza: Uczniowie trzymają lub mają przypiętą do ubrania literę. Podczas słuchania Mazura poruszają się po dywanie tanecznym krokiem. Na sygnał i zatrzymanie muzyki ustawiają się w pokazywany przez nauczyciela wyraz.

Wersja druga: Uczniowie łączą się w grupy i ustawiają się w słowo pokazywane przez nauczyciela (np. muzyka, kompozytor, nazwa instrumentu).

Wersja trzecia: Uczniowie tworzą takie grupy, aby przybrać pozycję instrumentów przedstawionych przez nauczyciela.

[Grażyna Bacewicz](#) (1909–1969) – wszechstronnie uzdolniona kompozytorka, skrzypaczka, pianistka i pisarka. W Polsce uważana za pierwszą kobietę-kompozytora, która weszła do grona kompozytorów wybitnych.

W twórczości kompozytorskiej Bacewicz dostrzec można fascynację polskim folklorem. Jej ulubioną formą muzyczną gatunku był oberek. Skomponowała oberki na orkiestrę, klarnet i fortepian. Proponowany oberek to kompozycja na skrzypce i fortepian. Tworzyła również koncerty, sonaty i symfonie.

¹ Kowalska M., (2011), *ABC historii muzyki*, Kraków: Musica Iagellonica, s. 515.

MUZYKA KLASYCZNA – AKTYWNE SŁUCHANIE

WYBÓR PRZYKŁADÓW UTWORÓW MUZYKI KLASYCZNEJ DO SŁUCHANIA ORAZ PROPOZYCJE AKTYWNYCH METOD SŁUCHANIA WYBRANYCH UTWORÓW

1. „Lustro” – zabawa integracyjna do Menueta z III cz. Symfonii C-dur Józefa Elsnera z wykorzystaniem chusty animacyjnej

Dzieci stoją w dwóch rzędach: grupa A i grupa B, naprzeciw siebie. Nauczyciel i jedno dziecko – pomocnik stoją pomiędzy dwoma rzędami z chustą animacyjną. Na sygnał nauczyciela (np. trzykrotne uderzenie w trójkąt) chusta podnosi się, zasłaniając widok parom. Rząd A tworzy ciałem pozę. Chusta na kolejny sygnał opada na krótką chwilę, po czym znów zasłania widok parom. Dzieci z grupy B mają za zadanie odtworzyć pozę rywala z naprzeciwka. Gdy chusta opada, nauczyciel wraz z pomocnikiem oceniają, która para jest idealnym odbiciem w lustrze.

2. „Pociąg dla słoń”

C. Saint-Saens, *Karnawał zwierząt – Słoń*

Najczęściej wykonywany na kontrabasie. W słuchanej propozycji instrumentem solowym jest tuba (największy i najniższy brzącający instrument dęty blaszany. W obsadzie orkiestry przewidziana jest tylko jedna tuba). Celem zabawy jest osłuchanie z charakterystycznym nisko brzącającym instrumentem i doskonalenie refleksu i uwagi. Uczniowie tworzą trzy pociągi słoń: każdy z nich oznaczony innym symbolem (kolorem, instrumentem, zwierzęciem itd.). Dzieci jedną ręką trzymają kolegę z przodu, a drugą kolegę z tyłu. W trakcie trwania utworu kroczą ciężko, bujając się na boki jak tytułowy słoń. Nauczyciel pokazuje symbol pociągu, który rusza.

Link do utworu

3. „Taneczny korowód”

G. Bizet, *L'Arlesienne Suite No.2 Farandole*

Taniec może być inspiracją do muzycznej rozmowy między dwiema grupami (np. chłopcy – dziewczynki). Dzieci poruszają się na zmianę po obwodzie koła:

- gdy muzyka jest głośna i niska, chłopcy krocą jak rycerze, dziewczynki w tym czasie nie ruszają się;
- gdy melodia jest cicha i wysoka, chłopcy zatrzymują się, a dziewczynki poruszają się delikatnie na paluszkach;
- słysząc charakterystyczny akcent w utworze, dzieci kłaniają się sobie;
- w kulminacyjnym momencie, kiedy muzyka narasta, tworząc głośną, pulsacyjną całość, dzieci dobierają się w pary i kręcą się wokół siebie, uważając na innych;
- tuż przed finałem za nauczycielem tworzą taneczny korowód, który w kulminacyjnym momencie utworu zostaje zamknięty w kole;
- tancerze unoszą ręce wysoko w górę, po czym kłaniają się.

4. Muzyczne wyścigi – zabawa muzyczna inspirowana utworem Arama Chaczaturiana *Taniec z szablami* z baletu *Gajane*

Instrumenty do wykorzystania: bębenki, trójkąty (nie więcej niż 3), dzwonki diatoniczne, wiolonczele – wykonane przez dzieci, tamburyn/janczary, talerze.

Dzieci siedzą w kole na dywanie (wiolonczeliści w centralnym miejscu na krzesłach). Wstęp – pierwsze 4 takty – rytmicznie grają bębni.

Część A

- Gdy słyszymy charakterystyczną linię melodyczną (ksylofon), grają trójkąty.
- Charakterystyczne *glissando* zagrane na puzonach jest sygnałem dla dzwonków – szybkie zagrane na wszystkich blaszkach raz w dół, raz w górę, w tym momencie inne dzieci wykonują skręt ciałem w jedną i drugą stronę. Część A powtarza się ×4.

Część B: zmiana charakteru utworu

- Część spokojniejsza (ok. 0:48) – uczniowie naśladują grę na wiolonczelistów, wykonują obszerne ruchy smyczkiem. Wraz z wiolonczelami gra tamburyn (o rękę – cicho).
- Narastanie dynamiki (ok. 1:26) – uderzenia w talerze na akcentowaną część taktu (5 razy, gdy słyszymy talerze), następnie do tematu początkowego zostają wprowadzone bębni (ok. 1:38).

Część A – powrót do tematu początkowego

- Gdy słyszymy charakterystyczną linię melodyczną (ksylofon), grają trójkąty.
- Charakterystyczne *glissando* zagrane na puzonach jest sygnałem dla dzwonków – szybkie zagrane na wszystkich blaszkach raz w dół, raz w górę, w tym momencie inne dzieci wykonują skręt ciałem w jedną i drugą stronę.
- Ok. 1:54 na charakterystyczną zmianę rytmu grają razem (ok. 4 sekund), po czym wraca schemat A.
- W finale (ok. 2:20) grają coraz głośniejsze trójkąty i bębni, na ostatnią nutę zabrzmią wszystkie instrumenty (dzwonki, szybkie *glissando*).
- W opisie zabawy podany jest zbliżony czas charakterystycznych zmian w muzyce. Może on nieznacznie się różnić w zależności od słuchanego wykonania.

5. „Rosną kwiaty” – zabawa pantomimiczna inspirowana *Sonatą cis-moll op. 27 nr 2 Księżycową*

Uczniowie wspólnie z nauczyciela, inscenizują wzrost kwiatów.

Gaśnie światło, leżymy na dywanie. Delikatnie i powoli podnosimy głowę, ostrożnie się rozglądając. Jest jeszcze noc, a cebulki czekają, aż będą mogły wykiełkować. Siadamy na kolanach, zgodnie z tempem i dynamiką utworu stajemy na jednej nodze, następnie drugiej, prostujemy się. Wyciągamy szyję wysoko, wysoko, aby dojrzeć pierwsze promyki słońca. Niestety, jeszcze trwa noc. Jedną ręką/łodygą zaczyna wolno „wyrastać” ku górze, potem druga. Teraz kołyszemy się delikatnie, owiewa nas mały wietrzyk. Teraz dwie łodygi się spotykają (łączymy w górze tak, aby łokieć był przy łokciu) i skleją się jeszcze bardziej (przywieramy całą powierzchnią rąk i dłoni).

Delikatnie dmuchamy w nasze „sklejone” dłonie. Rosną pączki, są coraz większe. Teraz dmuchnijmy jeszcze raz, może otworzą swoje płatki. W tym momencie nauczyciel zapala światło. Zobaczmy, jakie kolorowe kwiaty urosły przez noc w naszym ogrodzie. Każde dziecko mówi, jakim jest kwiatem/kolorem. Do wykorzystania, gdy widzimy, że dzieci są zmęczone, rozdrażnione, nie mogą się skupić.

6. Zabawa muzyczna do utworu Carla Orffa *Carmina Burana „O Fortuna”*

Zabawa muzyczna rozładowująca emocje z wykorzystaniem aktywności plastycznej. Dzieci siedzą przy stołach, przed sobą mają czyste kartki i pojemnik z kredkami (np. pastelami).

Wzniosły początek utworu to zamknięcie oczu i losowanie kredki. Dzieci otwierają oczy i oglądają, jaki kolor wylosowały. Gdy dynamika utworu zmienia się w *piano* (cicho), zaczynamy delikatnie, ale dokładnie zamazywać kartkę. W trakcie narastania dynamiki, na znak nauczyciela, dzieci ponownie zamykają oczy, losują inną

Na zakończenie zabawy przyklejamy powstałe ścinki na odrysowany wcześniej rysunek, plakat (np. nutę, klucz wiolinowy, serce, kwiat, drzewo) – indywidualnie, w grupach lub całą klasą.

Instrumenty: tarka (szu), tamburyno (trrr), klawesy (TIK – akcent, tik)

Wskazówka dla nauczycieli

Zamiast instrumentów można wykorzystać: torebki foliowe (tarki), gazety (tamburyna), ołówki lub pałeczki do ryżu (klawesy).

Grupy instrumentów ustawione są w czterech częściach sali: trójkąty naprzeciw talerzy, marakasy z boku w kącie, bębny naprzeciw klawesów. Nauczyciel jest dyrygentem.

Wstęp I

Część A

- trójkąty: ta ta ta ta | ta ta ta ta | ta ta ta ta | ta ta ta ta | – marsz w kierunku talerzy
- talerze: ta ta ta nic | ta ta ta nic | ta nic ta nic | ta ta ta nic | – marsz na miejsce trójkątów
- marakasy: ta nic ta nic | ta nic ta nic | ta nic ta nic | ta nic ta nic | – zataczają krąg wokół siebie
- marakasy: ta nic ta nic | ta nic ta nic | trrrrrrrrrrrrrrr | trrrr nic nic nic | – marsz w przeciwny kąt sali
- trójkąty: ta ta ta ta | ta ta ta ta | ta ta ta ta | ta ta ta ta | – maszerują w stronę talerzy
- talerze: ta ta ta nic | ta ta ta nic | ta nic ta nic | ta ta ta nic | – marsz na miejsce trójkątów

Wstęp II

Cześć B

- bębenki: taa taa | taa taa | taa taa | taa taa | x2 – marsz wokół własnej osi
- klawesy: ta ta ta ta | ta ta ta ta | ta ta ta ta | ta ta ta ta | – marsz w stronę bębenków
- bębenki: taa taa | taa taa | taa taa | taa taa | – marsz na miejsce klawesów

wraz z zamiecią do środka (29:23).

- Pełne wymachy naprzemiennie chustkami, wraz z cofaniem się na zewnątrz koła (29:30).
- Brzmienie skrzypiec podpowiada czynność: machamy materiałami na wysokości kolan (29:37).
- Narastanie dynamiki to sygnał, aby podnieść wirujące chusteczki, zamieć śnieżna nie daje za wygraną (29:52).
- Uczniowie zaczynają wirować wokół własnej osi, raz w jedną, raz w drugą stronę (30:02).
- Kreślą ósemki raz jedną, raz drugą ręką na wysokości oczu, materiały „omiatają” dziecięce twarze, co symbolizuje kulminację śnieżnej zadymki. Uczniowie podskakują, wyrzucając do góry raz jedną, raz drugą rękę.
- Ok. 30:40 dynamika utworu osłabia się – uczniowie wracają do początkowej pozycji, nauczyciel wyłącza utwór, informując, że śnieżnica na szczęście się skończyła.

Wskazówki dla nauczyciela;

Pod podanym linkiem jest cały utwór, a finałowa, interesująca nas część zaczyna się od 28:55.

MUZYKA SYMFONICZNA

Wskazówka metodyczna:

Zamieszczone poniżej wiadomości są przeznaczone dla nauczyciela. Dzieciom należy je przekazać w formie zrozumiałej i przystępnej. Nauczyciel sam decyduje, które treści wykorzysta.

ORKIESTRA I MUZYKA SYMFONICZNA

W skład **orkiestry** wchodzi grupy muzyków grających na instrumentach strunowych, szczególnie smyczkowych, których jest najwięcej, a także na dętych i perkusyjnych.

Orkiestrą kieruje dyrygent, do którego zadań należy ćwiczenie z nią w czasie prób i prowadzenie podczas koncertów. Za pomocą ruchów rąk i gestów dłoni, trzymając w jednej z nich cienką pałeczkę zwaną batutą, dyrygent wskazuje tempo, metrum, głośność oraz instrumenty, które mają zagrać w określonym miejscu utworu.

Orkiestra może występować samodzielnie, towarzyszyć solistom albo chórowi lub akompaniować w przedstawieniach operowych i baletowych. Kiedy orkiestra gra symfonię lub wspólnie z solistą wykonuje koncert, wtedy występuje na estradzie i jest widoczna dla publiczności. Podczas towarzyszenia artystom operowym lub baletowym jest ukryta poniżej sceny w tzw. fosie.

Na estradzie wraz z orkiestrą symfoniczną mogą występować także soliści-śpiewacy oraz chór. Wykonują oni pieśni, a także tzw. wielkie formy wokально-instrumentalne, czyli: **kantaty, oratoria, pasje, msze**.

W połowie XVIII w. powstała pierwsza orkiestra wykonująca **muzykę symfoniczną**. Jej skład oraz liczebność grających w niej instrumentalistów ulegał różnym zmianom aż do XIX w. Nazwa wiąże się z **symfonią** – wielką, kilkuczęściową (najczęściej cztero-) formą muzyczną przeznaczoną właśnie na orkiestrę. Inną formą, w której orkiestra symfoniczna towarzyszy soliście grającemu na instrumencie, jest **koncert**, składający się z trzech części.

Najstojnniejsze przykłady dzieł muzyki symfonicznej:

- Joseph Haydn, Symfonia G-dur nr 94, *Niespodzianka (Z uderzeniem w kocioł)*
- Wolfgang Amadeusz Mozart, Symfonia g-moll KV 550 *Tragiczna*
- Ludwig van Beethoven, V Symfonia c-moll *Przeznaczenie*
IX Symfonia d-moll
Koncert skrzypcowy D-dur
- Franciszek Schubert, VIII Symfonia h-moll *Niedokończona*
- Antoni Dworzak, IX Symfonia e-moll *Z Nowego Świata*
- Fryderyk Chopin, Koncerty fortepianowe: I e-moll, II f-moll
- Piotr Czajkowski, Koncert fortepianowy b-moll
- Nicolo Paganini, II Koncert skrzypcowy h-moll *La campanella*
- Franciszek Liszt, Koncert fortepianowy Es-dur

MUZYKA DWORSKA

Rozwój muzyki dworskiej datuje się **od drugiej połowy średniowiecza**. Pełniła ona różnorodne funkcje, m.in. uświetniała dworski ceremoniał. I ta właśnie muzyka była zapisywana. Informacje na jej temat pochodzą z kronik, obrazów, rzeźb.

Inną jej rolę, czyli opisywanie i opiewanie w formie muzyczno-literackiej życia prostych ludzi, rycerzy i dam, odnaleźć można w pieśniach trubadurów i truwerów.

Trubadurzy byli wędrownymi śpiewakami, chodzili od zamku do zamku, od miasta do miasta, by kolejnym możnowładcom, rycerstwu i mieszkańcom prezentować swoje utwory. Ich dzieła były pełne fantazji i zmyślnych historii, których słuchanie odprężało mieszkańców dworu. Typową tematyką pieśni było życie codzienne, radości i smutki, miłość spełniona lub nieszczęśliwa, przymioty wybranki serca. Wykonywane były solo z towarzyszeniem instrumentalnym – najczęściej lutni, rzadziej fletu podłużnego, szalamei oraz innych instrumentów, w tym również perkusyjnych. Początek działalności trubadurów przypada na około 1100 rok. Trubadurami bywali też rycerze, a nawet niektórzy książęta (np. Henryk Brodaty – książę z dynastii Piastów).

Działalność trubadurów i truwerów wpłynęła na dalsze dzieje historii muzyki. Wykształcone przez wędrownych muzyków formy muzycznej, techniki wykonawcze miały duży wpływ na rozwój późniejszych form wokalno-instrumentalnych.

Niektóre z pieśni trubadurów zostały zapisane i zachowały się do naszych czasów, stając się bezcennymi zabytkami i śladem muzyki tej minionej epoki. Ich działalność wpłynęła również na rozwój literatury w różnych krajach – ponieważ pieśni pisali w językach narodowych, co miało wpływ na rozwój w kolejnych epokach. Najbardziej znanym do dziś przykładem jest pieśń *Kalenda maya*, której autorem jest hiszpański trubadur Raimbaut de Vaqueiras, żyjący w XII w.

W renesansie ogromną rolę pełniły tańce dworskie. Tańce popularne wcześniej w średniowieczu uległy ewolucji, głównie pod wpływem wybitnych twórców tańców dworskich. Do najważniejszych tańców tej epoki zaliczają się: basse danse, pavana, gagliarda, ducia, farandola, chorea. Na początku często zestawiano tańce w pary: pasamezzo i saltarello, pavana i gagliarda. Były skonstrastowane pod względem tempa i metrum (jeden był dwudzielnym, drugi trójdzielnym).

W Polsce takie zestawienia nazywano „chodzonym” i „gonionym”.

Najbardziej znanym renesansowym tańcem dworskim jest Rex.

Taniec Rex w wykonaniu Dzieci z Poniatojew

Taniec „Rex”

choreografia: Grażyna Kilbach

Dzieci ustawione parami, po kole.

Część wolna

Wolno w przód: krok prawa – dostaw lewa, krok lewa – dostaw prawa, 4 kroki prawa, lewa, prawa, lewa. Ta sekwencja kroków przez całą wolną część.

Dzieci idą sekwencją po kole, następnie pierwsza para prowadzi środkiem, później rozchodzą się para w prawo, para w lewo, ponownie tworzą koło.

Na końcu pary w kole stają przodem do środka koła.

Część szybka

Pary podskokami zmiennymi poruszają się raz do środka koła (4 podskoki), raz na zewnątrz koła tyłem (4 podskoki); ta sekwencja powtarza się 4 razy, na końcu uklon.

Nieco później zaczęły powstawać suity – czyli całe cykle taneczne, złożone z czterech lub więcej tańców, jeden po drugim. Suita rozwinęła się w baroku. Wtedy również powstawały na dworach i w kościołach wokalo-instrumentalne kapele, głównie w wielkich miastach. Nastąpił ogromny rozwój budownictwa organowego, powstawały warsztaty lutnicze. Muzycy uczyli się swojego rzemiosła w kapelach dworskich i kościelnych, w cechach muzyków, a także w tzw. bursach muzycznych, które można uznać za pierwsze zawodowe szkoły muzyczne. W kościołach kontynuowały swoją działalność wcześniej istniejące zespoły wokalne, jak np. słynna kapela rorantystów na Wawelu w Krakowie (ufundowana przez króla Zygmunta Starego), a kolejne podobne zakładano w świątyniach wielu innych miast.

Powstawała również muzyka instrumentalna, niestety bardzo słabo zachowana: kompozycje organowe i na inne instrumenty klawiszowe (klawikord i klawesyn), utwory na lutnię oraz zespoły instrumentalne.

Ważną rolę i miejsce w tym czasie miały wówczas tańce, zwłaszcza przekazane w źródłach zagranicznych jako tzw. *tańce polskie*, a w XVIII wieku polonezy. Obok nich tańczono tańce popularne w innych krajach europejskich. Trzeba tu wspomnieć o pełnym gracji gawocie i wykwinnym menuecie. Obydwa tańce pochodzą z Francji.

Menuet, zanim stał się tańcem dworskim, był tańcem ludowym. Ma metrum 3/4 i tempo umiarkowane. Składa się z kilku figur, między którymi często wykonuje się ukłony. Był szczególnie lubianym tańcem na dworze króla Ludwika XIV.

Obecnie najbardziej popularnym menuetem jest kompozycja L. Boccheriniego trzecia część *Kwintetu smyczkowego E-dur op. 11 nr 5*

MENUET

choreografia: Grażyna Kilbach

Ustawienie: parami po kole

18 kroków od prawej nogi, trzymając się za wewnętrzne ręce (6 taktów)

6 kroków, zwrot do siebie w parach, ukłon, każdy zwrot osobno w swoje prawo (2 takty)

18 kroków po kole osobno, koła kontra, aż do partnera (6 taktów)

6 kroków, ukłon, podanie rąk prawych (2 takty)

W 1 takcie (trzy kroki) na 1, ręce prawe podane w górę i krok do siebie prawą nogą, zatrzymanie.

W 2 takcie na 1 przenieść ciężar ciała na lewą nogę, ręce podane prawe opuszczone, odsunięcie.

Powtórzyć 2 razy.

12 kroków, obrót pary w prawo z prawymi rękami podanymi, podniesionymi.

Całość powtórzyć 2 razy.

8 taktów: dzieci stojące twarzą do środka koła wchodzą na paluszkach, drobnymi kroczkami do koła 12 kroków i na zewnątrz tyłem 12 kroków.

8 taktów: dzieci stojące tyłem do środka koła wychodzą na paluszkach, drobnymi kroczkami na zewnątrz koła 12 kroków i wracają tyłem do środka 12 kroków.

4 takty w miejscu, w parach twarzami do siebie, na 1 takt ukłon w prawo, w 2 takcie ukłon w lewo i powtórzyć.

4 takty – obrót w prawo w 3 taktach, w 4 ukłon.

8 taktów powtórzyć.

Parami po kole za ręce wewnętrzne:

18 kroków, od prawej nogi, trzymając się za wewnętrzne ręce (6 taktów).

6 kroków, ukłon, podanie rąk prawych (2 takty).

W 1 takcie (trzy kroki) na 1 ręce prawe podane w górę i krok do siebie prawą nogą, zatrzymanie.

W 2 takcie na 1 przenieść ciężar ciała na lewą nogę, ręce podane prawe opuszczone, odsunięcie.

Gawot – to taniec dworski popularny szczególnie w XVII–XVIII w. Później stał się tańcem salonowym, a także wykorzystywany był w większych formach przez kompozytorów późniejszych, jak np. słynny Gawot z Symfonii Klasycznej S. Prokofiewa. Jest utrzymany w metrum parzystym (najczęściej 4/4) i tempie umiarkowanym, ale szybszym od menueta. Charakterystyczną cechą gawota jest rozpoczynanie go od przedtaktu, który jest zawsze półtaktowy.

Z czasów największej popularności gawota pochodzi utwór François-Josepha Gosseca *Gawot D-dur*.

GAWOT

choreografia: Grażyna Kilbach

Ustawienie: parami w rozsypce lub po kole, dzieci zwrócone do siebie w parze

I część: (kroki zgodne z pulsem muzyki)

- 6 drobnych kroków na palcach w tył od siebie, ukłon
- 6 drobnych kroków na palcach w przód do siebie, ukłon
- 6 drobnych kroków na palcach w tył od siebie, ukłon
- 6 drobnych kroków na palcach wokół siebie (obróć w miejscu), ukłon
- 6 drobnych kroków na palcach w przód do siebie, ukłon
- 6 drobnych kroków na palcach w tył od siebie, ukłon
- 6 drobnych kroków na palcach w przód do siebie, ukłon
- 6 drobnych kroków na palcach wokół siebie (obróć w miejscu), ukłon
- 3 kroki odstaw-dostaw w prawo (każdy osobno, w swoje prawo), ukłon
- 3 kroki odstaw-dostaw w lewo (każdy osobno, w swoje lewo), ukłon
- 3 kroki odstaw-dostaw w prawo (każdy osobno, w swoje prawo), ukłon
- 3 kroki odstaw-dostaw w lewo (każdy osobno, w swoje lewo), ukłon, podanie ręki w parze

II część:

- 2 wolne kroki w przód
- zwrot do siebie, ukłon – cała sekwencja 3x
- 4 wolnymi krokami obrót w parze
- 2 wolne kroki w przód
- zwrot do siebie, ukłon – cała sekwencja 3x
- 4 wolnymi krokami obrót w parze

III część:

- 6 drobnych kroków na palcach w tył od siebie, ukłon
- 6 drobnych kroków na palcach w przód do siebie, ukłon
- 6 drobnych kroków na palcach w tył od siebie, ukłon
- 6 drobnych kroków na palcach wokół siebie (obróć w miejscu), ukłon
- 6 drobnych kroków na palcach w przód do siebie, ukłon
- 6 drobnych kroków na palcach w tył od siebie, ukłon

OPERA I BALET

Balet wywodzi się z pantomimy, która istniała już w czasach starożytnego Rzymu, natomiast pierwsza opera powstała pod koniec XVI w. Są to formy muzyczno-teatralne wymagające pracy wielu osób: od solistów, zespołu, orkiestry, po pracownię wykonującą kostiumy, scenografię, rekwizyty itp. W obydwu przedstawieniach ważna jest treść zarówno literacka, jak i muzyczna. Libretto, czyli fabułę, przygotowuje literat, natomiast muzykę tworzy kompozytor.

Całością kieruje reżyser, nad pracą orkiestry czuwa dyrygent, w operze solistów i chórzystów przygotowuje kierownik chóru, a w balecie solistów i zespół tancerzy – choreograf. Soliści zarówno w operze, jak i w balecie muszą odgrywać także role aktorskie.

Obie formy różni sposób przekazywania treści: w operze jest to śpiew, a w balecie – gest, ruch, taniec. Należy pamiętać, że opera zawiera sceny baletowe (solowe i zbiorowe), natomiast w balecie się nie śpiewa.

słowniczek pojęć związanych z operą i baletem

- libretto – fabuła, akcja przedstawienia
- akt – część opery lub baletu (od 1 do 4)
- scena – część aktu (w balecie scena dzieli się na odsłony)
- aria – pieśń solowa jednej z głównych postaci
- recytatyw – śpiewna recytacja poprzedzająca arię
- sceny zbiorowe – opera: duety, tercety, zespoły solistów, partie chóralne
balet: pas de deux, pas de quatre itp., partie zespołowe
- fosa (kanał orkiestrowy) – pomieszczenie dla orkiestry towarzyszącej przedstawieniu, niewidocznej dla publiczności

Najstojniejsze przykłady dzieł operowych i baletowych:

- Wolfgang Amadeusz Mozart – opery: *Czarodziejski flet*, *Wesele Figara*
- Stanisław Moniuszko – opery: *Straszny dwór*, *Halka*
- Georges Bizet – opera *Carmen*
- Ryszard Wagner – opera *Tristan i Izolda*
- Piotr Czajkowski – balety: *Jezioro łabędzie*, *Dziadek do orzechów*
- Sergiusz Prokofiew – balet *Kopciuszek*

MUZYKA FILMOWA

Śpiewak Jazzbandu z 1927 r. był pierwszym filmem z dźwiękiem.

W filmie bohater wykonuje piosenkę i słyszymy ją z ekranu. Wcześniejsze próby synchronizacji dźwięku z obrazem były nieudane. Często orkiestra lub tzw. taper na fortepianie patrzył na niemy film i grał to, czego w danym momencie potrzebowała scena – gromu z nieba czy muzyki z ciepłą, przyjazną nutą.

Od pierwszej projekcji *Śpiewaka Jazzbandu*’ okrzykniętego pierwszym filmem dźwiękowym minęło 90 lat i do tej pory muzyka w filmie (jako element dźwięku) towarzyszy nam na co dzień (zdarzają się też filmy bez muzyki celowy wybór reżysera – muzyką wtedy jest dialog, efekt dźwiękowy lub po prostu cisza).

Muzyka filmowa pomaga bawić, straszyć, ale przede wszystkim wzrusza. Muzyka buduje emocje pokazane na ekranie, czyli jeden z ważniejszych elementów naszego życia.

Przygotowany „kącik muzyki filmowej” podzielono na grupy ze względu na budowę utworów od minimalistycznej do symfonicznej, a także na rodzaj emocji, którą ze sobą niesie (od komedii, przygody, aż do napięcia, sensacji).

W przygotowanym „kąciku muzyki filmowej” zwrócono uwagę również na przykłady muzyki klasycznej, wykorzystywane jako ilustracja muzyczna w filmach dla dorosłych i dzieci.

Takie przykłady muzyki klasycznej nazywane popularnie „hitami muzyki klasycznej” rozbrzmiewały i będą rozbrzmiewać nadal w filmach i grach komputerowych.

Przykłady muzyczne

- E.Grieg, *Poranek* używany u Disneya i w wielu filmach przyrodniczych;
- J.Strauss, *Walc Fale Dunaju* jako przykład klasyki, która pojawiła się w filmie dla małych i dużych *Wall-e*;
- F. Schubert, *Symfonia Niedokończona* nr 8 cz. 1 jako przykład w kreskówkach dla dzieci – *Smerfy*;
- A. Chaczaturian, *Taniec z szablami* jako przykład muzyki z serialu dla dzieci *Simpsonowie*.

Przykłady muzyczne podzielone ze względu na:

1. budowę instrumentalną:

minimalistyczna – Minimal, Agnieszka Putkiewicz
elektroniczna i orkiestrowa – Computer Science, Wesley Jonathon Taberner
symfoniczna – Symfonia Niedokończona, F. Schubert

2. niosące emocje:

komediowa – Etiudka komediowa, Agnieszka Putkiewicz
napięciowa – Seven, Marten Gildberg-Hansen
przygodowa – That Funny Moment, Nicholas S. G. Pike
obyczajowa – Good and Happy Vibes, Reil_Brothers
futrystyczna – podkład filmowy do piosenki Kosmos, aranżacja Marcin Kuczewski

SŁOWNICZEK TERMINÓW MUZYCZNYCH

akt – część opery lub baletu (od 1 do 4)

aria – pieśń solowa jednej z głównych postaci

balet – utwór sceniczny z kostiumami i scenografią, w którym za pomocą tańca i muzyki często opowiedziana jest jakaś fabuła

batuta – specjalna pałeczka, której używa dyrygent, dyrygując orkiestrą

chór – zespół śpiewaków towarzyszący np. muzyce instrumentalnej

dyrygent – osoba kierująca dużym zespołem muzycznym

filharmonia – miejsce, w którym organizuje się koncerty, można posłuchać muzyki na żywo

fosa (kanał orkiestrowy) – pomieszczenie dla orkiestry towarzyszącej przedstawieniu, niewidoczne dla publiczności

kompozytor – twórca utworu muzycznego

libretto – fabuła, akcja przedstawienia

opera – dzieło wystawiane na scenie z udziałem śpiewaków i orkiestry. Wykorzystuje słowo, muzykę, ruch, grę aktorską

orkiestra – duży zespół instrumentalny, składający się z kilkunastu lub kilkudziesięciu wykonawców

orkiestra symfoniczna – największa orkiestra. Muzycy grają w niej na instrumentach smyczkowych, dętych, perkusyjnych, harfach, niekiedy też na fortepianie

pas de deux – duet w balecie klasycznym, taniec wykonywany przez pierwszego solistę i pierwszą solistkę, którego celem jest ukazanie ich kunsztu tanecznego

pas de quatre – wariacja w tańcu klasycznym wykonywanym przez 4 tancerki lub 4 tancerzy

recytatyw – śpiewna recytacja poprzedzająca arię

scena – część aktu (w balecie scena dzieli się na odsłony)

sceny zbiorowe – opera: duety, tercety, zespoły solistów, partie chóralne

instrumenty muzyczne w orkiestrze

perkusyjne: bęben wielki, werbel, talerze, tamburyn, triangel (trójkąt), gong, ksylofon, kotły

dęte blaszane: waltornie, trąbki, puzony, tuby

dęte drewniane: klarnety, klarnet basowy, fagoty, kontrafagot, flet piccolo (czytaj: pikolo), flety, oboje, róg angielski

strunowe smyczkowe: skrzypce, altówki, wiolonczele, kontrabasy

inne strunowe: fortepian, harfa

PRZYDATNE LINKI

- **Polskie ludowe instrumenty muzyczne** – projekt zrealizowany przez Instytut Muzyki i Tańca. Baza prezentuje niemal 250 polskich ludowych instrumentów muzycznych z terenu całego kraju. Zawiera zdjęcia dawnych instrumentów muzycznych, jak również ich brzmienia i dźwięki w postaci ścieżek dźwiękowych i materiałów wideo.
- **Taniec tradycyjny** – portal edukacyjny Instytutu Muzyki i Tańca. Ogólnodostępna, bezpłatna platforma internetowa zawierająca materiały filmowe, archiwalne i współczesne, przedstawiające wykonanie poszczególnych tańców. Znaleźć tam można także opisy tańców, zdjęcia, ryciny, pliki audio oraz filmy instruktażowe, będące pomocą w nauce konkretnych form tanecznych. Na portalu znajdują się także wskazówki bibliograficzne, odsyłające do tekstów naukowych oraz popularnych.
- **Polskie Centrum Informacji Muzycznej** – gromadzi i udostępnia nagrania, książki i informacje o współczesnych polskich kompozytorach i ich dziełach. Dysponuje kolekcją nagrań polskiej muzyki współczesnej (płyty, nagrania radiowe, rejestracja koncertów); ma największą komputerową bazę danych o polskich kompozytorach współczesnych i ich utworach, której zasadnicza część jest udostępniona w internecie.
- **Muzeum dźwięku** – ogólnodostępna baza starych instrumentów ludowych zawierająca zarówno zdjęcia dawnych instrumentów muzycznych, jak i bank ich brzmień i dźwięków. Na stronie można zarówno posłuchać wybranych instrumentów i zagrać na nich przy pomocy zwykłej klawiatury komputera lub myszki. Można też pobrać scenariusze zajęć z wykorzystaniem zasobów strony.
- **Zasoby cyfrowe CADIS** – baza umożliwiająca korzystanie online ze zdigitalizowanych historycznych materiałów foto- i fonograficznych przechowywanych w zbiorach Instytutu Sztuki PAN wraz z możliwością przeszukiwania ich pod kątem dowolnych kryteriów. Zawiera jedną z największych w Europie kolekcję dźwiękowych i fotograficznych materiałów historycznych w zakresie sztuk plastycznych i architektury, muzyki, teatru, filmu i sztuki audiowizualnej.
- **Muzykoteka Szkolna** – to innowacyjne narzędzie edukacyjne o wysokim poziomie merytorycznym, opracowywane przez zespół ekspertów, pedagogów i muzykologów. Zawiera teksty dotyczące poszczególnych epok w muzyce, biogramy tworców, definicje pojęć muzycznych, opisy instrumentów, gatunków muzycznych oraz wywiady w formie multimedialnej, a także stopniowo powiększaną bazę utworów do słuchania. Serwis dostarcza także informacji na temat aktualnych wydarzeń muzycznych w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem oferty dla dzieci i młodzieży.
- **Stroje ludowe** – internetowy album o polskich strojach ludowych. Znajdują się tu teksty opowiadające o historii stroju ludowego w różnych regionach, ciekawostki oraz kilkaset zdjęć i ilustracji, prezentujących odświeżone ubrania dawnych mieszkańców polskich wsi. W albumie znajduje się obecnie kompleksowy opis oraz galerie 44 strojów pochodzących z różnych części Polski. 23 stroje zawierają opisy oraz galerie z wzorami haftów, które można pobrać i samodzielnie przetwarzać.
- **Stroje polskie** – serwis edukacyjny dla dzieci, rodziców i nauczycieli zawierający interaktywne gry i ćwiczenia, dzięki którym można poznać charakterystyczne elementy wybranych strojów polskich. Naukę i zabawę online uzupełniają materiały dydaktyczne do wydrukowania: ubieranki, karty do gier oraz łamigłówki.

- **Dialekty i gwary polskie. Kompendium internetowe** – internetowa platforma edukacyjna, która oferuje bogaty wybór tekstów gwarowych w wersji dźwiękowej i zapisanej, opis gwar (w dwóch wersjach: poszerzonej i podstawowej, popularnej) poszczególnych regionów na tle ich geografii, historii, kultury ludowej i sytuacji współczesnej, przykłady zjawisk gwarowych w wersji pisanej i dźwiękowej, objaśnienia terminów w „dymkach”, wyszukiwarkę, krótkie filmy, linki do różnych podstron.
- **Inspiracje muzyczne** do podręcznika *Nasz elementarz*. Klasa 1
- **Inspiracje muzyczne** do podręcznika *Nasza klasa*. Klasa 2
- **Inspiracje artystyczne**. Klasa 1, Klasa 2, Klasa 3
- **Informacja na temat zagadnień prawa autorskiego**

Narodowy Instytut Audiowizualny to ośrodek specjalizujący się w digitalizacji. Koordynuje program zachowania, rozbudowy i udostępniania cyfrowego dziedzictwa kulturowego. Podlega Ministrowi Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Archiwum NInA przechowuje kilka tysięcy nośników analogowych i cyfrowych, zawierających dzieła kluczowe dla polskiej kultury, takie jak filmy Krzysztofa Kieślowskiego, spektakle Krystiana Lupy czy koncerty Krzysztofa Pendereckiego. Pracownicy Archiwum stopniowo opisują i udostępniają te materiały, wykorzystując w tym celu specjalny system informatyczny. Znajduje się w nim już ponad 15000 unikalnych filmów, spektakli, koncertów i audycji: od klasyki polskiego dokumentu i animacji, przez koncerty Maseckiego, po najnowsze dzieła Mykietyna czy Warlikowskiego.

Część z nich jest dostępna online. Inne, które z przyczyn prawnych nie mogą być udostępniane w internecie, można dowolnie przeglądać na jednym z szesnastu stanowisk terminalowych dostępnych w siedzibie NInA.

Ninateka to filmy dokumentalne, fabularne, reportaże, animacje, filmy eksperymentalne, zapisy spektakli teatralnych i operowych, rejestracje koncertów, relacje dokumentujące życie kulturalne i społeczne oraz audycje radiowe. 98% materiałów zamieszczonych w Ninatece **to materiały bezpłatne**. To ponad 6000 darmowych plików audio i wideo. Dostęp do nich nie wymaga logowania. Wszystkie materiały są całkowicie **wolne od reklam**.

Ninateka Edu to odsłona Ninateki przeznaczona do celów edukacyjnych, tylko dla zarejestrowanych uczniów i nauczycieli. To pierwsza tego typu multimedialna biblioteka edukacyjna w Polsce. Gromadzone są w niej nie tylko materiały audiowizualne, która są świetnym wprowadzeniem w świat mediów, filmu, animacji, kultury i sztuki, lecz także gotowe scenariusze lekcji i ćwiczenia. Są to materiały całkowicie bezpłatne, ale dostępne jedynie po rejestracji.

Internetowy polski słownik biograficzny iPSB to elektroniczna wersja Polskiego Słownika Biograficznego wydawanego w Krakowie od roku 1935. Oprócz biogramów z PSB w naszym serwisie znajdują się też materiały multimedialne pokazujące realia epoki, kontekst historyczny i kulturowy dotyczący danej postaci. Pierwotnym wydawcą Polskiego Słownika Biograficznego była Polska Akademia Nauk, obecnie jest to wydawnictwo wspólne Polskiej Akademii Nauk i Polskiej Akademii Umiejętności. Wydawcą iPSB jest Narodowy Instytut Audiowizualny.

Polski Słownik Biograficzny

Składa się z ponad 32 tysięcy stron, zawierających ponad 27 tysięcy życiorysów Polaków i obcokrajowców działających w Polsce, począwszy od Popiela i Piasta, Mieszka I i Bolesława Chrobrego, skończywszy na osobach zmarłych w r. 2000. W *Polskim Słowniku Biograficznym* znajdują się ułożone w porządku alfabetycznym życiorysy królów, książąt, polityków, wodzów, pisarzy, malarzy, rzeźbiarzy, architektów, ludzi teatru i filmu, uczonych, sportowców, duchownych i świętych, postaci pierwszoplanowych, mniej znanych, a czasem zupełnie zapomnianych. Wszystkie te artykuły wchodzą ze sobą w rozmaite związki, wzajemnie się uzupełniają. Autorami haseł PSB są najwybitniejsi specjaliści z kraju i zagranicy (ogółem ok. 4,5 tysiąca osób). Życiorysy pisane są w sposób skondensowany, maksymalnie konkretny i obiektywny; Obecnie trwają prace nad tomem 50.

Ostatnim opublikowanym hasłem jest „Szymański Edward”. Orientacyjny termin ukończenia PSB to rok 2030. W chwili obecnej jest to jedno z najwybitniejszych wydawnictw biograficznych w świecie. Wydawcą Polskiego Słownika Biograficznego jest Instytut Historii PAN.

Towarzystwo Muzyczne imienia Edwina Kowalika ma na celu rozwijanie i wspieranie działalności muzycznej w środowisku niewidomych.

Trzejkompozytorzy – serwis internetowy uruchomiony przez Narodowy Instytut Audiowizualny z myślą o udostępnieniu szerokiemu gronu odbiorców (także z zagranicy, dzięki angielskiej wersji strony) twórczości trzech wybitnych polskich kompozytorów współczesnych: **Witolda Lutosławskiego, Henryka Mikołaja Góreckiego i Krzysztofa Pendereckiego**.

Projekt Music4vip

Music4vip (ang. Music for visually impaired people – pol. Muzyka dla osób z dysfunkcją wzroku) – europejski projekt rozpoczęty 1 listopada 2012 r. Jego głównym celem jest zlikwidowanie dystansu pomiędzy brajłowską notacją muzyczną a jej niewidomymi użytkownikami.

Ma na celu opracowanie, rozwijanie i testowanie nowej metodyki nauczania z wykorzystaniem nowoczesnego oprogramowania w ramach kształcenia integracyjnego. W ramach projektu zostanie opracowana ścieżka nauczania oparta na szerszym niż dotychczas wykorzystaniu brajłowskiej notacji muzycznej przez promowanie jej w kształceniu integracyjnym.

Narodowy Instytut Fryderyka Chopina – powołany do życia w 2001 r. decyzją polskiego parlamentu. Zajmuje się m.in.: badaniami naukowymi oraz popularyzacją wiedzy o Fryderyku Chopinie i jego muzyce, publikacjami, organizowaniem koncertów, konferencji, kursów. Współdziała z instytucjami i organizacjami Chopinowskimi na całym świecie, gromadzi archiwalia i obiekty muzealne, sprawuje kontrolę nad wykorzystaniem wizerunku i nazwiska Fryderyka Chopina, a także prowadzi internetowe Centrum Informacji Chopinowskiej.

Rok Kolberga – strona internetowa poświęcona folklorystce Oskarowi Kolbergowi.

Akademia Kolberga – projekt, który opiera się na doświadczeniu bliskiego, żywego spotkania z tradycjami muzycznymi i tanecznymi polskiej wsi oraz pracy, którą prowadzi od ponad dwudziestu lat pokolenie praktyków: artystów, animatorów kultury, badaczy i dokumentalistów wiejskich tradycji muzycznych. Zachęta do skorzystania z tych doświadczeń i użycia wypracowanych w ten sposób metod i mechanizmów do tworzenia nowych przestrzeni dla starej, ale zbudowanej na wciąż aktualnych wartościach kultury. Celem Akademii Kolberga jest stworzenie modelowego, innowacyjnego w warunkach polskich programu przywracania tradycyjnej muzyki do społecznej i kulturowej praktyki społeczności wiejskich.

Mały Kolberg – powstał po to, by kształcić postawę uważności na korzenie, tradycję, przekazy dziadków i babć już u najmłodszych dzieci. Jest tam ponad 100 zabaw i tańców dla dzieci.

Forum Muzyki Tradycyjnej – powołane zostało w 2011 r. przez przedstawicieli stowarzyszeń, instytucji i środowisk nieformalnych działających w Polsce na rzecz zachowania tradycyjnej kultury muzycznej *in crudo* oraz upowszechnienia i kontynuacji niesionych przez nią wartości.

KARTY PRACY

nasza
Szkola

KARTY PRACY

Karty pracy stanowią dodatkowe narzędzie pracy dla nauczyciela i są gotowym materiałem wspomagającym proces edukacyjny. Służą do zapisywania wiadomości zdobytych w czasie lekcji oraz utrwalania posiadanej wiedzy i umiejętności. Zawierają zadania wprowadzające pojęcia oraz systematyzujące wiedzę. Formy ćwiczeń wykorzystane w kartach: zdania niedokończone, krzyżowka, quizy, rebusy, nuty, zapisy nutowe znanych melodii oraz wprowadzanych w poszczególnych miesiącach piosenek.

Karty mogą być wypełniane przez dzieci indywidualnie lub grupowo pod okiem nauczyciela. Zostały ułożone kolejno do proponowanych piosenek według poszczególnych miesięcy. Różnorodność proponowanych ćwiczeń daje nauczycielowi możliwość wyboru skorzystania z wybranych kart.

AUTORZY I WYKONAWCY PIOSENEK

nasza
Szkola

AUTORZY I WYKONAWCY PIOSENEK

Rap na koniec lata

- słowa: Andrzej Michalski
- muzyka i aranżacja: Andrzej Kijanowski
- wykonawcy: Maja Kwiatkowska, Karol Kwiatkowski, Tonia Kijanowska

Pani Jesień gości w lesie

- słowa: Arleta Niciewicz-Tarach
- muzyka i aranżacja: Michał Józwiak
- wykonawcy: Jakub Kilbach, Agata Zgutka, Maja Kazimirska, Bartek Zgutka

W trzeciej klasie

- słowa: Marcin Przewoźniak
- muzyka i aranżacja: Mariusz Matuszewski
- wykonawcy: Teatrzyk Piosenny Łejery

Szara piechota

- słowa: Bolesław Lubicz-Zahorski
- muzyka: Leon Łuskino
- aranżacja: Michał Józwiak
- wykonawcy: Jakub Kilbach, Agata Zgutka, Maja Kazimirska, Bartek Zgutka

Oj Maluśki

- słowa: autor nieznany
- muzyka: autor nieznany
- aranżacja: Krzysztof Maciejowski
- wykonawcy: Dzieci ze Szkoły Podstawowej w Sól-Kiczorze Fundacji „Elementarz”

Mizerna, cicha

- słowa: Teofil Lenartowicz
- muzyka: Jan Gall
- aranżacja: Mariusz Matuszewski
- wykonawcy: Teatrzyk Piosenny Łejery

Cicha noc

- słowa: Józef Mohr
- muzyka: Franc Gruber
- aranżacja: Mariusz Matuszewski
- wykonawcy: Teatrzyk Piosenny Łejery

Lulajże, Jezuniu

- słowa: autor nieznany
- muzyka: autor nieznany
- aranżacja: Michał Józwiak
- wykonawcy: Jakub Kilbach, Agata Zgutka, Maja Kazimirska, Bartek Zgutka

Dzisiaj w Betlejem (tylko tekst)

- słowa: autor nieznany
- muzyka: autor nieznany
- aranżacja: Michał Józwiak
- wykonawcy: Jakub Kilbach, Agata Zgutka, Maja Kazimirska, Bartek Zgutka

STYCZEŃ*Lubię bale*

- słowa: Agnieszka Frączek
- muzyka i aranżacja: Mariusz Matuszewski
- wykonawcy: Teatrzyk Piosenny Łejery

Zapusty

- słowa: Agnieszka Frączek
- muzyka: Agnieszka Putkiewicz
- aranżacja: Krzysztof Maciejowski
- wykonawcy: Dzieci ze Szkoły Podstawowej w Sól-Kiczorze Fundacji „Elementarz”

Order Uśmiechu

- słowa: Marcin Brykczyński
- muzyka: Agnieszka Putkiewicz
- aranżacja: Krzysztof Maciejowski
- wykonawcy: Zespół Włoczykije z Bielska Białej pod kierownictwem Pani Aleksandry Stępień

To kujawiak

- słowa: Arleta Niciewicz-Tarach
- muzyka i aranżacja: Michał Józwiak
- wykonawcy: Jakub Kilbach, Agata Zgutka, Maja Kazimirska, Bartek Zgutka

Mój przyjaciel

- słowa: Arleta Niciewicz-Tarach
- muzyka i aranżacja: Michał Józwiak
- wykonawcy: wykonawcy: Jakub Kilbach, Agata Zgutka, Maja Kazimirska, Bartek Zgutka

Gdy się marzy

- słowa : Anna Gołębicka
- muzyka: Adam Sewastianowicz
- aranżacja: Marcin Kuczewski
- wykonawcy: Maja Kwiatkowska

KWIECIEŃ*Kosmiczna przygoda*

- Słowa : Anna Gołębicka
- Muzyka: Adam Sewastianowicz
- Aranżacja: Marcin Kuczewski
- wykonawcy

Siedem waliz

- słowa: Agnieszka Frączek
- muzyka i aranżacja: Mariusz Matuszewski
- wykonawcy: Teatrzyk Piosenny Łejery
-

Wśród obrazów

- słowa: Małgorzata Strzałkowska
- muzyka: Agnieszka Putkiewicz
- aranżacja: Krzysztof Maciejowski
- wykonawcy: Zespół Włóczykije z Bielska Białej pod kierownictwem Pani Aleksandry Stępień

W moim domu

- słowa: Arleta Niciewicz-Tarach
- muzyka i aranżacja: Michał Józwiak
- wykonawcy: Jakub Kilbach, Agata Zgutka, Maja Kazimirska, Bartek Zgutka

Moje sny

- słowa: Agnieszka Frączek
- muzyka i aranżacja: Mariusz Matuszewski
- wykonawcy: Teatrzy Piosenny Łejery

Znaki interpunkcyjne

- słowa: Marcin Brykczyński
- muzyka: Agnieszka Putkiewicz
- aranżacja: DJ Spox – Szymon Kurek
- wykonawcy: solo – Krzysztof Powideł, chórki – Maja Kwiatkowska, Karol Kwiatkowski, Tonia Kijanowska

WARUNKI KORZYSTANIA Z PORADNIKA

nasza
SZKOŁA

WARUNKI KORZYSTANIA Z PORADNIKA

Warunki korzystania z poradnika Inspiracje muzyczne. Klasa 3 do podręcznika Nasza szkoła

Poradnik Inspiracje muzyczne. Klasa 3 do podręcznika Nasza szkoła. Klasa 3 jest rozpowszechniany na zasadach wolnej licencji Creative Commons – Uznanie Autorstwa 3.0 Polska.

Wyjątek stanowią:

- RYSUNKI, ZDJĘCIA I GRAFIKI Z AGENCJI FOTOGRAFICZNEJ FOTOLIA.COM
- karty pracy okładka – Konovalov Pavel/Fotolia.com
- poradnik: okładka poradnika – Konovalov Pavel/Fotolia.com; ikona film – zkyclear/Fotolia.com., ikona „wersja instrumentalna z linią melodyczną” –
- TEKSTY MARCINA BRYKCZYŃSKIEGO
- wiersz Order Uśmiechu – można nieodpłatnie publikować przez 10 lat od dnia 15 lutego 2016 r. (szczegóły)
- wiersz Znaki interpunkcyjne, można nieodpłatnie publikować do końca 2026 r. (szczegóły)
- UTWORY MUZYKI KLASYCZNEJ I WSPÓŁCZESNEJ – APOLLO MUSIC

Licencjodawca udziela licencji niewyłącznych do utworów:

- J. Strauss – Nad pięknym, modrym Dunajem
- F. Schubert – Symfonia Nr 8 h-moll „Niedokończona”
- N. Rymski-Korsakow – Prince and Princess
- J.S. Bach – Suita b-moll na flet poprzeczny Badinerie
- J.S. Bach - Suita wiolonczelowa część pierwsza Suita nr 1, G-dur
- W.A. Mozart – aria Voi che Sapete z opery Wesele Figara
- W.A. Mozart – aria Figara Non piu andrai z opery Wesele Figara
- J. Brahms – Lullaby (kołysanka)
- Anonim z tabulatury Jana z Lublina – Rex
- Anonim z tabulatury Jana z Lublina – Taniec hajducki
- L. Boccherini – Menuet
- F. Schubert – Ave Maria
- W.J. Taberner – Computer-Science
- Marten Gildberg-Hansen – Seven
- Nicholas_S_G_Pike – That_Funny_Moment
- Reil_Brothers – Good_and_Happy_Vibes

Licencjobiorca udziela licencji na następujących warunkach:

- Nazwa projektu:
- pomoce dydaktyczne do podręcznika „Nasza szkoła” dla klasy trzeciej szkoły podstawowej.
- Numery katalogowe nagrań:

Muzyka klasyczna:

- Apollo_CMC_12_8__Symphony-No.8-Unfinished-1st-Movement__Franz-Schubert
- b. Apollo_DIN_6_75__Luigi-Boccherini-Minuet-from-String-Quintet-in-E-Opus-11
- c. Apollo_RS01_01_1__AVE-MARIA-Schubert__Organy

- Apollo_M_40_5__Brahms-lullaby_Brahms-Johannes
- Apollo_NVS_103_13__Voi-Che-Sapete-__Andrzej-Jan-Rejman
- Apollo_SQ_65_13__Prelude-from-Bachs-Cello-Suite-No.1__PD-Arr-Geoff-Levin
- Apollo_STCC_25_7__Symphony-No.-8-in-B-minor-Unfinished-I.-Allegro-moderato
- h. Apollo_STCC_30_12__Orchestral-suite-No.-2-Badinerie__Johannes-Sebastian-Bach
- Apollo_STYE_204_3__Figaros-Aria-RSO__Raana-Symphony-Orchestra-RSO
- j. Paris Music_UPM_B4C17_19_The_Young_Prince_And_Princess_Rimsky_Korsakov
- Polskie Radio_Anonim z tabulatury Jana z Lublina – „Rex”)
- Polskie Radio_Anonim z tabulatury Jana z Lublina – „Taniec Hajducki”

Muzyka współczesna:

- Apollo_ABS_169_9__Computer-Science__Wesley-Jonathon-Taberner
- Apollo_APL_343_Seven_Marten_Gildberg-Hansen
- Apollo_APL_331_21__That_Funny_Moment__Nicholas_S_G_Pike
- Apollo_APL_365_23__Good_and_Happy_Vibes__Reil_Brothers
- Informacje o wydawcach:
- Apollo Music Sp. z o.o., Paris Music Sp. z o.o., Polskie Radio S.A.

Długość nagrań:
bez ograniczeń

Rodzaj wykorzystania:
upublicznienie nagrań na stronie internetowej z opcją odsłuchu i pobrania nagrań dla celów edukacyjnych

Terytorium:
dedykowana strona w serwisie internetowym prowadzonym przez Ministerstwo Edukacji Narodowej oraz Ośrodek Rozwoju Edukacji

Okres licencji:
bez ograniczeń czasowych

UTWORY MUZYKI KLASYCZNEJ I WSPÓŁCZESNEJ – MUZYKOTEKA SZKOLNA

- A. Vivaldi – Cztery Pory Roku
- G.F. Haendel – Mesjasz HWV 56: Alleluja
- W.A. Mozart – Symfonia g-moll KV 550
- W.A. Mozart – Czarodziejski flet, KV 620: Duet Papageny i Papagena
- L. Beethoven – V Symfonia c-moll op. 67
- L. Beethoven – Sonata cis-moll op. 27 nr 2 Księżycowa
- G. Bizet – Aria Torreadora Votre, toast z opery Carmen
- P. Czajkowski – suita z baletu Dziadek do orzechów op. 71 a
- A. Borodin – Książę Igor
- P. Czajkowski – Uwertura - fantazja b-moll Romeo i Julia
- A. Dworzak – IX Symfonia Z Nowego Świata op. 95: cz. 4 Allegro con fuoco
- J. Elsner – Symfonia C-dur op. 11, 3/4, Menuetto. Allegro – Trio – da capo
- C. Saint-Saens – Słoń
- A. Chaczaturian – Taniec z szablami z baletu Gajane
- C. Orff – Carmina Burana
- S. Prokofiew – Piotruś i wilk op. 67
- G. Bizet – II Suita z opery Carmen
- V. Monti – Czardasz

- S. Reich – Co Steve Reich przywiózł z Afryki?
- Lot do Senegambii, czyli trochę muzyki z Zachodniej Afryki – Podróże ponaddźwiękowe
- Spotkanie z muzyką Indii – Podróże ponaddźwiękowe
- W. Lutosławski – Ptasie plotki
- S. Moniuszko – Uwertura fantastyczna Bajka
- S. Moniuszko – Mazur z opery Straszny dwór
- S. Moniuszko – Prząśniczka
- S. Moniuszko – Złota Rybka
- S. Moniuszko – Niedźwiadek
- G. Bacewicz – Koncert na orkiestrę
- J. S. Bach – Aria na strunie g z III Suity orkiestrowej D-dur BWV 1068
- J. Haydn – Kwartet g-moll op. 74
- J. Haydn – Koncert na trąbkę

Wszystkie treści zawarte w portalu Muzykoteka Szkolna są dostępne bezpłatnie, nie trzeba się także rejestrować się w serwisie. Można z nich korzystać na lekcjach i zajęciach edukacyjnych bez konieczności uzyskiwania zgody wydawcy (czyli Narodowego Instytutu Audiowizualnego). Wszystkie dostępne filmy i materiały audiowizualne można wyświetlać w ramach lekcji, zajęć edukacyjnych i muzycznych.

UTWORY MUZYKI KLASYCZNEJ – NARODOWY INSTYTUT FRYDERYKA CHOPINA

- D. Yoffe – Scherzo h-moll
- F. Chopin – Mazurek B-dur op. 17 nr 1
- F. Chopin – Preludium Des-dur op. 28 nr. 15
- F. Chopin – Mazurek D-dur op. 33 nr 2

Warunki korzystania

SCHOLARIS – PORTAL DLA NAUCZYCIELI

Odgłosy lasu – dźwiękowe nagranie odgłosów zwierząt (warunki korzystania)

PROJEKT „UMYSŁY PRZYSZŁOŚCI”, REALIZOWANY PRZEZ BENEFICJENTA EUROPEJSKĄ AGENCJĘ ROZWOJU (EAR)

Efekty dźwiękowe – dźwięk fanfary (warunki korzystania)